

GOTLANDS LÄN

ÖVERSIKTLIG INVENTERING AV SKYDDSVÄRDA MYRAR

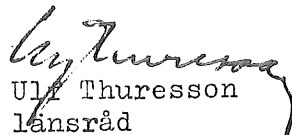
LÄNSSTYRELSEN I GOTLANDS LÄN

Planeringsavdelningen
November 1974

FÖRORD

Länsstyrelsen i Gotlands län har under senare år låtit utföra en rad olika inventeringar av sektoriell karaktär inom naturvården som underlag för upprättande av en naturvårdsplan för länet. Grundläggande uppgifter har samlats i en översiktlig naturinventering vilken har blivit mycket omfattande. Med anledning av det särskilda intresse som riktas mot myrar i samband med diskussioner om energiförsörjning redovisas separat i föreliggande inventering det botaniska och ornitologiska underlagsmaterialet rörande myrar som ingår i naturinventeringen.

Författarna ansvarar själva för det vetenskapliga och materiella innehållet samt för de åsikter och värderingar som framförs.

Ulf Thuresson
länsråd

Per Hansson
byrådirektör

ÖVERSIKTLIG BOTANISK INVENTERING
AV GOTLANDS MYRAR
1972

STIG LARSSON

UPPSALA NOVEMBER 1972

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	sid
1. INLEDNING	4
2. METODIK	7
3. MYRTYPER	9
3.1 Myrbegreppet	9
3.2 Olika myrtyper	9
3.3 Gotländska myrar	10
3.3.1 Igenväxningsmyrar	11
3.3.2 Källmyrar	11
3.3.3 Blandmyrar	11
4. ÖVERSIKT AV MYRVEGETATIONEN	13
4.1 Igenväxningsmyrar	13
4.1.1 Myrvidden	13
4.1.2 Myrlaggen	14
4.1.3 Kantskogen	16
4.2 Källmyrar	16
5. SKYDDSKLASSER	
5.1 Skyddsklass 1	18
5.2 Skyddsklass 2	18
5.3 Skyddsklass 3	18
5.4 Fredning	18
6. BESKRIVNING OCH KLASSIFICERING AV MYRARNA	20
6.1. Fårö	20
1. Myrar på NÖ delen av Avanäset	20
2. Mässingskärr	21
3. Kullakärren	22
4. Myrhagamy	22
5. Mölnorträskmyren	23
6. Hässlemyr	24
7. F d Limmorträsk	24
8. Langmyr	26
9. Kornakersmyr	26
10. Graunkullamy (Ryssnäsmym)	27

	sid
6.2 Hall-halvön	27
11. Verkmyr	28
12. Haukmyr	29
13. Myrhagemyr	30
14. Bäsingsmyr	30
15. Stigmyr	31
16. Agmyr	32
17. Träskmyr	33
6.3 Fårösundshalvön	35
18. Sumpmyr	36
19. Tvärlingsmyr	36
20. Ojnaremyr	37
21. Släkmyr	38
22. Rutemyr	38
23. Mølnermyr	39
24. Hoburgsmyr	41
25. Storholmen i Fardumeträsk	42
6.4 Tingstäderegionen	43
26. Ronkelsmyr	44
27. Kvarnmyr	45
28. St Pussmyr	46
29. Stora och Lilla Yxneträsk	46
30. Bingeträsk	47
31. Majstermyr (Hidtomtsmyren)	49
32. Sundmyr	49
6.5 Visbyregionen	50
33. Storvidemyr	51
34. Kvinnbrymyr	51
35. Svajde vät	52
36. Myr 500 m S Svajde vät ("Rosendalsväten")	53
37. Hanskmyr	53
38. Nasume myr	54
39. Hojgardsmyr	55

sid

6.6	Gothem-Hörsne-regionen	56
	40. F d Lina myr	56
	41. Storsund	58
	42. Lillsund	59
	43. Sinkmyr	60
	44. Skäringsmyr	61
6.7	Östergarnsregionen	62
	45. Brandmyr	62
	46. Nygårdsmyr	63
	47. Smiss myr	65
	48. Hällträsk	66
	49. Gannemyr	67
	50. Torsburgs myr	67
	51. Diksmyr	68
	52. Lukaremyr	69
	53. Lindhammars myr	70
	54. Fjälmyr	71
	55. Gasmyr	71
	56. Svinmyr	72
	57. Smaulmyrar	73
6.8	Myrar på Lojstahed	74
	58. Hoxelmyr	74
	59. Stangsmyr	75
	60. Källmyr med början ca 1 km NV pkt 81, 39	76
	61. Myr vid Kvie ca 1 km NV Lojsta kyrka	77
	62. Källmyr 1,5 km N Lojsta slott	78
	63. Källmyr 750 m NNV Båtels	79
	64. Källmyr ca 2 km NNÖ Gerum kyrka	80
6.9	Sudret-regionen	80
	65. Myrkomplex SV Mjölhatteträsk	80
	66. F d Rörviksträsk	81
	67. Muskmyr	82
	68. Lillmyr	83
	69. Kvännmyr	83

sid

6.10 Sammanfattande tabell över skydds-
klassfördelningen

85

7 Litteraturförteckning

86

8 Karta

INLEDNING

Föreliggande arbete har utförts på uppdrag av länsstyrelsen i Gotlands län. Materialinsamlingen i fält har gjorts under två perioder under sommaren 1972 (2 - 25 maj samt 14 juni - 22 juli). Syftet med inventeringen har varit att utarbeta en klassificering av de kvarvarande gotländska myrarna för reservatsändamål utifrån botanisk och allmän skyddssynpunkt. En parallell inventering av fågellivet har under samma tid utförts av tullförvaltare Stig Högström, Visby. För att erhålla en totalbild av myrarnas skyddsvärde bör alltså båda inventeringarna jämföras.

I litteraturen föreligger egentligen endast en samlad översikt av Gotlands myrar (Sernander, 1941). Den har emellertid förlorat en del av sin aktualitet och behandlar endast de större myrarna. Sernanders arbete har dock tjänat som utgångspunkt för inventeringen. De inaktuella uppgifterna har därvid korrigerats och inventeringen har också utsträckts till mindre myrar, vilka utelämnats av Sernander. Under de första decennierna av 1900-talet utfördes ett omfattande vetenskapligt arbete i de då kvarvarande jättemyrarna. Nämnas kan Ljungqvists arbeten i Mästermyr (1914, 1919, 1927 och 1929) samt Sernanders stora utredning över Lina myr (1939). De resultat som föreligger från dessa nu utdikade myrar kan emellertid endast i begränsad utsträckning tillämpas på de små myrar som återstår. Därtill är de grundläggande skillnaderna i främst hydrologiskt avseende alltför stora. Mera noggranna studier av i nutiden existerande myrar föreligger endast från Verkmyr (Pettersson, 1946). Översiktliga beskrivningar av gotländsk

myrvegetation återfinns hos Pettersson (1946 och 1963). De senare ger emellertid inga lokalbeskrivningar utan är av mera principiell karaktär.

En naturtypsinventering som det här är fråga om har påtagliga begränsningar. Sålunda har arbetet nästan uteslutande måst inriktas på själva myren. Någon mera systematisk inventering av omgivningarna har inte kunnat utföras. Detta får till följd att myrarna på ett beklagligt sätt rycks ur sitt naturliga samband med omkringliggande naturtyper. I avvaktan på att även Gotlands län skall bli föremål för en mera omfattande och allsidig naturvårdsinventering har det ansetts värdefullt att på detta sätt erhålla en klassificering av den kanske mest kontroversiella naturtypen. När en allmän naturvårdsinventering väl kommer till stånd skall förhoppningsvis resultaten av myrinventeringen direkt kunna appliceras på denna. Fördelen med att enbart studera en naturtyp ligger ju i att problemen kan renodlas och de olika objekten lättare jämföras. De ovan påpekade bristerna kan avhjälpas vid den mera omfattande inventeringen. Därvid kommer säkerligen vissa modifieringar att företas av de föreslagna skyddsklasserna.

Över huvud taget måste man vara klar över att de resultat som här framlägges av naturliga skäl inte kan tas för absoluta. De bygger på observationer av myren sådan den tar sig ut i dag. Naturen är emellertid dynamisk även i sin opåverkade form och därför kan förändringar leda till delvis andra ställningstaganden. Utvärderingen av primärdata bygger dessutom på de kunskaper som är tillgängliga för dagen. Nya fakta kan självfallet framkomma som gör det nödvändigt med en revision av klassificeringen. Sist men inte minst är naturligtvis skyddsförslagen till sin karaktär delvis subjektiva. Någon absolut kvantifiering av

naturen vad gäller allmänna naturvårdsaspekter är för närvarande icke möjlig att utföra. Trots att denna inventering i mycket hög grad bygger på rent vetenskapliga värden och att de svårbedömda sociala aspekterna är av underordnad betydelse, föreligger subjektiva värderingar. Det är helt klart att "vetenskapliga värden" inte på något sätt är absoluta utan måste sättas in i ett större sammanhang. Vissa mindre uppenbara företeelser kan därvid tillmätas olika värde beroende på författarens egna värderingar.

METODIK

Då inventeringen har utförts under en enda vegetationsperiod är det naturligt att den blir mycket översiktlig. För att kunna totalinventera en myr krävs en kontinuerlig bevakning över en längre tid för att erhålla myrens fullständiga artsammansättning. Detta har av naturliga skäl inte varit möjligt för ett så pass stort antal myrar, utan huvudvikten har i stället lagts på att nedteckna de kvantitativt viktigaste växtsamhällena. Inga provyteanalyser eller vegetationskartor har upprättats för detta ändamål. Arbetet har i stället inriktats på jämförande studier mellan de olika myrarna för att på så sätt fastslå generella mönster i vegetationssammansättningen. De avvikelser som kan konstateras från en hypotetisk standardmyr karakteriserar sålunda de enskilda myrarna. Detta arbetssätt kan verka väl löst underbyggt, men bottnar i det faktum att några distinkta vegetationsserier inte kan urskiljas bland gotländska myrar. Ur litteraturen och opublicerade anteckningar har kompletteringar gjorts rörande mera sällsynta växter, vilka ej observerats under fältarbetet.

En andra huvuduppgift har varit att fastställa vilka myrar som på något sätt varit föremål för dikning eller andra hydrologiska ingrepp. Denna uppgift utfördes genom kombinerade kart- och fältstudier under maj månad för de större myrarna. Samtidigt gjordes då preliminära botaniska studier. Den huvudsakliga botaniska delen utfördes först senare under sommaren när vegetationen utvecklats. De största myrarna (ett 15-tal) har därför besökts vid minst två skilda tillfällen, medan de mindre endast besökts en gång.

Redovisningen kan inte betraktas som en komplett inventering av gotländska myrmarker. Endast skyddsvärda myrar är

behandlade. I realiteten har emellertid nästan samtliga orörda myrar större än ca 10 ha bedömts som skyddsvärda i någon form (se kap 5). Inventeringen är således nästan fullständig ner till denna areal. Antalet små-myrar är fortfarande mycket stort och det har därför inte varit möjligt att erhålla en tillfredsställande redovisning av dessa. Av denna anledning saknas möjligen ett antal värdefulla små-myrar. Att någon av dessa mindre myrar saknas får därför inte tolkas som om den vore ointressant.

Med stor säkerhet har källmyrarna (gotl brunnraudar) blivit alltför bristfälligt undersökta. Det beror på det mycket tidskrävande arbete som åtgår för att lokalisera dem. En stor del är emellertid belägna i anslutning till kustklinten och således redovisade i kustinventeringen (Pettersson, 1968). Av inlandslokaler är de största och mest kända myrarna inventerade, men säkerligen återstår många värdefulla källmyrar.

Myrmarker i anslutning till träsk har konsekvent uteslutits. De har så stora beröringspunkter med träsket att de bör tas upp i samband med den planerade träsk-inventeringen. Storsund och Mölnorträskmyren har dock medtagits då de återfinnes i Sernanders myrinventering. Arealberäkningarna har utförts på skogsvårdsstyrelsen i Visby. De måste tas för preliminära, då myrarnas areella begränsning på kartmaterialet i vissa fall inte helt överensstämmer med verkligheten.

MYRTYPER

3.1

Myrbegreppet

Olika typer av blötmarker har sedan mycket länge och inom skilda delar av landet gått under benämningen myr. I olika trakter har emellertid beteckningen myr kommit att betyda ganska vitt skilda saker och därmed inneburit en viss språklig förvirring. Man kan säga, att myr har varit ett gemensamt namn för vetenskapligt tämligen skilda naturtyper.

I den naturvetenskapliga terminologin har emellertid begreppet fått en fastare definition, men har fortfarande karaktären av ett kollektivbegrepp. Med myr betecknas en blötmark som är torvbildande, d v s där nedbrytningen av organiskt material är ofullständig på grund av syrebrist och följderna av detta blir en ackumulering av organisk substans (=torv). Denna definition rymmer inom sig flera olika myrtyper och har således även i den vetenskapliga terminologin en mycket vidsträckt tillämpning.

3.2

Olika myrtyper

Inom kollektivbegreppet myr har man, huvudsakligen på vattenkemiska grunder, indelat myrarna i underavdelningar. Det skulle föra för långt att gå in på dessa här, men några påpekanden bör ändå göras för att kunna sätta gotlandsmyrarna i relation till övriga svenska myrar.

En första grovindelning kan göras i mossar och kärr. Mossen har genom en successiv torvtillväxt kommit att växa i höjden så pass mycket att den har undandragits från fastmarksvattnet och mottar endast vatten från nederbörden. Därigenom tillförs endast den lilla mängd närsalter som förekommer i regnvattnet. Mossen blir därmed den fattigaste myrtypen.

Kärrén däremot mottar huvuddelen av sitt vatten från omkringliggande marker. Kärret kommer därför att få en högre koncentration av näringsämnen än mossetypen. Men även inom kärren fås en variation. Eftersom vattnet löser en del av de bundna salterna i berggrunden kommer kärrvattnet åtminstone delvis att variera med omgivningens geologiska förutsättningar. Inom kärrserien har man därför uppställt serien fattigkärr-rikkärr-extremrikkärr. Som namnet anger är fattigkärret fattigt på salter och har tämligen sura egenskaper på gränsen till mossens. Sedan stiger salthalten och vattnets sura egenskaper avtar successivt och framträder minst i extremrikkärret.

Den ovan gjorda indelningen är grov och mycket ytlig, men tar ändå fasta på några principiella skillnader mellan svenska myrtyper. Självfallet kan indelningen förfinas, men det betyder mindre i detta sammanhang.

3.3

Gotländska myrar

Den gängse indelningen av myrarna är alltså enligt serien mosse-fattigkärr-rikkärr-extremrikkärr. Den är emellertid i mycket liten utsträckning tillämpbar på de gotländska myrarna. På grund av berggrundens höga kalkhalt kommer myrvattnet att ha ett mycket högt pH-värde, d v s vara basiskt. Detta innebär att så gott som samtliga myrar uppvisar en vegetationssammansättning svarande mot extremrikkärrets. Några intressanta undantag med mosse-karaktär förekommer dock.

Vegetationen uppvisar således kvalitativt en mycket påtaglig homogenitet medan däremot de enskilda myrarnas växtsamhällen varierar till sin kvantitativa utbredning, vilket främst beror på de hydrotopografiska förhållandena. Två huvudtyper av myrar kan urskiljas, nämligen igenväxningsmyrar och källmyrar.

3.3.1 Igenväxningsmyrar

De arealmässigt dominerande är igenväxningsmyrarna. Det är också de som i första hand förknippas med begreppet gotlandsmyr. I sin typiska utformning har dessa myrar uppstått genom en successiv igenväxning av träsk. Beroende på fornsjöarnas topografiska och hydrologiska karaktär har myrarna utvecklats i något olika riktning. Varje enskild myr uppvisar sin speciella version av en mera allmängiltig vegetationssammansättning. Några drastiska skillnader kan man dock som regel inte påvisa. Det är symptomatiskt att de försök till prioritering av skyddsvärda myrar som har gjorts till stor del motiveras med kvantitativa data för vissa växter eller växtsamhällen. Samma förfaringsätt kommer i stort sett att följas i detta arbete. Några huvudtyper inom igenväxningsmyrarna, där de mest skyddsvärda inom varje huvudtyp skulle kunna utväljas, har inte kunnat uppställas.

3.3.2 Källmyrar

Den andra huvudtypen är källmyrarna. De är alltid bundna till en källa, som oftast framspringer vid basen av en strandvall, moränrygg el dyl. Hos den vanligaste typen utbildas från källan en lutande mycket fuktig myr, som i sin distala del successivt övergår i torrare mark eller samlas upp i ett distinkt avlopp. Arealmässigt är denna myrtyp av underordnad betydelse, men som kommer att framgå av avsnitt 4.2 är floran mycket rik.

3.3.3 Blandmyrar

Källmyrarna påträffas ofta renodlade och den speciella utformningen framträder tydligt. Inte alltför sällan är emellertid källstråk utbildade i kanterna av igenväxnings-

myrarna. I de mycket påtagliga fallen har detta förhållande givit upphov till beteckningen blandmyr. Man kan fråga sig om inte en noggrannare studie skulle påvisa källflöden i anslutning till flertalet igenväxningsmyrar. Mycket talar för att så är fallet och att begreppet blandmyr endast är relevant då källmyr-delen påtagligt bygger upp myren.

ÖVERSIKT AV MYRVEGETATIONEN

Nedanstående beskrivning avser att ge en schematisk bild av de båda dominerande myrtypernas vegetation. Beskrivningen gör inte anspråk på att vara fullständig, men kan kanske tjäna som riktmärke vid behandlingen av de enskilda myrarna i kap 6.

4.1

Igenväxningsmyrar

Vegetationen låter sig uppdelas i två distinkt skilda vegetationstyper. Det är den centrala delen - myrvidden - vilken under hela året är mer eller mindre vattendränkt, samt övergångszonen mot fastmarken - myrlaggen - som endast under vinterhalvåret står under vatten.

4.1.1

Myrvidden

Myrvidden är den artfattigare delen av myren. Några halvgräs dominerar fullständigt. Främst är det takag (*Cladium mariscus*), som när den är riktigt kraftig kväver all övrig växtlighet. Oftast finns emellertid insprängda i takagen smärre bestånd av de två högstarrarterna bunkestarr (*Carex elata*) och trådstarr (*Carex lasiocarpa*). Mera sällan dominerar de senare över takagen. Snyltande på takagens rötter växer en speciell form av kärrspira (*Pedicularis opsiantha*). I bottenskiktet förekommer olika mossarter, främst *Scorpidium scorpioides* men även *Drepanocladus*-arter och *Campylium*-arter.

I eller i anslutning till gölar i myrvidden finns förutsättningar för ytterligare några arter. Kransalger (*Chara* sp) täcker botten i gölarna och bland fanerogamerna kan nämnas dybläddror (*Utricularia* sp) och i en del vatten även nate-

arter (*Potamogeton* sp). Bladvass (*Phragmites communis*) och vattenklöver (*Menyanthes trifoliata*) påträffas huvudsakligen i anslutning till de öppna vattnen. Bladvass finns emellertid på en del håll också beståndsbildande i takagen, men aldrig dominerande och oftast i glesa bestånd. I de stora gotlandsmyrarna var de många gölarna ett karakteristiskt inslag, men numera är det bara Träskmyr som kan uppvisa något större antal.

I myrviddens gränszon mot laggen finns i vissa fall utbildat en smal zon av mera ren högstarr och/eller knappag (*Schoenus nigricans*) samt trubbtåg (*Juncus subnodulosus*). Där denna zonering förekommer bildar den alltså i viss mån en tredje vegetationstyp mellan myrvidden och laggen. Den är emellertid till sin artsammansättning inte påtagligt skild från myrvidden. Därför kan denna typ betraktas som en yttre del av myrvidden, förekommande där topografin är lämplig.

4.1.2

Myrlaggen

Övergångszonen mot fastmarken har av olika författare begåvats med varierande namn. Här användes beteckningen myrlagg som först brukades av von Post (1925). Samma beteckning användes emellertid i den vetenskapliga terminologin för en helt annan myrkomponent, nämligen högmossarnas kantkärr. Dessa båda vegetationstyper är helt olika, men i brist på bättre och för att inte ytterligare bidra till namnförbistringen användes beteckningen myrlagg.

Laggens storlek kan variera högst avsevärt beroende på strandens topografi. Längs vissa myrkanter kan fastmarksvegetationen gå ända in till *Cladium*-vegetationen och någon lagg är inte utbildad. Där stranden är mera långsluttande kan den däremot sträcka sig upp till 100 meter. Följaktligen återfinnes en mycket varierande vegetation beroende på laggens utformning.

Några gemensamma komponenter som karakteriserar myrlaggen kan dock vara av intresse. Kvantitativt dominerande är några lågstarrarter, främst hirsstarr (*Carex panicea*), gulstarr (*Carex hostiana*) och ärtstarr (*Carex oederi*). Axag (*Schoenus ferrugineus*) är mycket vanlig i denna zon och helt dominerande där källflöden bryter fram i myrkanten. I de blötaste partierna på gränsen mot myrviddens vegetation växer ryltåg (*Juncus articulatus*) och agnsäv (*Scirpus uniglumis*). Längst ut i de torraste delarna dominerar däremot gräsen. Det är blåtåtel (*Molinia coerulea*) och älvväxing (*Sesleria coerulea*), vilka fortsätter i den mera ängsartade vegetationen utanför laggen.

Dessa gräs och halvgräs är utan tvekan de kvantitativt mest betydelsefulla arterna, men det är ändå örterna som ger laggen dess profil. Det är nämligen denna del av myren som hyser huvuddelen av orkidéerna. Ängsnycklar (*Dactylorchis incarnata*), blodnycklar (*Dactylorchis cruenta*), brudsporre (*Gymnadenia conopsea*) och kärrknipprot (*Epipactis palustris*) är de mest frekventa, men i mera spridda exemplar förekommer åtskilliga andra arter. Den sällsynta kärrnyckeln (*Orchis palustris*) växer således i de blötare partierna av laggen på några lokaler. Av övriga örter kan nämnas blodrot (*Potentilla erecta*), som totalt sett är den vanligaste, majviva (*Primula farinosa*), kärrlilja (*Tofieldia calyculata*) och tätört (*Pinguicula vulgaris*).

I de yttre delarna av myren utgörs gränsen mot kantskogen ofta av en smal bård av pors (*Myrica gale*) med blåtåtel (*Molinia coerulea*) i ett undre skikt. Enstaka buskar av brakved (*Rhamnus frangula*) och sälg (*Salix caprea*) förekommer också i denna "sub-zon". Det är inte ovanligt att denna vegetationstyp under vissa förhållanden utbreder sig ända in till Cladium-vegetationen och således ger upphov till en mera sluten laggtyp. Myrkanternas topografi, myrens

hydrologi och inte minst tidigare kulturpåverkan torde bestämma huruvida myren kommer att utgöra någon variant av de båda ytterligheterna av laggbildningar.

4.1.3

Kantskogen

De flesta av de kvarvarande myrarna är belägna i skogs-trakter med hållmarks-tallskogen som förhärskande skogstyp. I omedelbar anslutning till myren får tallskogen en frodigare karaktär. Torrbacks-samhället får inblandning av mera fuktkrävande arter såsom exempelvis blåttåtel (*Molinia coerulea*), slankstarr (*Carex flacca*), vitsippa (*Anemone nemorosa*), skogsnäva (*Geranium silvaticum*) och kornfibbla (*Scorzonera humilis*). Buskskiktet är tätare med en, björk (*Salix* sp) och brakved (*Rhamnus frangula*). Denna bård av frodig tallskog är typisk runt huvudparten av de kvarvarande myrarna, men utseendet kan naturligtvis variera på grund av betning och annan kulturpåverkan.

4.2

Källmyrar

Källmyrarnas utformning kan vara något olika. Det mest påtagliga och därför kanske det mest kända fallet är när en eller flera distinkta källor bryter fram i sluttningen av ett höjdparti och ger upphov till en översilningsmyr på sluttningen. Vattnet kan också, beroende på materialet i marken, tränga fram mera diffust längs hela höjdpartiet och källmyren får då inte ett så drastiskt utseende. Avvattningen av myren kan därefter ske i ett gemensamt utlopp för hela källsystemet eller också successivt försvinna ner i sprickor i berggrunden.

Beroende på utformningen av myren får naturligtvis vegetationen olika utseende. I det mest kända fallet med distinkta källsprång finns runt själva källan ofta en rik mossflora och dessutom oftast stora bestånd av silesår

(*Drosera anglica*). I det vanligen mycket blöta huvudpartiet av källmyren är axag (*Schoenus ferrugineus*) helt dominerande med inslag av gräsull (*Eriophorum latifolium*) och ibland trubbtåg (*Juncus subnulosus*). En rik örtflora med de sällsynta orkidéerna luktsporre (*Gymnadenia odoratissima*), sumpnycklar (*Dactylorhiza traunsteineri*) tillsammans med majviva (*Primula farinosa*), kärrlilja (*Tofieldia calyculata*) och fjälltätört (*Pinguicula alpina*) påträffas också i dessa delar. Svarthö (*Bartsia alpina*), vilken förutom på Gotland och några lokaler i Östergötland endast växer i fjällen och brun ögontröst (*Euphrasia salisburgensis*), som i Sverige endast förekommer på Gotland och har sin närmaste fyndort i Alperna, är två rariteter, som påträffas inom de blöta partierna i vissa källmyrar. I de distala delarna påträffas en mera trivial vegetation. Orkidéerna försvinner, axagen ersättes av blåtåtel och den torrare marken möjliggör också en kolonisering av träd och buskar.

I de mera diffust utbildade källmyrarna finner man inte en lika tydlig zonerings. Ofta förekommer ett glest träd- och buskskikt och i fältskiktet dominerar växelvis axag och blåtåtel. Örtfloran visar som regel inte samma yppighet som i de blötare typerna.

5

SKYDDSKLASSER

5.1

Skyddsklass 1

Största naturhistoriska värde. Uppvisar en rik differentiering av naturhistoriskt intressanta egenskaper (myrstruktur, hydrologi, vegetation, lagerföljd) och innehåller någon eller några av de komponenter som betingar de gotländska myrarnas särställning i Skandinavien. Skyddsklassen innefattar de större odikade myrarna där de specifikt gotländska myregenskaperna alldeles påtagligt framträder. Dessutom ingår de största och minst påverkade källmyrarna, vilka arealmässigt inte är så betydande, men botaniskt mycket särpräglade. Myrar inom denna skyddsklass föreslås snarast bli avsatta som naturreservat.

5.2

Skyddsklass 2

Arealmässigt mindre men i vissa fall nog så skyddsvärda myrar som föregående och/eller är av vikt att bevara från mera lokalt gotländska synpunkter och/eller är vetenskapligt dokumenterade under en följd av år.

5.3

Skyddsklass 3

Inget uttalat naturhistoriskt värde, men ett lokalt intresse för området att myren bevaras för att bibehålla en så fullständig differentiering som möjligt av naturen och/eller delvis dikade myrar där dikningen påtagligt har påverkat men inte helt har spolierat den mera ursprungliga myrstrukturen. Särskilt skyddsvärda i de mest myrfattiga delarna av Gotland.

5.4

Fredning

Som delvis framgår av ovanstående skyddsklassificering finns många skäl som talar för en mycket omfattande fredning av de återstående myrarna. De mest påtagliga motiven för detta är följande:

1. De återstående myrarna bör i största möjliga utsträckning bevaras för att åtminstone delvis bibehålla en bild av den mera ursprungliga gotländska naturen, där rikedomen på myrar var en så påtaglig bild i landskapet. Enligt en ofta citerad uppskattning upptogs ca 10 procent av Gotlands yta av myrmarker innan de stora utdikningarna tog fart.
2. Så gott som samtliga gotländska myrar representerar en myrtyp, som i övriga Skandinavien har en mycket sparsam utbredning. Till sin typiska utformning är den helt bunden till Gotland. De sällsynta växterna i myrarna är bara en indikator på och ett bevis för att vi här har att göra med en mycket särpräglad naturtyp.
3. Även grundvattenfrågan måste här beröras. Det är ett komplicerat område, som egentligen faller utanför detta arbete och kan förmodligen i varje enskilt fall diskuteras. Sett i ett totalt sammanhang torde det dock vara en uppenbar risk för allvarliga störningar av grundvattennivån om stora delar av nederbördsvattnet leds direkt ut i havet. För en lekman inom hydrologins område förefaller det naturligt, att myrarna har en uppsamlande och utjämnande effekt på vattenföringen och därför borde röna allt tänkbart skydd i ett klimatiskt redan utsatt område.

Utgående från dessa synpunkter vore alltså en totalfredning av myrmarkerna tänkbar. I realiteten saknas ekonomiska resurser för ett förverkligande av en sådan fredning inom överskådlig framtid. Av den anledningen har den här framlagda prioriteringen utarbetats. Därvid har de arealmässigt största och naturhistoriskt mest intressanta myrarna fått högsta prioritet. Men för att belysa variationen och bevara helhetsbilden är det önskvärt, att skyddet successivt förflyttas nedåt i skalan. Endast ett fåtal myrar kan anses som ointressanta.

BESKRIVNING OCH KLASSIFICERING AV MYRARNÄ

Nedanstående beskrivning är baserad på myrarnas geografiska belägenhet. Myrarna behandlas från norr till söder. För att få naturligast möjliga indelningsgrund är de placerade regionsvis. Detta förfaringssätt har valts för att få en gruppering i underavdelningar där myrtillgången kan bedömas inom en så likartad landskapstyp som möjligt.

6.1

Fårö

Fårö uppvisar i jämförelse med huvudön en påfallande rikedom på våtmarker. Huvuddelen av dessa är emellertid träsk samt små myrar och vätar, vilka faller utanför ramen för denna inventering. Av den anledningen kan inte det material som här presenteras anses helt fullständigt.

1. Myrar på NO delen av Avanäset

Socken: Fårö Top karta: Ullahau NV

Ekon karta: Ullahau/Holmudden

Inom området finns 4-5 större myrar samt ett antal mindre periodiskt vattenfyllda sänkor. De behandlas här i ett sammanhang även om smärre skillnader föreligger. Samtliga är mycket långsmala myrar, orienterade i N-S riktning och uppdämda av sanddynor. Inga synliga till- eller utlopp kan påträffas. Vegetationen följer i stora drag samma mönster för de olika myrarna. Längs kanterna på gränsen mellan sanddynorna och myren förekommer en bård av klibbal (*Alnus glutinosa*). Sanddynorna stupar ganska brant mot myren. Ingen egentlig lagg är därför utbildad. Myrytan är vanligen mycket blöt med växelvis dominans av takag-högstarr och mera vegetationsfattiga gungflyn där vattenklöver (*Menyanthes trifoliata*) normalt är förhärskande. För Gotland så pass ovanliga arter som vit-ag (*Rhynchospora alba*), brun-ag (*Rhynchospora fusca*), stjärnstarr (*Carex echinata*) och vitmossor (*Shpagnum* sp) har noterats i dessa myrar.

Omdöme:

Skyddsklass 2

Flera av myrarna på Avanäset avviker till stora delar från övriga gotländska myrar. Eftersom de är belägna inom det stora flygsandområde som täcker nordöstra delen av Fårö är grundförutsättningarna väsentligt skilda från en normal gotländsk myr. Kalkhalten i sanden är förhållandevis låg, vilket får till följd att myren inte är uppbyggd av bleke och kalkgyttja, utan ofta av järnrika jordarter där utfällning av järnockra är vanligt. Vegetationen får därmed en delvis annorlunda sammansättning med inslag av mindre krävande arter. Därför är det av stor vikt att denna myrtyp, som torde vara den mest värdefulla, bevaras för att bibehålla ett representativt antal av de olika myrar som Gotland kan uppvisa.

Skyddet är så angeläget att en högre skyddsklass möjligen vore befogad. Myrarna kan emellertid inte ses som isolerade skyddsobjekt. De är i hög grad beroende av att omgivande sanddyner hålles intakta. I avvaktan på att ett reservat för hela Norst Auren kan bli verklighet måste emellertid myrarnas stora värde i sig framhållas.

2. Mässingskärr

Socken: Fårö

Top karta: Ullahau NV

Ekon karta: Holmudden Storlek: 15 har

Myren är i likhet med de övriga myrarna på Avanäset belägen i en sänka mellan sanddynerna. Vegetationen påminner däremot om en ordinär igenväxningsmyr. Myrvidden som är mycket blöt domineras till lika delar av takag och trådstarr (*Carex lasiocarpa*). Som ett övre skikt förekommer bladvass över hela myrytan. Mitt i myren skjuter en tallskogbeklädd sandrevel ut från NO. En bård av klibbal (*Alnus glutinosa*) och brakved omgärdar myren. Ingen laggbildning förekommer heller i denna myr.

Omdöme:

Skyddsklass 2

Mässingskärr har inte lika tydliga naturvärden som de föregående myrarna. Trots det måste den placeras i klass 2, då den på grund av sin jämförelsevis stora areal torde skilja sig i hydrologiskt avseende och därmed lägga grunden till en annan vegetationssammansättning. De båda myrtyperna kompletterar varandra och båda bör därför bevaras.

3. Kullakärren

Socken: Fårö

Top karta: Ullahau NV

Ekon karta: Ullahau

Storlek: ca 2 har

Området består av ett komplex av små tämligen torra myrar med en mycket mosaikartad vegetation. Bunkestarr (*Carex elata*) bildar kraftiga tuvor. Insprängda mellan dessa förekommer stråk av trådstarr (*Carex lasiocarpa*) och enstaka andra arter såsom ängsull (*Eriophorum angustifolium*), kråcklöver (*Potentilla palustris*), videört (*Lysimachia vulgaris*) och gåsört (*Potentilla anserina*).

Omdöme:

Skyddsklass 3.

Till sin uppbyggnad är dessa myrar i huvudsak likartade de först behandlade, men är torrare och visar inte en så tydlig profil som dessa.

4. Myrhagamy

Socken: Fårö

Top karta: Ullahau NV

Ekon karta: Kalbjärga

Storlek: ca 3 har

En stor del av myren (SÖ delen) utdikades i början av 40-talet. Den återstående delen är mycket blöt med ett åtminstone periodvis vattenfyllt randträsk i den norra kanten. Myrvidden domineras av takag och högstarr. Stränderna är vätartade och delvis vegetationsfria med en myr-
lagg huvudsakligen dominerad av älvväxing (*Sesleria coerulea*).

Omdöme:

Skyddsklass 3

Den arealmässigt största delen av myren är utdikad och den kvarvarande myren är därför delvis påverkad av utdikningen.

5. Mölnorträskmyren

Socken: Fårö

Top karta: Fårösund SO o NO

Ekon karta: Fårö

Storlek: 29 ha

Myren behandlas i detta sammanhang då den finns med i Sernanders arbete. Annars hör den så intimt samman med träsket att en jämförelse med andra myrar inte blir riktigt relevant. Myrvegetationen breder dock ut sig alltmer och träsket får mera karaktären av randträsk. Den snabba igenväxningen kan möjligen bero på en viss gödningsseffekt från omkringliggande områden.

Vegetationen domineras av takag men med stort inslag av bladvass främst i de mot träsket gränsande delarna. Insprängda i takagen finns högstarrarterna *Carex lasiocarpa* och *Carex elata*. Laggvegetationen är sparsamt utbildad, vilket möjligen beror på delvis intensivt fårbete. Mestadels finns endast en smal bård av älvväxing (*Sesleria coerulea*), gulstarr (*Carex hostiana*) och blåttåtel (*Molinia coerulea*). Utanför vidtar en mycket hårt betad torräng med fårsvingel (*Festuca ovina*) som dominant. Mellan den smala laggen och myrvidden finns en distinkt vegetationszon bestående av pors (*Myrica gale*) och knappag (*Schoenus nigricans*). Den går stundom ända ut till torrbacksamhället.

Omdöme:

Skyddsklass 2.

Träskets igenväxning är i Mölnorträsk mycket påtaglig. Igenväxningsprocesserna och de faktorer som styr dessa är i mycket liten utsträckning kända. Då flertalet gotländska

myrar är igenväxningsmyrar och kan antas ha bildats efter samma principer bör några igenväxande träsk sparas för att man i framtiden skall kunna studera och kartlägga igenväxningsförloppet. Mölnorträsk är i detta avseende mycket lämpligt, men eventuella föroreningar måste då kontrolleras.

6. Hässlemyr

Socken: Fårö

Top karta: Fårösund SO o NO

Ekon karta: Fårö

Storlek: 12 har

Myren mottar inget synligt tilllopp. Den är den översta myrbassängen i dräneringsområdet och avvattnas genom ett diffust utlopp till Stajnträsk. I myrvidden finns det 3-4 gölar, vilka verkar hålla vatten under större delen av året. Myrvidden domineras av takag men med inblandning av trådstarr (*Carex lasiocarpa*) i rena bestånd. I de perifera delarna av myrvidden finns en smal bård av trådstarr och denna vegetation gränsar direkt till torrbacksområdet, som vidtar direkt utanför. Ingen lagg är utbildad.

Omdöme:

Skyddsklass 2

Hässlemyr är den största, av dikningar opåverkade igenväxningsmyr, som finns kvar på Fårö. Det är följaktligen av stort intresse att myren bevaras.

7. F d Limmorträsk

Socken: Fårö

Top karta: Fårösund So o NO

Ekon karta: Limmorträsk Storlek: 113 har

Träsket sänktes redan i slutet av 1800-talet. Nu påträffas en i många avseenden typisk myrvegetation. Den är emellertid inte ett resultat av en naturlig igenväxning utan huvudsakligen betingad av den företagna sänkningen. Innan utdikningen företogs fanns en stor myr (89 har) i anslut-

ning till den norra delen av träsket. Den är nu till stor del brukad, huvudsakligen som vall, och av naturlig myrvegetation återstår där endast fragment.

Vegetationen i Limmorträsk är något olika utformad i norra och södra delen. Dessa båda delar, som motsvarar de tidigare djupdelarna av träsket, avskiljes numera från varandra av en mängd tallbevuxna holmar.

Den norra delen, som arealmässigt är den mindre av de båda, domineras av takag men med kraftigt inslag av bladvass. Någon egentlig myrlägg är inte utbildad. Myrvidden begränsas i stället utåt av en snårig lövskog huvudsakligen bestående av björk och sälg. På västsidan finns "en högmosse med stora tuvor av tuvdun (*Eriophorum vaginatum*) och vitmossor bevuxna med tät ljung och lingon" (Ljungqvist, 1936). Mossen är numera nästan helt skogbärande.

Det södra partiet är likaledes i myrvidden dominerat av takag. Bladvassen är här begränsad till ett långsmalt sammanhängande bestånd i de centrala delarna. I myrviddens yttre delar bildar en bård av knappag (*Schoenus nigricans*) på många håll övergången mot myrlaggen. I denna zon finns ett bestånd av kärrnycklar (*Orchis palustris*). Strandkonturen är mera öppen än i det norra partiet. En myrlägg huvudsakligen bestående av axag (*Schoenus ferrugineus*) vidtar utanför knappag-bältet. Inom vissa partier på västsidan förekommer nästan helt vegetationsfria klapperstränder endast bevuxna med enstaka martallar som ett minne av sänkningen.

I klintbranten på östra sidan och ner mot myren finns mycket artrika lövängar, vilka dock är under igenvärning. Endast mindre partier slättas medan huvudparten av de övriga betas.

Omdöme:

Skyddsklass 2

Myren och dess omgivningar har stora naturvärden, som förekomst av kärrnycklar, den stora myrvidden, de botaniskt mycket rika lövängarna på östsidan och högmossen i den NV delen, vilka möjligen skulle motivera en placering i högsta skyddsklassen. Eftersom myren har tillkommit genom mycket kraftiga ingrepp i den naturliga miljön och därmed kan förmodas vara ytterst labil har den placerats i klass 2. Sammantaget med dess ornitologiska kvaliteter (se vidare Högströms rapport) skall den trots ovanstående invändningar troligen visa sig ha ett mycket högt skyddsvärde.

8. Langmyr

Socken: Fårö

Top karta: Fårösund SO o NO

Ekon karta: Hammars

Storlek: 7 har

Myren saknar synliga till- och utlopp. De centrala delarna domineras av mer eller mindre ren takag. Myrлагgen är uppbyggd av en mycket lågvuxen vegetation (betesbetingad) med tagelsäv (*Scirpus pauciflorus*), lågvuxen blåtåtel (*Molinia coerulea*) och lågstarr. Norra delen är vätartad och i avsaknad av högre vegetation.

Omdöme:

Skyddsklass 3

Inget direkt skyddsvärde i sig, men den ingår som en viktig del i utformningen av Fårölandskapet.

9. Kornakersmyr

Socken: Fårö

Top karta: Fårösund SO och NO

Ekon karta: Limmorträsk Storlek: 4 har

Inga synliga till- eller utlopp förekommer. Myren däms i Ö och SÖ upp av strandvallen. Takag dominerar i myrvidden och avlöses utåt av en bred myrлагg (ca 50 m) med främst lågvuxen blåtåtel (*Molinia coerulea*). I öster går takagen ända ut till strandvallen.

Omdöme:

Skyddsklass 3

Liksom föregående myr ligger värdet i dess bidrag till landskapsbilden där myren utgör ett viktigt inslag intill strandvallen.

10. Graunkullamyra (= Ryssnäsmyren)

Socken: Fårö Top karta: Fårösund SO o NO
Ekon karta: Bungenäs Storlek: 3 ha

Myren omkransar en holme med djupa lager av sur torv. Det är här alltså fråga om en av de fåtaliga mossarna på Gotland. Som sådan har den rönt stort vetenskapligt intresse och flera noggranna beskrivningar rörande vegetationen föreligger (Sernander 1941; Pettersson 1958).

Myrvegetationen, som i huvudsak består av takag, går som en bård runt den centrala högmossedelen. På östsidan är takagen ersatt av bunkestarr (*Carex elata*).

Den centrala holmen domineras i trädskiktet av tall. Buskskikt saknas nästan helt. I fältskiktet är de mest framträdande arterna hundstarr (*Carex nigra*), ljung och lingon. Hjortron (*Rubus chamaemorus*) har här sin enda förekomst på Gotland. Torvtäkt har förekommit och de gamla torvgravarna växer nu igen med vitmossor (*Sphagnum* sp). I övrigt finns vitmossor mest i de perifera delarna.

Omdöme:

Skyddsklass 2.

Myren med sin högmosse-del är en mycket ovanlig förekomst på Gotland. Dess vetenskapliga värde är väl dokumenterat, och för att även i framtiden kunna studera mossens förändringar är ett skydd väl motiverat.

6.2

Hall-halvön

Myrtillgången i Hall-Hangvar-området är fortfarande tämligen god trots att några av stormyrarna är utdikade. Vissa av regionens kvarvarande myrar är redan skyddade, nämligen

Verkmyr och Stigmyr, vilka är belägna inom "Hall-Hangvar-reservatet" på halvöns västsida. I anslutning till kustklinten finns ett tämligen stort antal källmyrar. För närmare studium av dessa hänvisas till kustinventeringen (Pettersson, 1968).

11. Verkmyr

Socken: Hall

Top karta: Fårösund SV o NV

Ekon karta: Hall

Storlek: 68 har

En utförlig presentation av Verkmyrs skyddsvärde återfinns hos Pettersson (1946). Här skall endast beröras några av myrens särdrag för att sätta den i relation till andra gotländska myrar.

Verkmyr är i motsats till många av de övriga större myrarna opåverkad av dikningar i tillrinningsområdet. Den utgör den översta myrbassängen och mottar endast vatten genom sipper från omgivningen. Avvattningen sker via en rad dikade myrar till Träskmyr.

Myrvidden domineras av takag, men med rena bestånd av högstarrarterna *Carex lasiocarpa* och *Carex elata*. En gles bladvass-vegetation förekommer i de centrala delarna. I myrviddens perifera delar, på gränsen mot myrlaggen, växer en smal bård av knappag (*Schoenus nigricans*). Längs östsidan ersättes knappagen i denna zon till en del av trådstarr (*Carex lasiocarpa*), om inte takagen sträcker sig ända ut till myrlaggen.

Laggen är som i de flesta större myrar mycket olika uppbyggd. Man kan emellertid urskilja två huvudtyper. I större delen av myren är den dominerad av axag (*Schoenus ferrugineus*) uppblandad med lågstarrarter och typiska örter

såsom majviva (*Primula farinosa*) och blodrot (*Potentilla erecta*). Utåt övergår laggen successivt i omgivningens torrbacksamhälle. Den andra någorlunda distinkta lagg-typen återfinns på östsidan av myren där en isskruvningsvall begränsar myrvegetationen mot fastmarken. Mellan den i huvudsak tallbeksädda isskruvningsvallen och myrvidden påträffas en mera gräsdominerad vegetation huvudsakligen bestående av älväxing (*Sesleria coerulea*) och blåttåtel (*Molinia coerulea*).

Omdöme:

Skyddsklass 1.

Då myren redan är fredad inom "Hall-Hangvar-reservatet" finns ingen anledning att återupprepa de krav som naturvården en gång har ställt. Det kan bara poängteras att de värden som låg till grund för avsättandet kvarstår även vid en direkt jämförelse med övriga gotländska myrar.

12. Haukmyr

Socken: Hall

Top karta: Fårösund SV o NV

Ekon karta: Västö

Storlek: 6 har

Det är en grund och blöt myr enligt geologiska kartan endast underlagrad av bleke. Myren mottar vatten från den utdikade Bunkmyr. Myrvidden består huvudsakligen av takag. Laggen är helt dominerad av ett axagsamhälle (*Schoenus ferrugineus*) med kraftig inblandning av storsilesår (*Drosera anglica*), gulstarr (*Carex hostiana*), majviva (*Primula farinosa*) och sumpnycklar (*Dactylorhiza traunsteineri*). Myrlaggens vegetation är förmodligen betingad av sippervatten från omgivningarna.

Omdöme:

Skyddsklass 2

Skyddsvärdet ligger främst i det mycket vackert utbildade

axag-samhället i myrlaggen. En så relativt stor och ren axag-förekomst påträffas i ytterst få igenväxningsmyrar.

13. Myrhagemyr

Socken: Hall

Top karta: Fårösund SO o NO
Fårösund SV o NV

Ekon karta: Västö

Storlek: 12 ha

Ett ganska gammalt dike (Kristikanal) har delvis dränerat myren och möjliggjort en total uppodling av den tidigare nerströms liggande Stormyr. Vegetationen på Myrhagemyr är tydligt påverkad av dikningen. Myrvidden domineras av takag, men med inblandning av högstarrarterna *Carex elata* och *Carex lasiocarpa* och rena bestånd av hirsstarr (*Carex panicea*). Betydande sälgbuskage samt en del tallar på myrvidden vittnar om dräneringseffekten. Den smala myrlaggen är dominerad av gräs, främst älväxing (*Sesleria coerulea*) och blåttåtel (*Molinia coerulea*). I NV delen förekommer en bredare lagg med knappag (*Schoenus nigricans*), trubbtåg (*Juncus subnodulosus*) och lågstarrarter. Ett källdrag bryter fram i V delen med ett axag-samhälle. Förutom axag påträffas där sumpnycklar (*Dactylorhiza traunsteineri*), kärrlilja (*Tofieldia calyculata*) och enstaka luktsporre (*Gymnadenia odoratissima*).

Omdöme:

Skyddsklass 3

Myren är påverkad av dikningen. Den har trots detta ett betydande skyddsvärde, främst på grund av flera floristiskt intressanta företeelser.

14. Bäsingsmyr

Socken: Hall/Hangvar

Top karta: Fårösund SV o NV

Ekon karta: Västö

Storlek: 12 ha

Myren ligger överst i ett av Träskmyrs tillrinningsområden och har en opåverkad vattentillförsel genom sippervatten.

Myrens utlopp är något sänkt, men detta påverkar inte vegetationen nämnvärt. Söder om Bäsingsmyr finns en numera dikad och uppodlad myr, Stormyr. Dessa båda myrar har i det närmaste varit sammanhängande.

Myrviddens vegetation domineras av takag och högstarr. Myrлагgen är av den risiga och slutna typen huvudsakligen bestående av pors (*Myrica gale*), som vidtar direkt utanför takag-samhället. Längs den östra sidan finns emellertid en öppnare lagg-bildning helt dominerad av axag (*Schoenus ferrugineus*) och med riklig förekomst av fjälltätört (*Pin-guicula alpina*) och majviva (*Primula farinosa*).

Omdöme:

Skyddsklass 3

Det mycket rena axag-samhället skulle möjligen motivera ett högre skyddsvärde, men dels är det av begränsad omfattning och dels finns en myr med liknande vegetation inom regionen (Haukmyr) där dräneringsförhållandena är mera orörda.

15. Stigmyr

Socken: Hangvar

Top karta: Fårösund SV o NV

Ekon karta: Ire

Storlek: 22 ha

Även Stigmyr saknar tillopp och utloppet går via de stora utdikade myrarna SO om Hangvar till Träskmyr. Vissa smärre dikningsförsök har gjorts i myren, men de har inte påverkat vegetationen. De omgivande hållmarkerna har en mycket sällsynt flora.

Myrvegetationen består av ett centralt takag-samhälle med de normala följearterna. Mot kanterna påträffas en bård av knappag (*Schoenus nigricans*) särskilt längs den östra kanten och högstarr (*Carex elata* och/eller *Carex lasiocarpa*)

i huvudsak längs västsidan samt vid utloppet. I myrens sydligaste del finns ett större parti med knappag och trådstarr. Myrlaggen är uppbyggd av en blandning av halvgräs med axag (*Schoenus ferrugineus*) som den dominerande. I laggens yttre delar påträffas en mera gräsdominerad vegetation med tall i trädskiktet.

Omdöme:

Skyddsklass 2

Liksom Verkmyr ingår Stigmyr i "Hall-Hangvar-reservatet" och en närmare redovisning är inte befogad. Det kan bara erinras om de omgivande hållmarkernas rika flora, vilken till stor del bidrar till myrens höga skyddsvärde.

16. Agmyr

Socken: Hangvar

Top karta: Fårösund SV o NV

Ekon karta: Hangvar

Storlek: 11 ha

Det är en tämligen torr myr utan några ingrepp i dräneringen. Den ligger överst i vattensystemet och avvattnas till Träskmyr. Myrvidden domineras av takag men med betydande inslag av bunkestarr (*Carex elata*). En orkidérik myrbygg är utbildad i den västra delen med sumpnycklar (*Dactylorhiza traunsteineri*), luktsporre (*Gymnadenia odoratissima*) och mycket rikligt med kärrknipprot (*Eupactis palustris*). Däremot är myrlaggen på östsidan mera artfattig och sammantryckt. Den består huvudsakligen av gräs (*Sesleria* och *Molinia*) med träd- och buskskikt in till myrvidden. I den norra delen finns en utpräglad källmyr rik på orkidéer och andra källmyrväxter.

Omdöme:

Skyddsklass 2

Trots sin ringa areal är Agmyr mycket skyddsvärd. Det beror inte så mycket på dess vegetationsstruktur och uppbyggnad i stort som på dess rikedom av orkidéer.

17. Träskmyr

Socken: Lärbro/Hangvar

Top karta: Fårösund SV o NV
Fårösund SO o NO

Ekon karta: Kappelshamn

Storlek: 169 har + Stajnstumyr 14
har

Träskmyr är den största kvarvarande myren på Gotland. Den uppvisar många för jätte- och stormyrarna typiska drag. Sålunda är det den enda myren som fortfarande har kvar den rikedom på större och mindre vattensamlingar insprängda i myrvidden, vilket var betecknande för många av de stora myrarna. På flygbilder kan ett drygt 100-tal sådana urskiljas. Vid tilloppets utflöde i myren är ett mäktigt delta utbildat, vilket också är en sällsynt företeelse numera i de gotländska myrarna.

Tyvärr ligger Träskmyr nederst i vattensystemet och vattenföringen blir därför beroende av uppströms liggande myrar. Då de största av dessa (Kyrkbys myr, Stormyr och Västnings Stormyr) är utdikade, blir vårfloden kort och intensiv och deras naturligt magasinande verkan har satts ur spel. Vad det på sikt får för konsekvenser för myrens vegetation är svårt att förutsäga. Ett reellt hot är emellertid den planerade dikningen genom myren. Från de stora uppodlade myrarna uppströms i vattensystemet har man nämligen svårigheter att erhålla en effektiv dränering. Myrarna har sänkts genom odling och kanalerna fördjupats så mycket att Träskmyr nu blivit flaskhalsen för utloppsvattnet. Av den anledningen vill man förbinda till- och utloppet i Träskmyr och därigenom få en snabb genomströmning för att effektivt få bort överskottsvattnet från de odlade markerna.

Ett försök i den riktningen har redan gjorts genom en kanal från tilloppet i riktning mot utloppet. Den är dock inte fullständig utan slutar ca 200 meter innan utloppet. En betydande dränering har emellertid redan kommit till stånd,

vilket bl a har medfört att många mindre vattensamlingar blivit uttorkade under sommaren.

Vegetationen i Träskmyr uppvisar så många intressanta drag och så stora variationer att inte ens en nöjaktig översikt är möjlig att göra i detta sammanhang. Här kan bara anföras de mest kända och påtagliga vegetationstyperna.

Myrvidden domineras av takag. Den förekommer i rena bestånd eller uppblandad med högstarr, bladvass och knappag (*Schoenus nigricans*). Även rena bestånd av de senare förekommer men i mera begränsad omfattning. I anslutning till Gardeträsk och längs den nygrävda kanalen finns dock täta bestånd av bladvass. Knappag finns i jämförelse med artens övriga förekomst i mycket stora och rena bestånd, främst i de inre delarna av det västra myrpartiet.

Myrviddens perifera delar är påfallande enhetligt uppbyggda runt hela myren. En sällan mer än 10 meter bred bård av knappag, stundom ersatt av högstarr främst *Carex lasiocarpa*, förmedlar övergången till laggen. Som redan påpekats, kan knappag-bältet inom vissa partier utvidga sig och i rena bestånd sträcka sig längre in i myrvidden. Huvudsakligen i knappag-bältet, men i vissa fall även längre ut i myrlaggen, växer de sällsynta kärrnycklarna (*Orchis palustris*). De har i Träskmyr sin största växtlokal i Norden och påträffas inom flera olika delar av myren.

Laggen är utbildad som en mycket bred och till sin artsammansättning förhållandevis homogen lågstarr-typ. De dominerande arterna varierar självfallet inom olika delar av den vidsträckta myren. I stora drag kan laggen dock sägas vara karakteriserad av följande arter: hirsstarr (*Carex panicea*), slankstarr (*Carex flacca*), gulstarr (*Carex hostiana*), älvväxing (*Sesleria coerulea*), blåtåtel (*Molinia coerulea*), blodrot (*Potentilla erecta*), samt till en mindre del av axag (*Schoenus ferrugineus*). I det stora delat vid huvudtilloppet finns en mycket frodig och högvuxen vegetation.

De dominerande arterna är bunkestarr (*Carex elata*), rör-svingel (*Festuca arundinacea*), älgört (*Filipendula ulmaria*) och tuvtåtel (*Deschampsia caespitosa*). Mot myrkanten växer bladvass. Ett kraftigt buskskikt av sälg (*Salix* sp) samt enstaka björkar finns i de centrala delarna.

Omdöme:

Skyddsklass 1.

Det är ingen tvekan om att vi här har att göra med den från naturvetenskaplig synpunkt mest värdefulla myren på Gotland. Den torde stå i en viss särklass och många skäl talar för att den helst skulle placeras i en ännu högre skyddsklass. Myren är rik på småträsk. Ett mycket säreget delta är utbildat vid huvudtilloppet. Myren är den största som finns kvar, med en betydande förekomst av takag. Här finns förmodligen Gotlands och därmed Sveriges mest omfattande knappagbestånd. Kärrnyckeln, som i Sverige endast förekommer på Gotland, har i Träskmyr sin största förekomst. Dessa faktorer sammantagna gör Träskmyr till den mest kompletta gotlandsmyr som återstår. Enda nackdelen är dess läge nederst i vattensystemet, men dess för övrigt så stora värden måste med det snaraste resultera i ett naturreservat. Därvid bör myren efter de ingrepp som redan gjorts återställas i sitt ursprungliga skick.

6.3

Fårösundshalvön

Huvuddelen av myrmarkerna är inom denna region i ovanligt hög grad opåverkade av dikningar. Ingen av myrarna ligger inom de brukade områdena. De är till övervägande del belägna i hedtallskogen och påverkas möjligen av fårbete. Detta torde emellertid endast ha marginell inverkan på vegetationen. Myrarna på Svarvnäset är intimt bundna till träskan och måste behandlas i samband med dessa. Storholmen i Fardumeträsk avviker både geografiskt och till sin uppbyggnad

från de övriga, men den tas ändå upp i detta sammanhang.

18. Sumpmyr

Socken: Fleringe

Top karta: Fårösund SO o NO

Ekon karta: Nyrasju

Storlek: 5 har

Myren saknar till- och utlopp. Den dräneras troligen genom den närbelägna strandvallen. Viss mekanisk påverkan genom militära aktiviteter har förekommit.

Vegetationen i myrvidden domineras av knappag (*Schoenus nigricans*), medan takagen är något tillbakatryckt. Denna sammansättning torde sammanhänga med den naturliga dräneringen, vilket också ger sig tillkänna i form av stora luckor i myrvidden där örter såsom majviva (*Primula farinosa*) och kust-arun (*Centaurium vulgare*) förekommer. Myr-laggen är endast sporadiskt utbildad. En successiv övergång till omgivande hedmarker med dominans av älväxing (*Sesleria coerulea*) och blåttåtel (*Molinia coerulea*) närmast myrvidden är den dominerande övergångsvegetationen.

Omdöme:

Skyddsklass 2

En så proportionellt stor del av myren bevuxen med knappag är ovanligt. Isoleringen torde ha ägt rum i sen tid och möjligheter till fortsatta studier av successionsförloppet bidrar också till skyddsförslaget.

19. Tvärlingsmyr

Socken: Bunge

Top karta: Fårösund SO o NO

Ekon karta: Bästeträsk

Storlek: 21 har

Myrens hydrologi är både uppströms och nerströms myren praktiskt taget opåverkad. Myren är belägen i ett för närvarande mycket intensivt fårbetat område. Detta sätter sin prägel på den omgivande vegetationen, men påverkar inte i nämnvärd grad myren.

I myrvidden finns ett lågvuxet takag-samhälle med endast obetydlig inblandning av högstarr. Gles takag, hirsstarr (*Carex panicea*); och ärtstarr (*Carex oederi*) är de förhärskande arterna i myrlaggen. I gränszonen mot fastmarksvegetationen vidtar en nedbetad gräsvegetation dominerad av älvväxing (*Sesleria coerulea*) och med ett glest trädskikt av tall.

Omdöme:

Skyddsklass 3

En normal agmyr utan några påtagliga egenskaper. Se dock vidare under Släkmyr (21).

20. Ojnaremyr

Socken: Bunge

Top karta: Fårösund SO o NO

Ekon karta: Bästeträsk

Storlek: 10 har

Denna myr är så gott som sammanhängande med den föregående. Endast ett obetydligt tillopp finns i myrens södra del. Av vegetationen att döma tillföres myren sippervatten främst från västsidan.

Vegetationen uppvisar inga ovanliga inslag. De centrala delarna domineras av takag med inslag av trädstarr (*Carex lasiocarpa*). Längst i söder finns ett kraftigt bladvassbestånd. Som tidigare nämnts är laggen på västsidan troligen influerad av sippervatten. Axag (*Schoenus ferrugineus*) och lågstarrarter (*Carex hostiana* och *Carex panicea*) samt enstaka exemplar av gräsull (*Eriophorum latifolium*) ger en antydning om detta. Samma arter återfinnes på östsidan, men laggen är där inte så strukturerad. Mellan lågstarrlaggen och myrvidden går en smal bård av högstarr (*Carex lasiocarpa* och *Carex elata*) runt hela myren.

Omdöme: Skyddsklass 3

Inga uppenbara vetenskapliga värden föreligger heller från denna myr. Se dock under Släkmyr (21).

21. Släkmyr

Socken: Fleringe/Rute Top karta: Fårösund SO o NO
Ekon karta: Bästeträsk Storlek: 10 har

Tillrinningen sker från ett antal små myrområden och våtmarker i SV. Vegetationen är mycket indifferent utan några distinkta strandzoneringar. Myrvidden är dominerad av takag. I myrlaggen påträffas en hel rad av de normala laggarterna blandade i en mosaikartad struktur. Endast på östsidan kan några renare bestånd av axag (*Schoenus ferrugineus*) påträffas. På vissa håll går hällmarken ända in till myrvidden.

Omdöme:

Skyddsklass 3

Var och en av de tre senast behandlade myrarna, Tväringsmyr, Ojnaremyr och Släkmyr saknar direkt påvisbara vetenskapliga värden. Tagna tillsammans utgör de dock ett litet men ändå fullständigt och orört vattensystem, vilket i möjligaste mån även i fortsättningen bör bevaras från ingrepp.

22. Rutemyr

Socken: Rute Top karta: Fårösund SO o NO
Ekon karta: Rute Storlek: 11 har

Det är den översta och enda kvarvarande myren i det utdikade och uppodlade Takstens-Kailungsmyr-komplexet. Myren är mycket blöt med två större gölar delvis bevuxna med agn-säv (*Scirpus uniglumis*) och ryltåg (*Juncus articulatus*). Den mottar inget synligt tilllopp.

Myrvidden är i den norra delen dominerad av ett sammanhängande takagsamhälle medan det södra partiet till stor

del upptas av öppet vatten med takag endast i avgränsade bestånd. Laggvegetationen består huvudsakligen av ett axag-samhälle (*Schoenus ferrugineus*-) med en i övrigt varierande artsammansättning. I vissa partier förekommer en kraftig inblandning av fjälltätört (*Pinguicula alpina*). Vanligare är dock de normala följearterna såsom majviva (*Primula farinosa*), kärrlilja (*Tofieldia calyculata*), ängsnycklar (*Dactylorhiza incarnata*) etc. Myrlaggen är på östsidan tämligen bred, upp till 30 meter.

Omdöme:

Skyddsklass 3

Visserligen har myren en tämligen rik laggflora, men större myrvar med likartad vegetationsstruktur förekommer inom samma region. Då dessutom myren är belägen i en för övrigt myrrik trakt och de övriga myrarna inom vattensystemet redan är uppodlade kan inte några högre anspråk ställas på myrens skyddsvärde.

23. Mølnermyr

Socken: Rute/Fleringe/Lärbro Top karta: Fårösund SO o NO
Ekon karta: Mølner Storlek: 106 ha

Det är en av de större kvarvarande myrarna. Inget synligt tilllopp finns men en betydande tillrinning sker genom sipper, vilket ger upphov till öppna och rika lågstarrängar. Myren kan uppdelas i tre olika avdelningar. 1/ Myrens huvudparti med vidsträckt takag i de centrala delarna. 2/ Området i anslutning till utloppet med endast sparsam vegetation och 3/ Mølnerbunkar - en delvis trädbevuxen myrmark i det närmaste skild från huvudmyren.

Myrvidden består till övervägande delen av takag. I myrviddens gränsszon mot laggen finns åtminstone längs den östra kanten en smal bård av knappag (*Schoenus nigricans*). Den breda myrlaggen (20-30 m) uppvisar på grund av sipperpåverkan en mycket enhetlig och rik flora. Huvudsamhället

är dominerat av axag (*Schoenus ferrugineus*), som på grund av den breda laggen och myrens storlek här torde ha en av sina främsta förekomster på Gotland. Bland övriga arter med rik förekomst bör nämnas majviva (*Primula farinosa*), de båda tätörts-arterna (*Pinguicula vulgaris* och *P. alpina*) och i de yttre delarna blodrot (*Potentilla erecta*).

Utanför den egentliga myrlaggen vidtar en öppen kantskog, som åtminstone på östsidan är ovanligt bred (15-30 m) och hyser en rik vegetation. Träd- och buskskiktet domineras av tall och en med älväxing (*Sesleria coerulea*), blåtåtel (*Molinia coerulea*) och slankstarr (*Carex flacca*), som dominerande arter i fältskiktet. Dessutom är det rikt med orkidéer såsom brudsporre (*Gymnadenia conopsea*), svärdsyssla (*Cephalanthera longifolia*), ängsnycklar (*Dactylorhiza incarnata*) och nattviol (*Platanthera bifolia*).

I stort sett sträcker sig denna kantzonering oförändrad runt hela myren med undantag för de avvikelser som är betingade av annorlunda vattentillgång vid uddar och vikar, särskilt längs sydkanten.

Området närmast utloppet är delvis avsnört från resterande delar av myren och vegetationen avviker till följd av rikligare vattentillgång. Till stor del består området av öppet vatten, men rundade takagbestånd är spridda över vissa partier. Trådstarr (*Carex lasiocarpa*) och bunkestarr (*Carex elata*) förekommer sparsamt. Agnsäv (*Scirpus uniglumis*) och ryltgå (*Juncus articulatus*) påträffades växande submerst.

I Mölnerbunkar avtar fuktigheten och vegetationen ändrar därmed karaktär ju längre från huvudmyren man kommer. Området närmast myren har samma vegetation som denna. Längre in är vegetationen mosaikartat uppbyggd med växelvis blöta partier och torra ofta trädbevuxna tuvor. I fuktområdena

förekommer smärre bestånd av takag, axag-samhällen med majviva (*Primula farinosa*) och fjälltätört (*Pinguicula alpina*). I de torrare trädbärande partierna (mest tall och en) dominerar i fältskiktet älväxing (*Sesleria coerulea*) med enstaka flugblomster (*Ophrys insectifera*), färgmåra (*Galium triandrum*), vitmåra (*Galium boreale*) m fl. Vätartade partier med mera fragmentariskt växttäckte påträffas i de perifera delarna.

Omdöme:

Skyddsklass 1

Myren med sina 106 har tillhör de allra största av Gotlands kvarvarande myrar och förtjänar bara av den anledningen hög prioritet. Den är i många avseenden ett utomordentligt komplement till Träskmyr vid dokumentationen av stormyrar. I motsats till Träskmyr ligger den överst i vattensystemet och är inte föremål för någon påverkan genom tillflödena. Då myren uteslutande mottar vatten genom diffusa tillflöden från omgivningen får vegetationen i laggen ett gentemot Träskmyr avvikande utseende. De stora bestånden av axag (*Schoenus ferrugineus*) har i detta avseende redan berörts.

24. Hoburgsmyr

Socken: Lärbro

Top karta: Fårösund SO o NO

Ekon karta: Mölner

Storlek: 34 ha

Myren saknar synliga till- och utlopp. Enligt uppgift skall myren avvattnas genom slukhål i V. Vegetationen på myrvidden domineras av takag med inslag av knappag (*Schoenus nigricans*). Särskilt gäller detta inom det norra partiet. I sundet mellan huvudpartiet och den lilla delvis fristående myrdelen förekommer knappag i ett stort rent bestånd. Även längs östsidan, mellan myrvidden och laggen, finns en 5-10 m bred zon med knappag.

Laggen är utbildad som ett axag-samhälle (*Schoenus ferrugineus*-) med älväxing (*Sesleria coerulea*) och lågstarrarter.

Särskilt gäller detta längs östsidan medan resterande kantpartier har en mera heterogen sammansättning.

Omdöme:

Skyddsklass 2

De relativt stora knappagbestånden och den mycket välutvecklade axag-vegetationen på östsidan är två specifikt gotländska företeelser, vilka här är mycket tydligt utvecklade.

25. Storholmen i Fardumeträsk

Socken, Hellvi

Top karta: Fårösund SO o NO

Ekon karta: Fardumeträsk Storlek: 14 ha

Det är den största av öarna i Fardumeträsk. Den är berömd för sin utpräglade mossekaraktär - en ovanlig myrtyp på Gotland. Flera forskare har i olika sammanhang dokumenterat myren. Lundqvist (1933) ger en utförlig redovisning av Storholmens geologi och Sernander (1941) har beskrivit vegetationen. Storholmen, liksom för övrigt hela Fardumeträsk fridlystes 1937 genom en frivillig överenskommelse mellan markägarna. På uppdrag av träskkommittén har Arvid Boberg, Hejnum, utarbetat en sammanställning över Storholmens nuvarande flora.

Storholmen är alltså väl känd och rikligt dokumenterad. Här skall endast ges en kort beskrivning. I övrigt hänvisas till nämnda arbeten. De centrala delarna består av en typisk högmosse med tall som dominant i trädsiktet. Fältsiktet är kraftigt tuvat med skvattram (*Ledum palustre*), tuvull (*Eriophorum vaginatum*), ljung (*Calluna vulgaris*), kråkbär (*Empetrum nigrum*) samt lingon och blåbär som de viktigaste arterna. Bottensiktet består till stor del av levande vitmossa (*Sphagnum* sp) och andra icke-kalkmossor (*Hylocomium splendens*, *Pleurozium schreberi*, *Dicranum undulatum* m fl).

Runt den centrala högmosse-delen löper en zon av lövskogsdominerad vegetation. Främsta trädslag är björk, men även asp, rönn, al och tall är vanliga. I fältskiktet påträffas en mosaik av lund - lövkärr-arter såsom liljekonvalj (*Convallaria majalis*), ängskovall (*Melampyrum pratense*), stensbär (*Rubus saxatilis*), kärrbräken (*Dryopteris thelypteris*) etc.

Från Arvid Bobergs undersökningar kan nämnas en relativt riklig förekomst av spindelblomster (*Listera cordata*).

Omdöme:

Skyddsklass 2

Storholmen representerar en för Gotland ovanlig myrtyp. Ytterst få mossar finns påträffade inom så kalkrika områden och förekomsten i Fardumeträsk är därför betydelsefull för den naturvetenskapliga forskningen.

6.4

Tingstäderegionen

De största och mest betydande myrmarkerna är inom denna region utdikade och till stor del uppodlade. I hög grad gäller det Martebo myr (2650 har), en av de klassiska stormyrarna. Numera finns endast obetydliga rester kvar av den en gång så storslagna myren. Helt uppodlade eller skogbärande är Elinghemsmyr (1077 har) och Hejnums stormyr (350 har).

I det vidsträckta Filehajdar finns fortfarande en del små blötmarker bevarade. Några av dem är igenväxningsmyrar, men till övervägande del är det våtmarker av imponerande storlek. De har inte behandlats i detta sammanhang. Det betyder inte att de saknar skyddsvärde. Tvärtom är det mycket väsentligt att erhålla ett garanterat skydd för några

av de en gång så vanliga, men nu alltmer bortdikade våtmarkerna med sin speciella vegetationsstruktur. En särskild undersökning som utreder möjligheten att utvidga det redan befintliga reservatet på Filehajdar till att innefatta också några av våtmarkerna vore därför önskvärd. Inom ramen för denna inventering har det inte funnits möjligheter att penetrera området tillräckligt noggrant för att få underlag för en sådan bedömning.

26. Ronkelsmyr

Socken: Hangvar m fl Top karta: Fårösund SV o NV
Ekon karta: Västninge Storlek: 33 har

Myren mottar vatten från ovanför liggande myrar. Två utlopp synes existera. Det ena, där vattenföringen är högst, slutar med slukhål efter 50 meter. De båda utloppen förenas möjligen nerströms. Längs västsidan är ett vattenrikt randträsk utbildat.

Myrvidden domineras av takag med tämligen rikligt inslag av högstarr (*Carex elata* och *C. lasiocarpa*). Vegetationen inom kantpartierna avviker från flertalet av myrarna. En successiv tillbakagång av takagen och i stället en bred zon av knappag (*Schoenus nigricans*) ända ut till kantskogen utmärker dessa delar. Särskilt välutvecklad är knappagen utanför randträsket på västsidan, där den når en bredd av upp till 50 meter. Lågstarr-lagg saknas nästan helt. Den södra viken ner mot Kvarnmyr domineras av knappag.

Omdöme:

Skyddsklass 2

Det väl utbildade randträsket på myrens västsida och den rikliga förekomsten av knappag ger myren ett skyddsvärde av

mellantyp. Skyddsförslaget bör ses mot bakgrunden av den myrfattigdom som utmärker regionen i övrigt.

27. Kvarnmyr

Socken: Lärbro m fl

Top karta: Fårösund SV o NV

Ekon karta: Västninge

Storlek: 15 har

Myren mottar vatten från St Pussmyr och avvattnas genom Ronkelsmyr. Ett visst tillflöde av sippervatten syns förekomma. Myrviddens vegetation består av tät takag med något inslag av högstarr (*Carex elata* och *C. lasiocarpa*). Mot myrlaggen förekommer en smal bård av renare högstarr, längs vissa partier även knappag (*Schoenus nigricans*).

Två olika lagg-typer kan urskiljas. På öst- och sydsidan förekommer en öppen och bred lagg. Vegetationen består här av ett axag-samhälle (*Schoenus ferrugineus*) med förutom axag rikligt med tätört (*Pinguicula vulgaris*) och majviva (*Primula farinosa*). I laggens begränsning mot kantskogen finns en smal bård av pors (*Myrica gale*) och älväxing (*Sesleria coerulea*). Väst- och nordsidan saknar nästan helt lagg. Myrvidden går ända ut till strandskogen, vilken är av den fuktiga typen med brakved (*Rhamnus frangula*), sälg (*Salix* sp), älgört (*Filipendula ulmaria*) och åkerfräken (*Equisetum arvense*).

Omdöme:

Skyddsklass 3

De två närbelägna myrarna Ronkelsmyr och Kvarnmyr uppvisar stora olikheter i sammansättningen av vegetationen. Sannolikt beror det på skillnader i de hydrotopografiska förutsättningarna. De är därför utmärkta objekt för undersökningar rörande de gotländska småmyrarnas vegetation.

28. St Pussmyr

Socken: Tingstäde/Othem Top karta: Fårösund SV o NV
 Ekon karta: Othemars Storlek: 38 har

Det är den övre myren i det lilla myrsystem som i övrigt innehåller Ronkelsmyr och Kvarnmyr. Den mynnar i kanalerna vid Elinghemsmyr. Järnvägen har gått rakt igenom myren varvid en viss dränering uppkommit genom diken på ömse sidor av järnvägsbanken.

Myrvidden består huvudsakligen av takag. Tallar (ofta döda) finns i enstaka exemplar eller i mindre dungar i kanterna och en bit ut i myren. Laggen är på östsidan utbildad som ett axag-samhälle (*Schoenus ferrugineus*-) med riklig förekomst av orkidéer. Främst är det blodnycklar (*Dactylorhiza cruenta*) och ängsnycklar (*Dactylorhiza incarnata*), men i mindre antal även brudsporre (*Gymnadenia conopsea*), tvåblad (*Listera ovata*) och flugblomster (*Ophrys insectifera*). Mellan myrvidden och laggen sträcker sig en bård av knappag (*Schoenus nigricans*). Mot väster försvinner laggen och även knappagbältet, för att på västsidan helt saknas. Där går myrvidden ända ut till kantskogen.

Omdöme:

Skyddsklass 3

Trots östsidans rikedom på orkidéer är det svårt att motivera en högre skyddsklass. Därtill är resterande delar av myren alltför konturlösa. Möjligen sammanhänger detta med den dräneringseffekt diken längs järnvägen har haft på myren.

29. Stora och Lilla Yxneträsk

Socken: Lokrume Top karta: Fårösund SV o NV
 Ekon karta: Lokrume Storlek: 21 + 7 har

Båda områdena har tidigare ingått i den nu utdikade Martebomyr. Numera är de däremot i det närmaste helt torrlagda. Den slutliga dräneringen har utförts under senare år i syfte att uppodla träskan.

Vegetationen visar också spår av denna kontinuerliga påverkan. Inga renodlade vegetationssamhällen kan urskiljas. St Yxneträsk är därvidlag det mest heterogena området. Centralpartiet består där av en tät snårvegetation med företrädesvis bladvass uppblandad med björk och sälg (*Salix* sp). Mot kanterna ingår även takag och allra längst ut pors (*Myrica gale*).

I Yxneträsk har en något öppnare karaktär med hirsstarr (*Carex panicea*) och takag tillsammans med högstarr (*Carex elata* och *C. lasiocarpa*). Buskskiktet är inte så kraftigt utbildat som i St Yxneträsk. Båda områdena omges av en tät tall-björkskog.

Omdöme:

Skyddsklass 3

Den företagna klassificeringen tar endast hänsyn till den recenta vegetationen. Möjligen skulle skyddskravet kunna skärpas i syfte att bevara en av de få ännu obrukade delarna av Martebomyr åt den geologiska och vegetationshistoriska forskningen. Dessutom är Yxneträskan erkänt goda fågellokal, men detta behandlas i annat sammanhang och har därför helt förbisetts här.

30. Bingeträsk

Socken: Martebo m fl

Top karta: Fårösund SV o NV

Ekon karta: Martebo

Storlek: ca 40 har

Bingeträsk ingick som centralparti inom den ena av de två huvudregioner av träsk, norar och punsar som fanns i den

orörda Martebomyr. Den andra regionen låg längre västerut och har benämnts Lummelunda fornträskregion (Sernander, 1941, p 127). I nutiden finns inte mycket som påminner om ett träsk, åtminstone inte under sommarhalvåret. En alltmer effektiv dränering har successivt drivit bort myrvegetationen, vilken ännu i slutet på 1930-talet fortfarande var kraftig (Sernander, 1941 p 141).

De centrala delarna av myren består numera av en mycket heterogen vegetation. Takag påträffas endast i små och spridda bestånd. Knappag (*Schoenus nigricans*) förekommer inom ett tämligen stort område i väster. I en mosaik blandas olika starrarter (*Carex elata*, *C lasiocarpa* och *C panicea*) och t o m blåtåtel är beståndsbildande ute på myrvidden, främst i de östra delarna. Över hela myrytan finns en gles bladvass-vegetation. Uppslag av sälg (*Salix* sp) påträffas främst inom de östra delarna.

Någon egentlig laggvegetation är svår att urskilja. Den klapperstrand som förekommer längs den västra kanten bör omnämnas. Den är bevuxen med lågvuxen tall samt tämligen stora bestånd av purpurknipprot (*Epipactis atrorubens*). På östsidan möter huvuddelen av Martebomyrs icke upplade partier. Vegetationen består av en tät och snårig sumpskog bestående av främst björk och sälg (*Salix* sp) med höga graminider i fältskiktet.

Omdöme:

Skyddsklass 3.

Samma kommentarer kan göras som för Yxneträskan. De historiska aspekterna bör vara än mer accentuerade i Binge-träsk, då en av fornmyrens stora träskregioner förekom just i detta område. Det är dock osannolikt, att några realistiska krav kan ställas på området med inskränkningar i dräneringen.

31. Majstermyr (Hidtomtsmyren)

Socken: Hellvi

Top karta: Fårösund SO o NO

Ekon karta: Kyllaj

Storlek: 6 har

Inga synliga till- eller utlopp förekommer. Det är en takag-myr med inslag av högstarr (*Carex elata* och *C. lasiocarpa*), främst i myrviddens kantpartier. Takag-högstarr-samhället sträcker sig ända ut till den omgivande kant-skogen. Denna är av en frodig typ med tall, gran, en, sälg (*Salix* sp), brakved (*Rhamnus frangula*) och björk i trädskiktet. Fältskiktet består av en tuvad vegetation med fuktstråk däremellan. På och omkring tuvorna växer främst älväxing (*Sesleria coerulea*), blodrot (*Potentilla erecta*), ljung (*Calluna vulgaris*) och rikligt med svärdsyssla (*Cephalanthera longifolia*). Vegetationen i fuktstråken domineras av vattenklöver (*Menyanthes trifoliata*), kärrbräken (*Dryopteris thelypteris*) och högstarr. Orkidéer såsom blodnycklar (*Dactylorchis cruenta*), ängsnycklar (*Dactylorchis incarnata*) och Jungfru Marie nycklar (*Dactylorchis maculata*) är rikligt förekommande. I det västra partiet finns ett mindre träsk med kransalger (*Chara* sp) och vita näckrosor (*Nymphaea alba*).

Omdöme:

Skyddsklass 3

Myren uppvisar inga direkta skyddskriterier och är dessutom av ringa storlek. Den är emellertid belägen i en i övrigt mycket myrfattig trakt och tillhör därför de mera skyddsvärda myrarna i klass 3.

32. Sundmyr

Socken: Boge

Top karta: Roma NV o NO

Ekon karta: Slite/Sles

Storlek: 16 har

Myren saknar synliga till- och utlopp. I myrens mittparti finns ett träsk med betydande klarvattenyta. Vegetationen i myrvidden domineras huvudsakligen av takag. Högstarr finns endast inom ett begränsat parti i söder. Utanför takagen sträcker sig en bred bård av knappag (*Schoenus nigricans*) runt myren. På östsidan når den en bredd av upp till 20 meter. Knappag-samhället gränsar direkt till en tydligt utbildad isskruvningsvall. Ingen lagg är därför utbildad. En snårig vegetation av brakved (*Rhamnus frangula*), sälg (*Salix* sp) och en växer på vallen och ger myren ett kompakt intryck.

I de norra vätartade partierna förekommer endast obetydligt med graminider men rikligt med orkidéer. Stora bestånd av honungsblomster (*Herminium monorchis*) samt purpurknipp-rot (*Epipactis atrorubens*), sumpnycklar (*Dactylorhiza traunsteineri*), flugblomster (*Ophrys insectifera*) och blodnycklar (*Dactylorhiza cruenta*) förekommer spridda över en stor del av det utskjutande partiet av myren.

Omdöme:

Skyddsklass 2

Myren är belägen i en för övrigt myrfattig del. Den har isolerats i tämligen sen tid och stora möjligheter finns därför att studera det fortsatta igenväxningsförloppet. I myren finns stora bestånd av knappag. Rikligt med orkidéer påträffas i den norra delen. Dessa faktorer ger myren dess skyddsvärde.

Visbyregionen

Antalet myrar av nämnvärd storlek är inom denna region mycket blygsamt. På grund av närheten till Visby har det dock ansetts värdefullt att behandla även de små och mycket

små myrar som trots allt finns. Som demonstrationsobjekt, inte minst för skolorna, kan det kanske finnas intresse av att belysa även dessa totalt sett mindre betydande myrar.

33. Storvidemyr

Socken: Endre/Follingbo

Top karta: Roma NV o NO

Ekon karta: Ö Vi

Storlek: 16 har

Inga synliga till- eller utlopp har påträffats. Myren är tämligen blöt. Myrviddens vegetation domineras av takag och knappag (*Schoenus nigricans*), där den senare intar ovanligt vidsträckta områden. Mot kanterna avtar takagen och ersättes av knappag och bunkestarr (*Carex elata*), vilka bildar en bård av varierande bredd runt myren. I denna zon finns tämligen rikligt med blodnycklar (*Dactylorchis cruenta*) och ängsnycklar (*Dactylorchis incarnata*). Någon lågstarrlagg är endast sparsamt utbildad. Kantskogen vidtar direkt utanför knappag-bunkestarr-zonen. Mitt i myren finns ett antal tallbevuxna holmar.

Omdöme:

Skyddsklass 2

Värdet ligger till stor del i den rikhaltiga dokumentation som föreligger från Bengt Petterssons undersökningar (Pettersson, 1958), samt i det faktum att det är den enda tillgängliga agmyren i Visbys närhet.

34. Kvinnbrymyr

Socken: Endre

Top karta: Roma NV o NO

Ekon karta: Endre

Storlek: 7 har

Myren är ganska torr. Den saknar synliga till- och utlopp. Myrviddens vegetation är uppbruten och heterogen. I de södra delarna dominerar takag, men i norr och längst österut

finns endast smärre bestånd. Den ersättes där av ett glest blandsamhälle med främst hirsetarr (*Carex panicea*) och knappag (*Schoenus nigricans*). Ingen lågstarr-lagg är heller här utbildad, men i motsats till Storvidemyr omkransas myrvidden av en tät men smal bård av pors (*Myrica gale*). Den utanför belägna kantskogen är av en sumpig typ med inblandning av sälg (*Salix* sp) och björk i den normala tall-enbrakveds-skogen. Porsen sträcker sig en bit in i kantskogen och är tillsammans med älgört (*Filipendula ulmaria*) dominant i fältskiktet.

Omdöme:

Skyddsklass 3

Ur botanisk synpunkt kan inga stora skyddskrav ställas på myren, men med tanke på de ytterst få myrar som finns i regionen är ändå ett skydd motiverat.

35. Svajde vät

Socken: Follingbo

Top karta: Roma NV o NO

Ekon karta: Ö Vi

Storlek: 5 har

Huvudsakligen består den av öppet vatten och är närmast att betrakta som ett grunt träsk. Träskets botten är täckt av kransalger (*Characéer*). I kantpartierna växer sjösäv (*Scirpus lacustris*). Runt träsket har en egentlig myrvegetation utbildats med företrädesvis trådstarr (*Carex lasiocarpa*) och vattenklöver (*Menyanthes trifoliata*). Längs östsidan finns spridda bestånd av takag och därutanför en antydning till lågstarr-lagg dominerad av ärtstarr (*Carex oederi*) och ängsull (*Eriophorum angustifolium*). I myrens övriga delar finns ingen lagg utbildad. En snårig sälgvegetation vidtar direkt utanför myrvidden.

Omdöme:

Skyddsklass 3

Av botaniska skäl föreligger inget högt skyddsvärde, men områdets rika fågelliv är välkänt (Se Högströms inventering).

36. Myr 500 m S Svajde_vät_ ("Rosendalsväten")

Socken: Follingbo

Top karta: Roma NV o NO

Ekon karta: Ö Vi

Storlek: 9 har

Det är till övervägande del en tämligen torr myr utan synliga till- eller utlopp. Torvtäkt har tidigare förekommit. I N och NO finns några mindre gölar med vit näckros (*Nymphaea alba*). I övrigt dominerar de torrare delarna med främst bunkestarr (*Carex elata*), inslag av sjöfräken (*Equisetum fluviatile*), takag (tätare ruggar inom vissa partier) samt bladvass. Antydning till lågstarr-ängar finns i öster medan övriga kantpartier uppvisar en mera blandad vegetationssammansättning med bl a kraftiga sälgbuskage (*Salix* sp). Längs den norra kanten förekommer en avvikande vegetation med tuvor av vitmossa (*Sphagnum* sp) och ljung (*Calluna vulgaris*) bevuxna med bl a blåbär och ängskovall (*Melampyrum pratense*).

Omdöme:

Skyddsklass 3

Tidigare har myren hyst ett rikt fågelliv (se Högströms inventering). Myrens vegetation motiverar dock inte en högre skyddsklass även om regionen i övrigt är myrfattig.

37. Hanskmyr

Socken: Västerhejde/Träkumla Top karta: Visby No

Ekon karta: Västerhejde

Storlek: ca 15 har

Myren ligger mycket högt och isolerades redan under baltiska issjötiden (Sernander, 1941 p 77). Enligt uppgift har en betydande torvtäkt ägt rum för 20-30 år sedan. Därvid har myrens vattenföring blivit åtskilligt störd.

Vattnet samlas i de gamla torvschakten medan de omkringliggande markerna torkar ut. Utloppet är dikat. Vegetationen är påverkad av ingreppen. Takagen förekommer numera endast i anslutning till torvgravarna. Resterande delar består av ett tuvat gräs-lågstarr-samhälle dominerat av blåttåtel (*Molinia coerulea*) med smärre bestånd av knappag (*Schoenus nigricans*) och enstaka mindre tallar. I det lilla avsnörda myrpartiet i NO har ingen torvtäkt förekommit. Där är takagen mera utbredd. Den är dock gles och lågvuxen till följd av dräneringen från huvudmyren.

Omdöme:

Skyddsklass 3

Myren är vetenskapligt värdefull på grund av sin höga ålder. Torvtäkten har emellertid satt så stora spår i den nuvarande vegetationen, att en högre skyddsklass inte har föreslagits. Ett högre skydd är dock tänkbart.

38. Nasume myr

Socken: Tofta

Top karta: Visby NO

Ekon karta: Gnisvård/Tofta

Storlek: 33 ha

Nasume myr intar i viss mån en särställning bland kvarvarande gotländska myrar. Den omges nämligen av en frodig lövskog med främst ask, ek samt björk och med ett tätt och snårigt buskskikt. Myren har varit föremål för både sänkningar och dämningar. För närvarande är den reglerad genom en mindre dammlucka i anslutning till vägen vid sydändan. Myren är belägen inom Tofta skjutfält och ett visst slitage på de omgivande markerna är oundvikligt. Önskemål om utdikning för att få större rörelsefrihet vid militära övningar har framförts, men för närvarande lär inga sänkningar vara aktuella.

Vegetationen på myrvidden domineras av takag med en relativt kraftig inblandning av bladvass. Några dungar med sälg (*Salix* sp) och björk förekommer ute i myren.

Lagg-vegetationen är inte av den normala typen. Fördämningen har nämligen medfört att kantpartierna är mycket blöta. De domineras till stor del av högstarr, främst *Carex elata* och i mindre utsträckning även *C lasiocarpa*. Vattenklöver (*Menyanthes trifoliata*) är vanlig i ett undre skikt. Utåt avgränsas den blöta myrlaggen av en mycket tät bård av sälg (*Salix* sp) med ett fältskikt dominerat av sjöfräken (*Equisetum fluviatile*) och rävtarr (*Carex vulpina*). I den NV delen finns ett rent *Carex elata*-kärr.

Lövskogen är belägen längs västra och norra sidan och torde bestå av igenväxande lövängar. Den är mycket artrik både i träd- och fältskiktet. Mellan lövdungarna finns öppna partier med torrängs-vegetation.

Omdöme:

Skyddsklass 2

Myren är en ovanligt blöt agmyr, som möjligen är påverkad av dämning. De hydrologiska förhållandena är dock komplicerade, då myren i flera omgångar varit föremål för olika ingrepp. Vegetationen runt myren består i motsats till flertalet övriga myrar av en frodig lövskog. Även om myrvegetationen i sig inte uppvisar några särdrag är alltså landskapsbilden runt myren utformad på ett ovanligt sätt.

39. Hojgardsmyr

Socken: Tofta

Top karta: Visby NO

Ekon karta: Gnisvärd

Storlek: 5 har

Liksom Nasume myr har utloppet i olika omgångar varit föremål för både sänkning och dämning. Tillöppet från Nasume går

genom ett snårigt kärrartat parti. Utloppet försvinner i slukhål efter 250 meter.

Myrytan består av ett mycket blött centralparti med rik vegetation. Takag finns endast i enstaka bestånd. I kärret dominerar växterna bunkestarr (*Carex elata*), sjöfräken (*Equisetum fluviatile*), vattenklöver (*Menyanthes trifoliata*) och längst i söder där det finns öppet vatten natearter (*Potamogeton* sp).

Kantvegetationen är sammansatt av en mängd arter. De mest frekventa är älgört (*Filipendula ulmaria*), svärds-lilja (*Iris pseudacorus*), vänderot (*Valeriana officinalis*) och videört (*Lysimachia vulgaris*).

Omdöme:

Skyddsklass 2

Hojgardsmyr med sin för gotländska förhållanden ovanligt artrika kärrvegetation är en naturlig förlängning av Nasume-området.

6.6

Gothem-Hörsne-regionen

Området har en gång varit mycket myrrikt. De stora, men tidigt utdikade Roma myr, Tallmyr och Källunge myr var alla belägna i Gothemåns vattensystem. Den sista myrbassängen i detta mäktiga myrsystem var Lina myr, vilken dikades så sent som 1947. När nu alla stormyrar i Gothemåns vattensystem är uppodlade finns endast obetydliga rester av myrmarker kvar.

40. F d Lina myr

Socken: Hörsne m fl.

Top karta: Roma NV o NO

Ekon karta: Råbyträsk/Hörsne Storlek: ca 50 ha
(gäller de f d träskan)

Myren dikades som sagt så sent som 1947. Ett av de främsta skälen till dikningen var, liksom i så många andra sentida dikningsföretag, att de uppströms liggande stormyrarna var uppodlade och inte kunde utjämna högvattentopparna. Brukningen av Lina myr och dess omgivningar försvårades således av att vattenmassorna vid vårfloden och andra nederbördsrika tillfällen kom mycket hastigt. Självfallet erhöll man också ett ökat skördeutfall i och med utdikningen. Enligt vissa beräkningar är emellertid det ekonomiska utbytet ringa.

Det må vara hur som helst med utkomsterna från Lina myr. I dag är dock myren i det närmaste helt uppodlad. Huvudsakligen odlar man vallväxter, men till en viss del även stråsäd. Endast de förutvarande träskpartierna, Råbyträsk och Lina träsk, kan sägas ha myrkaraktär. Under högsommaren är även de i det närmast uttorkade då huvudkanalen har dragits genom träskan.

Till största delen är de f d träskan beväxna med bladvass. Den är mot kanterna uppblandad med en mångfald kärrväxter såsom bunkestarr (*Carex elata*), älgört (*Filipendula ulmaria*), videört (*Lysimachia vulgaris*), fackelblomster (*Lythrum salicaria*) m fl. Inom ett parti norr om Tranholmen i Råbyträskets södra del finns fortfarande ett bestånd av kärrnycklar (*Orchis palustris*).

Omdöme:

Skyddsklass 3.

Ur vegetationssynpunkt finns inga skäl som talar för inskränkningar i det nuvarande nyttjandet av Lina myr. Den naturliga myrvegetationen är för länge sedan borta och de fragment som återstår kan inte anses äga så stora skyddsvärden. Visserligen finns fortfarande kärrnycklarna kvar,

men det är osannolikt att arten kan överleva utan hjälpåtgärder. Den finns dessutom representerad i ännu opåverkade myrar, t ex Träskmyr, där den också förekommer i en för övrigt mera naturlig vegetationssammansättning.

Däremot uppvisar fortfarande Lina myr stora ornitologiska värden. De behandlas utförligt av Stig Högström, men skall ändå kort beröras. Det mest anmärkningsvärda är den stora mängden av kornknarr, men även rödspov, kärrhök, sångare m m ingår i faunan. Faktum kvarstår dock att inga restriktioner egentligen kan ställas på området. Dels anges i syneförretningsprotokoll hur myren skall skötas och dels föreligger inga egentliga alternativ till myrens nuvarande utseende. Utdikningen förstörde den ursprungliga vegetationen och därmed den tillhörande faunan. I stället har det inkommit en delvis annorlunda fauna som i vissa fall (kornknarr) förmodligen gynnas av myrens nuvarande struktur.

41. Storsund

Socken: Gothem

Top karta: Roma NV o NO

Ekon karta: Gothem

Storlek: ca 100 har

Storsund är lika mycket träsk som myr. Det inköptes i början av 1950-talet av Svenska Naturskyddsföreningen för medel, som erhöles från Lina myrs regleringsföretag. Tillloppet kommer från de utdikade Kyrkmyr, Hagmyr och Kolmyr. Utloppet är opåverkat.

Då myren är mycket blöt och till stor del har träskkaraktär, är den inte helt jämförbar med övriga myrar.

I myrens centrala del finns ett stort öppet vatten som omkransas av bladvass. På östsidan är vassen mycket tät och kraftig medan den är mindre dominerande väster om klarvattnet. Mellan vattnet och myrkanten finns en takagdominerad vegetation uppblandad med bladvass. Den når ända ut till kantskogen. Någon lågstarr-lagg är endast utbildad

i SV och domineras där av axag (*Schoenus ferrugineus*). Längs de övriga kantpartierna förekommer en halvmeterhög isskruvningsvall där kantskogen utgör gräns mot myren.

Den mest vidsträckt takag-vegetationen påträffas i det södra partiet. Det är här uppblandat med knappag (*Schoenus nigricans*) och pors (*Myrica gale*) samt längre ut mot kanten även axag. Omkring tillloppets utflöde avtar emellertid takagen och ersättes av en tät och snårig vegetation med bl a bunkestarr (*Carex elata*), älgört (*Filipendula ulmaria*), videört (*Lysimachia vulgaris*), tuvtåtel (*Deschampsia caespitosa*) och bladvass.

Orkidérikedomen i Storsund är välkänd. De specifika myrarterna påträffas främst i de SV axag-samhällena. Där förekommer ängsnycklar (*Dactylorchis incarnata*), blodnycklar (*Dactylorchis cruenta*), sumpnycklar (*Dactylorchis traunsteineri*), brudsporre (*Gymnadenia conopsea*) och kärrknipprot (*Epipactis palustris*). På torrare mark finns rikligt med svärdsyssa (*Cephalanthera longifolia*) samt purpurknipprot (*Epipactis atrorubens*). Korallrot (*Corallorhiza trifida*) är påträffad i NV (Bertil Lindén, Visby). Det på Gotland tämligen sällsynta spindelblomstret uppges växa vid sydändan (Ohlsson, 1968).

Omdöme:

Skyddsklass 1.

Myrens rikedom på fåglar (se Högströms inventering) och orkidéer har redan motiverat ett inköp från den ideella naturvården. Om myren skulle få status av naturreservat, vilket under rådande förhållanden vore en naturlig följd, borde det undersökas om inte även Lillsund (se nedan) kunde inordnas i reservatet.

42. Lillsund

Socken: Gothem

Ekon karta: Gothem

Top karta: Roma NV o NO

Storlek: ca 10 ha

Myren saknar till- och utlopp, men står möjligen i förbindelse med Storsund under högvattenperioder. Vegetationen på myrytan består uteslutande av takag. Längs kanten sträcker sig en smal bård av trådstarr (*Carex lasiocarpa*) och pors (*Myrica gale*). Även runt de barrskogsbevuxna holmarna ute i myren förekommer denna vegetation. Kantskogen avgränsas inåt av täta sälgsnår (*Salix* sp.).

Omdöme:

Skyddsklass 3

I sig själv har myren inga specifika skyddsvärden. Både Storsund och Lillsund samt mellanliggande områden ner till stranden vid Kyrkbingegrund utgör emellertid ett värdefullt och representativt avsnitt av östgotländsk myr- och strandnatur, vilket är angeläget att skydda i någon form.

43. Sinkmyr

Socken: Gothem

Top karta: Roma NV o NO

Ekon karta: Råbyträsk

Storlek: ca 25 har

Sinkmyr betecknar på top kartan endast det centrala myrpartiet i det vidsträckta men uppsplittrade myrkomplexet i skogsmarkerna mellan Gothem och Norrlanda. Myren avvattas i norr genom den delvis uppodlade Kyrkmyr. Inga synliga tilllopp förekommer. Nedanstående vegetationsbeskrivning avser endast själva Sinkmyr.

Myrvidden består av takag uppblandad med bunkestarr (*Carex elata*) och trådstarr (*Carex lasiocarpa*). Inom några partier finns tämligen stora bestånd av knappag (*Schoenus nigricans*). Fastmarken vidtar direkt utanför takagen. Endast ett renare trådstarr-samhälle utgör övergången till fastmarksvegetationen. Någon lagg av mera normal typ påträffas endast i de norra partierna med förekomst av brudsporre (*Gymnadenia conopsea*) och luktsporre (*Gymnadenia odoratissima*).

I myrkomplexets sydligaste del ligger "Barblunden", en botaniskt välkänd plats. Det är en numera övergiven slåttermark med i ena kanten frambrytande källor. Dess värde ligger främst i rikedomen på orkidéer. Luktsporre (*Gymnadenia odoratissima*) och sumpnycklar (*Dactylorhiza traunsteineri*) uppvisar här ovanligt stora mängder även efter gotländska förhållanden. Av andra vanliga orkidéer kan nämnas flugblomster (*Ophrys insectifera*), blodnycklar (*Dactylorhiza cruenta*), ängsnycklar (*Dactylorhiza incarnata*) och kärrknipprot (*Epipactis palustris*).

Omdöme:

Skyddsklass 3

Förutom "Barblunden" uppvisar inte myrkomplexet några direkta särdrag. Det ligger emellertid i en numera mycket myrfattig trakt och skogsdikningar bör undvikas. Vad gäller "Barblunden" är det svårt att bedöma dess framtida utveckling. Den har hävdats in till sen tid, men är nu under igenväxning.

44. Skäringsmyr

Socken: Ganthem

Top karta: Roma NV o NO

Ekon karta: Ganthem/Hartviks Storlek: 25 har

Myren är den enda nedanför upprinningsmyrarna som återstår i Djupåns vattensystem. Både uppströms och nerströms är myrarna dikade och uppodlade. I mitten av 60-talet drogs ett dike genom de södra delarna av Skäringsmyr, varvid en betydande uttorkning har blivit följden.

I de norra partierna är fortfarande takagen kraftig och dominerar myrvidden. De södra delarna är däremot i det närmaste helt i avsaknad av högre vegetation. I anslutning till tillloppet utflöde i myren är ett mindre delta utbildat. Vegetationen består av bunkestarr (*Carex elata*), älgört (*Filipendula ulmaria*) och enstaka sälgbuskage (*Salix* sp).

Omdöme:

Skyddsklass 3.

Den mer ursprungliga myrvegetationen har åtminstone i den södra halvan i stor utsträckning förstörts vid dikningen och myren har därför ett begränsat skyddsvärde.

6.7

Östergarnsregionen

Trots att de arealmässigt största myrarna Stormyr (340 har), Dyngmyr (360 har) och Tingsmyr (200 har) är dikade och uppodlade, återstår ändå förhållandevis många myrmarker inom regionen. Mestadels rör det sig dock om små och föga differentierade myrar i skogsmark, men både Lindhammarsmyr (110 har) och Nygårdsmys (80 har) är av betydande storlek och uppvisar flera intressanta drag.

45. Brandmyr

Socken: Ganthem

Top karta: Roma SV/Roma NV o NO

Ekon karta: Hartviks

Storlek: ca 20 har

Myren har tidigare haft förbindelse med de norra partierna av den nu uppodlade Stormyr. Även de nordligaste partierna av Brandmyr har dikats, men de är nu under igenväxning. Myren är således påverkad av flera dikningar. Den är också tämligen torr.

Myrytan, som är mycket uppsplittrad genom en mängd uddar och holmar, består av en gles och lågvuxen takag-vegetation med inblandning av högstarr. Pors (*Myrica gale*) och unga plantor av tall och en är jämnt fördelade över myrytan. Många av utlöparna från huvudmyren är skogbevuxna. Lagg-vegetationen består växelvis av pors i rena bestånd och lågstarr-blåtåtel.

Omdöme:

Skyddsklass 3

Myren är påtagligt uttorkad genom dikningarna och är därmed av begränsat vetenskapligt intresse.

46. Nygårdsmyr

Socken: Kräklingbo/Anga

Top karta: Roma SV

Ekon karta: Kräklingbo

Storlek: 80 har

Denna myr är i hydrologiskt avseende mycket lik Träskmyr. Det är den nedersta myren i ett stort vattensystem där de arealmässigt dominerande myrarna är uppodlade. Vattenföringen blir därmed intensiv under högvattenperioder och medför vissa konsekvenser för markägarna. För de uppströms liggande markerna får man dålig avrinning och för markägarna vid myren fås en kraftig vattentillgång till följd av myrens uppsamlande effekt.

Krav har därför rests att få dika myren. Ett första försök i den riktningen utfördes också i mitten på 1960-talet. Då drogs ett dike från tilloppet i SV ca 800 m genom myren för att, enligt markägarna, dränera skogsmarken i väster, som löpte risk att försumpas. Därvid dränerades så gott som hela området väster om diket och "Prästgöl", som ligger i den sydvästra delen torrlades. Även myren i övrigt blev märkbart torrare även om vegetationen inte påtagligt förändrades.

Myren avvattnas genom två utlopp, ett i NÖ och ett i Ö. Det nordöstra utloppet är det största och är en för Gotland så pass ovanlig företeelse som en naturligt slingrande bäck med orörd kantvegetation. Vid tilloppets utflöde är ett kraftigt delta utbildat liknande det i Träskmyr.

Myrviddens vegetation är inte helt enhetlig. I den östra delen är takagen dominerande med den normala blandvegeta-

tionen. Väster om det nyupptagna diket är som tidigare berörts vegetationen påverkad av dikningen. Takagen är glesare och inskränkt till de inre delarna medan däremot en mosaik av mindre fuktkrävande arter såsom blååtåtel (*Molinia coerulea*), älvväxing (*Sesleria coerulea*), och blodrot (*Potentilla erecta*) ersätter takags-samhället i de yttre delarna.

Från tilloppet och norrut intill 200 m från åsspetsen finns en tät och frodig vegetation med för gotländska myrar ovanlig sammansättning. Denna vegetationstyp har sitt centrum i deltat utanför tilloppet med täta snår av sälg (*Salix* sp) och en undervegetation med främst bunkestarr (*Carex elata*) och vattenklöver (*Menyanthes trifoliata*). Därifrån utbreder den sig emellertid norrut över myren (accelererad genom gödningsseffekt?). Buskvegetationen avtar men en frodig vegetation med växelvis dominans av bunkestarr (*Carex elata*), sjöfräken (*Equisetum fluviatile*), trubbtåg (*Juncus nodulosus*) och älgört (*Filipendula ulmaria*) med ett undre skikt av vattenklöver (*Menyanthes trifoliata*) och strandklo (*Lycopus europaeus*) fortsätter som ett brett stråk i centrum av myren. Det syns som om denna vegetation har utbredd sig på takagens bekostnad under senare år.

Omkring utloppet i NO finns ett område med öppet vatten innehållande bl a kavel dun (*Typha latifolia*), svärds-lilja (*Iris pseudacorum*) och kranssvalting (*Alisma plantago-aquatica*). För övrigt är området bevuxet med takag och bunkestarr.

Myrlaggen är mycket olika utbildad i skilda delar av myren. Längs den östra kanten, främst i anslutning till utflödet, påträffas en mycket fuktig typ med arter såsom agnsäv (*Scirpus uniglumis*), hundstarr (*Carex nigra*) och i de allra

blötaste delarna spikblad (*Hydrocotyle vulgaris*) och mannagräs (*Glyceria fluitans*). Däremellan går myrvidden ända ut till kantskogen möjligen avbruten av en smal lagg av pors (*Myrica gale*).

På västsidan är laggen enhetligare, möjligen till följd av dikningen. Den utgöres av ett lågstarrsamhälle med främst gräs (*Molinia* och *Sesleria*) med mera spridda inslag av starrarter såsom *Carex panica*, *C. hostiana* och *C. flacca*. I de norra partierna finns några bestånd av kärrtörel (*Euphorbia palustris*) och rikligt med ängsnycklar (*Dactylorhiza incarnata*).

Omdöme:

Skyddsklass: 2

Att myren inte har fått högsta skyddsklass motiveras med dess många likheter med Träskmyr, vilken senare måste be-tecknas som ett från naturvårdssynpunkt självklart reservatsobjekt. Motiveringen bygges på målsättningen att i första hand bevara ett representativt antal av de olika myrtyper som finns kvar. Att observera är att detta ställningstagande endast bygger på myrens vegetation och dess struktur. För en total värdering måste även fågellivet medräknas, vilket åtminstone före dikningen var ovanligt rikt för en agmyr (se Högströms inventering).

47. Smiss myr

Socken: Kräklingbo

Top karta: Roma SO

Ekon karta: Trosings

Storlek: 19 ha

Myrens tillopp kommer via den mindre av Nygårdsmys utflöden. Myren är den sista myrbassängen i denna gren av vatten-systemet och mottar således vatten från ett mycket vidsträckt område. I den norra delen skär ett dike genom myren. Det går dock inte genom hela myren utan börjar först ca 100 m in från tilloppets utflöde. Dikningen slutfördes 1940.

Vegetationen är till en del påverkad av diket, även om den inte är spolierad. I myrvidden dominerar takagen i den norra

tredjedelen av myren. De södra delarna däremot är torrare och har endast gles takagvegetation. I stället dominerar knappag (*Schoenus nigricans*) tillsammans med hirsstarr (*Carex panicea*), ärtstarr (*Carex oederi*) och gles bladvass.

Myrlaggen är mycket smal med pors (*Myrica gale*) som helt dominerande, i vissa fall med blåtåtel (*Molinia coerulea*) som undervegetation. I anslutning till tilloppet finns en frodigare vegetation med högstarr och tämligen rikligt med kärrtörel (*Euphorbia palustris*).

Omdöme:

Skyddsklass 3

Myrens hydrologi är i så pass hög grad störd, att en högre skyddsklass inte har ansetts motiverad. Det relativt stora knappag-samhället i söder har bedömts som ett utvecklingsstadium i vegetationens förändring efter dikningen och således mycket instabilt.

48. Hällträsk

Socken: Gammelgarn

Top karta: Roma SO

Ekon karta: Trosings

Storlek: 7 har

Myren mottar vatten i huvudsak från ett mindre delvis utdikad myrparti norr om Gammelgarns kyrka. Det är den sista myren i detta lilla vattensystem.

Myrvidden domineras helt av takag med obetydlig inblandning av trådstarr (*Carex lasiocarpa*). Det är en kompakt myr utan någon lågstarr-lagg. Endast en smal bård av pors (*Myrica gale*) och i norr bladvass utgör övergången till fastmarken.

Omdöme:

Skyddsklass 3

Inga vetenskapliga skyddsmotiv föreligger, men däremot finns ett lokalt intresse av att de få kustnära myrarna bevaras.

49. Gannemyr

Socken: Östergarn

Top karta: Roma SO

Ekon karta: Östergarn

Storlek: 11 har

Inga synliga tillopp förekommer. Utloppet sker via slukhål i öster. Det har schaktats igen för att erhålla s k andvatten, varvid vattenståndet alltså har höjts något.

Vegetationen i myrens centrala delar utgörs huvudsakligen av takag med rännor av trådstarr (*Carex lasiocarpa*). Någon lagg-formation är endast utbildad i de västra delarna där den består av ett lågstarrsamhälle med främst axag (*Schoenus ferrugineus*) och hirsstarr (*Carex panicea*). I övriga delar går takag-vegetationen ända ut till den sanka tallskogen. Längs den östra kanten förekommer vitmoss-tuvor (*Sphagnum* sp). Tallarna i kantskogen är på sina håll döda (enl E. Montelius, Katthammarsvik har det skett efter fördämningen av slukhålet).

Omdöme:

Skyddsklass 3

Myren ingår som ett värdefullt element i det för övrigt botaniskt intressanta Östergarnsberget och har även i sig själv intressanta drag. Den uppvisar en mycket regelbunden lagerföljd, vilken är lämpad för studier av vegetationsutvecklingen (Sernander, 1941).

50. Torsburgs myr

Socken: Kräklingbo

Top karta: Roma SV

Ekon karta: Kräklingbo/Aldre

Storlek: 4 har

Myren faller delvis utom ramen för denna redogörelse, men den är medtagen för att i möjligaste mån erhålla en aktuell bild av det Sernanderska urvalet, där den finns beskriven. Den är belägen inom Torsburgens väldiga fornborg och saknar både till- och utlopp. Vegetationen domineras av ett tämligen glest takag-samhälle med inslag av bunkestarr (*Carex*

elata) och mot kanterna även trådstarr (*Carex lasiocarpa*). Den omges av en sumpig tallskog med pors (*Myrica gale*) och älgört (*Filipendula ulmaria*) som vidtar direkt utanför takag-samhället. Där vatten sipprar ner mot myren finns i norra kanten några smala lågstarrängar med axag (*Schoenus ferrugineus*).

Omdöme:

Skyddsklass 3

Det botaniska värdet torde inte vara av någon större dignitet, men däremot är naturligtvis myren tagen i sitt historiska sammanhang synnerligen skyddsvärd.

51. Diksmyr

Socken: Kräklingbo/Gammelgarn Top karta: Roma SO

Ekon karta: Trosings/Herrgårdsklint Storlek: 21 har

Myren uppbygges till väsentlig del av källsprång i NV. Det är en s k blandmyr med en av takag dominerad huvuddel, som mottar vatten från den vattenrika källmyr delen. Utloppet går via några mindre myrpartier i SÖ.

Vegetationen på myrvidden består av takag med mindre bestånd av högstarr, främst trådstarr (*Carex lasiocarpa*). I de perifera delarna på gränsen mot kantskogen går en smal bård (1-2 m) med trådstarr (*Carex lasiocarpa*), bunkestarr (*Carex elata*) och gräsull (*Eriophorum latifolium*). Utanför vidtar ett torrare samhälle delvis med träd- och buskskikt av tall, en och brakved (*Rhamnus frangula*). I fältskiktet påträffas där pors (*Myrica gale*), blåtåtel (*Molinia coerulea*), smalfräken (*Equisetum variegatum*), ängsfräken (*Equisetum pratense*) m m. Lågstarr-lagg förekommer endast inom begränsade partier och myren får därför en mycket sluten karaktär.

Källmyr delen i NV är uppbyggd såsom normalt är fallet för

källmyrar med en svagt sluttande topografi och en speciell vegetation. Fjälltätört (*Pinguicula alpina*), kärrlilja (*Tofieldia calyculata*) och majviva (*Primula farinosa*) ingår i den axag-vegetation som här är utbildad. Det är emellertid inte en ren källmyrvegetation utan här förekommer också påtagliga inslag av pors (*Myrica gale*), vattenklöver (*Menyanthes trifoliata*) m m.

Omdöme:

Skyddsklass 2

Den är en av de få kvarvarande myrarna där det hydrologiska sambandet mellan olika kraftiga källsprängs tillrinning till huvudmyren så tydligt åskådliggörs. Genom Bengt Petterssons successionsstudier (Pettersson, 1958) förfogar vi här över ett värdefullt dokumentationsmaterial.

52. Lukaremyr

Socken: Ala

Top karta: Roma SV

Ekon karta: Kräklingbo

Storlek: 5 har

Det är en mycket grund myr utan torvlager och med stora ytor, som i det närmaste är vegetationsfria. Den är belägen överst i ett av Nygårdsmys vattensystem och avvattnas till Tingsmyr. Inga synliga tillopp har påträffats.

Myrens centrala delar består till hälften av öppet vatten samt vegetationsfria gyttjebankar. Resterande delen är bevuxna med ryltåg (*Juncus articulatus*), agnsäv (*Scirpus uniglumis*), ängsull (*Eriophorum angustifolium*), m fl fuktkrävande graminider. Däremot förekommer ingen takag och endast enstaka bunkestarr (*Carex elata*).

Strandängarna utanför är breda (20-30 m) och där växer förutom ovanstående arter främst gulstarr (*Carex hostiana*), blåtåtel (*Molinia coerulea*) och blodrot (*Potentilla erecta*). De bär också rikligt med kärrknipprot (*Epipactis palustris*) och kust-arun (*Centaureum vulgare*).

Omdöme:

Skyddsklass 3

Då det är en för gotländska förhållanden inte helt vanlig myrtyp har den lokalt skyddsintresse.

53. Lindhammars myr

Socken: Vänge/Buttle

Top karta: Roma SV

Ekon karta: Vänge/Buttle

Storlek: 110 ha

Myren ligger överst i vattensystemet. Den mottar inget synligt vatten. Utloppet går över kalkstenshällar i NÖ. Det är en av Nygårdsmysrsystemets övre myrar. Inga ingrepp i hydrologin är gjorda. Torvdjupet är tämligen litet, vanligen omkring 0,5 m (Lundqvist, 1929).

Vegetationen på myrvidden består till lika delar av takag, bunkestarr (*Carex elata*) och trådstarr (*Carex lasiocarpa*). I bottenskiktet förekommer rikligt med *Scorpidium scorpioides*. I de östra delarna finns täta och utbredda bestånd av bladvass.

Myrlaggen är starkt tuvad och delvis sluten med buskskikt av björk, en och brakved (*Rhamnus frangula*). På tuvorna växer främst marvuxna tallar, ljung och lingon. I fuktstråken mellan tuvorna märks blåtåtel (*Molinia coerulea*), älvväxing (*Sesleria coerulea*), gräsull (*Eriophorum latifolium*) och enskilda orkidéer såsom ängsnycklar (*Dactylorhiza incarnata*) och brudsporre (*Gymnadenia conopsea*). Längs flera partier är porsen (*Myrica gale*) den helt dominerande inom laggen och förstärker slutenheten.

Mellan den egentliga myrvidden och den tuvade laggen går en i många fall tämligen bred zon av mera högvuxna graminider. De förhärskande arterna är bunkestarr (*Carex elata*) och trådstarr (*Carex lasiocarpa*). Ovanligt stora bestånd av gräsull (*Eriophorum latifolium*) och även knappag (*Schoenus nigricans*) ingår dock i denna zon. Bredden uppgår till 10-30 meter.

Omdöme:

Skyddsklass 2

Det höga skyddsvärdet hänger inte samman med några sällsynta växter eller växtsamhällen. Tvärtom ger myren ett tämligen trivialt intryck med sina risiga kantpartier nästan helt i avsaknad av orkidérika lågstarrängar och dess monotona takag-högstarr-samhälle. Det har emellertid ansetts värdefullt att bevara myren för att kunna belysa olikheterna gentemot andra stora myrar (främst kanske Mölnemyr, som den i hydrologiskt avseende påminner om).

54. Fjälmyr

Socken: Ala

Top karta: Roma SV

Ekon karta: Hägsarve

Storlek: 16 ha

Även denna myr ingår i det stora Nygårdsmysrsystemet. Den mottar vatten från några mindre blötmarker i väster. En skogsbilväg är dragen över det smala mittpartiet men torde inte påverka dräneringen.

Vegetationen är mycket enhetlig. Myrvidden domineras helt av takag med bunkestarr (*Carex elata*) endast i mindre bestånd längs vissa kantpartier. Myrлагgen består av ett 6-8 m brett bälte med pors (*Myrica gale*). I ett undre skikt finns blåtåtel (*Molinia coerulea*) och blodrot (*Potentilla erecta*). Endast några få partier med öppnare lågstarr-lagg förekommer.

Omdöme:

Skyddsklass 3

Myren är en typisk exponent för den mindre och slutna agmyren och har lokalt skyddsvärde.

55. Gasmyr

Socken: Ardre

Top karta: Roma SV

Ekon karta: Ardre

Storlek: 11 ha

Inga synliga till- eller utlopp förekommer. Den är omgiven av skogsmark och helt orörd.

Takagen dominerar myrviddens vegetation, men är till ca 40 procent uppblandad med högstarr (*Carex elata* och *Carex lasiocarpa*). Kantvegetationen liknar den i Lindhammars myr med först en bård av bunkestarr (*Carex elata*) och trådstarr (*Carex lasiocarpa*). Sedan vidtar den slutna laggen med främst pors (*Myrica gale*) och i ett undre skikt blåtåtel (*Molinia coerulea*).

Omdöme:

Skyddsklass 3

Inga uppenbara skyddsmotiv finns, men det är av vikt att myren bevaras för att bibehålla variationen i landskapet.

56. Svinmyr

Socken: Ardre

Top karta: Roma SV

Ekon karta: Ardre

Storlek: 13 har

Det är den översta och enda kvarvarande myren i vatten-systemet. Enligt ortsbefolkningen har den torkat ur och vuxit igen under senare år. Fortfarande finns dock en del öppet vatten i mitten.

Svinmyr är en av de få kvarvarande myrarna som inte domineras av takag. Det är i stället högstarr, främst *Carex elata* i stora tuvor men även *Carex lasiocarpa*, som tillsammans med videört (*Lysimachia vulgaris*) och fackelblomster (*Lythrum salicaria*) utgör huvuddelen av vegetationen. Takag förekommer mest i norra hörnet och längs kanterna.

Utanför de centrala delarna vidtar delvis mycket vidsträckta lågstarrängar (upp till 50 m). Vegetationen består huvudsakligen av *Carex*-arter såsom ärtstarr (*Carex oederi*), hirsstarr (*Carex panicea*), och gulstarr (*Carex hostiana*). I de blötare partierna överväger ryltåg (*Juncus articulatus*) och agnsäv (*Scirpus uniglumis*).

Omdöme:

Skyddsklass 3

Det är ^{en}/ovanligt sammansatt myr med dominans av högstarrarter, vilket ger upphov till ett rikt fågelliv (se Högstörms inventering). En totalvärdering ger högt skyddsvärde.

57. Smaulmyrar

Socken: Alskog

Top karta: Roma SV

Ekon karta: Alskog

Storlek: 15 har

Myren är den enda kvarvarande i vattensystemet. Tillloppet kommer från några mindre våtmarker i väster. I den norra delen av myren finns ett kraftigt källstråk. Utloppet mynnar i den nu uppodlade Visne myr. Vegetationen på myrvidden domineras av takag, men med betydande inslag av högstarr (*Carex elata* och *Carex lasiocarpa*) i norr och söder. En gles bladvassvegetation är utbredd över hela myren. I kantpartierna finns en 10-20 m bred bård av främst trädstarr (*Carex lasiocarpa*).

Myrlaggen, som vidtar utanför *Carex lasiocarpa*-bården, är i huvudsak uppbyggd av pors (*Myrica gale*). Tillsammans med porsen eller där den saknas förekommer ett blandsamhälle av graminider med främst älväxing (*Sesleria coerulea*) och blåtåtel (*Molinia coerulea*). Egentliga lågstarrängar förekommer främst i norr där ett källdrag bryter fram. Ängarna är mycket vackert utbildade med dominans av axag (*Schoenus ferrugineus*) och gräsull (*Eriophorum latifolium*). Här förekommer även rikligt med örter, bland vilka märks ängsnycklar (*Dactylorchis incarnata*), fläckigt nyckelblomster (*Dactylorchis maculata*), kärrlilja (*Tofieldia calyculata*) och majviva (*Primula farinosa*).

Omdöme:

Skyddsklass 2

Någon av de nu beskrivna Ardre=myrarna (Fjälmyr, Gasmyr, Svinmyr, Smaulmyrar) bör åtnjuta ett skydd av högre grad. Därvid har Smaulmyrar ansetts som den mest väldifferentierade myren med dess tydligt utbildade källmyr-del i norr och i övrigt med en sluten myrvidd karaktäristisk för myrtypen i dessa skogsmarker.

9.8.

Myrar på Lojstahajd

Endast ett fåtal igenväxningsmyrar återstår numera inom regionen. Däremot har vi här en rik förekomst av källmyrar, vilket tillhör ovanligheterna i de inre delarna av ön. De flesta är nämligen belägna i anslutning till kustklinten. Tyvärr har under senare tid ett antal av de finare källmyrarna inom området förstörts i samband med skogsdikningar. För att bibehålla några av de bästa källmyrarna med sin delvis unika vegetation är en snar fredning nödvändig.

58. Hoxelmyr

Socken: Fröjel/Klinte

Top karta: Visby 50

Ekon karta: Fröjel/Solbjärge Storlek: 22 har

Det är den översta och enda myren i vattensystemet. Den mottar inget synligt tilllopp. Torvlagret är mycket tunt (2 dm), men underlagras av djupa blekelager (von Post, 1927). Myren är genom ett smalt sund delad i två ungefär lika stora delar.

Vegetationen på myrvidden består av gles och tämligen lågvuxen takag, som i fuktigare stråk är tätare och kraftigare. Inblandad i ovanligt stor mängd (ca 40 procent) finns över hela myren knappag (*Schoenus nigricans*). I kantpartierna är den senare helt dominerande möjligen med inslag av trådstarr (*Carex lasiocarpa*) och hirsstarr (*Carex panicea*).

I den södra delen finns ett mindre parti med trubbtåg (*Juncus subnodulosus*).

I knappag-bältet omkring utloppet i NV finns en riklig förekomst av kärrnycklar (*Orchis palustris*). En uppskattning i slutet av juni gav ett minimiantal av ca 150 blommande exemplar.

Myrlaggen är på de flesta håll smal och föga utvecklad. Mestadels går myrviddens vegetation ända ut till kantskogen, på sina håll begränsad av en smal lagg med främst älvväxing (*Sesleria coerulea*). I de norra partierna är dock en lågstarr-lagg utbildad med riklig förekomst av axag (*Schoenus ferrugineus*) och kärrlilja (*Tofieldia calyculata*) som tyder på sippervatten från höjdpartierna.

Omdöme:

Skyddsklass 2

Det är en av de få kvarvarande naturliga myrarna med rik förekomst av kärrnycklar. Dessutom finns en ovanligt knappag-rik myrvidd och förekomst av trubbtåg.

59. Stangsmyr

Socken: Lojsta/Fardhem

Top karta: Roma SV

Ekon karta: Lojsthajd

Storlek: 13 har

Myren ligger överst i vattensystemet. Den mottar inga synliga tillopp. Myren har dikats, men det medförde inga större förändringar av vegetationen (von Post, 1927). Däremot torde numera en viss inverkan föreligga från de stora grustäkterna intill myren.

Myrvidden är helt dominerad av takag. I de yttre delarna förekommer en viss uppblandning av bunkestarr (*Carex elata*) och hirsstarr (*Carex panicea*). I den södra kanten finns ett bestånd med bladvass.

Takag-samhället går ända ut till kantskogen. Ingen myr-lagg är utbildad. Fältskiktet i kantskogen närmast myren består av en frodig högrötsvegetation med främst älgört (*Filipendula ulmaria*), videört (*Lysimachia vulgaris*), örnbäcken (*Pteridium aquilinum*) samt blåttåtel (*Molinia coerulea*) och älvväxing (*Sesleria coerulea*).

Omdöme:

Skyddsklass 3

Det finns inga direkt uppenbara botaniska skäl för en fredning, men däremot ett önskemål att myren bevaras då regionen i övrigt är fattig på igenväxningsmyrar.

60. Källmyr med början ca 1 km NV pkt 81,39

Socken: Gerum

Top karta Roma SV

Ekon karta: Lojsthajd

Myren är ca 1 km lång och 200 m bred och uppbyggd av källflöden, som bryter fram på ömse sidor av en dalgång. De utmynnar i en meandrande bäckfåra, vilken i sin tur mynnar i en mindre agmyr. Själva källmyrsdelen är opåverkad av diken, men agmyrens utlopp har varit föremål för skogsdikningar. Den mest påtagliga källmyrvegetationen sträcker sig nedåt ca 750 m. Därefter vidtar en mera gräsdominerad sankäng innan agmyren tar vid.

Vegetationen inom källmyr-delen är mycket artrik med flera sällsyntheter. Axagen (*Schoenus ferrugineus*) är den helt dominerande men med rikligt inslag av gräsull (*Eriophorum latifolium*). I axag-samhället finns de karaktäristiska källmyr-arterna sumpnycklar (*Dactylorchis traunsteineri*), luktsporre (*Gymnadenia odoratissima*), svarthö (*Bartsia alpina*), fjälltätört (*Pinguicula alpina*), kärrlilja (*Tofieldia calyculata*) och enligt uppgift den sällsynta bruna ögontrösten (*Euphrasia salisburgensis*).

Längre nedströms avtar källflödena successivt och vegetationen ändrar karaktär. Blåtåtel (*Molinia coerulea*), hirsstarr (*Carex panicea*) och gulstarr (*Carex hostiana*) är i dessa delar de dominerande arterna.

Agmyren, som därefter vidtar, är mycket torr och består av gles och lågvuxen takag med någon inblandning av knappag (*Schoenus nigricans*).

Omdöme:

Skyddsklass 1

Det är en arealmässigt betydande och floristiskt mycket rik källmyr. Källmyrarna på Lojsthajd rymmer flera intressanta floristiska drag, främst förekomsten av brun ögontröst (*Euphrasia salisburgensis*) och svarthö (*Bartsia alpina*). Denna myr är en av de större ej utdikade källmyrar, som rymmer dessa intressanta floraelement. Det är därför angeläget att den så snart som möjligt röner ett formellt skydd. Därvid torde det enbart vara en fördel för vegetationen om russbetet, som för närvarande bedrivs under hösten, kan fortsätta.

61. Myr vid Kvie ca 1 km NV Lojsta kyrka

Socken: Lojsta

Top karta: Roma SV

Ekon karta: Lojsthajd

I en 10 m bred zon på ömse sidor om bäcken norr om den gamla kvarndammen är en intressant vegetation utbildad. Den betingas förmodligen av det rörliga vattnet från bäcken då vegetationen i många avseenden är likartad den man finner i typiska källmyrar. Några källflöden kan emellertid inte spåras.

Vegetationen närmast bäcken utgöres av ett axag-samhälle med inslag av älväxing (*Sesleria coerulea*) och blåtåtel (*Molinia coerulea*). I övrigt förekommer rikligt svarthö (*Bartsia alpina*), sumpnucklar (*Dactylorhiza traunsteineri*),

luktsporre (*Gymnadenia odoratissima*), stor-sileshår (*Drosera anglica*) m fl. källmyrsarter. Intressant är förekomsten av vitmosse-tuvor bevuxna med rund-sileshår (*Drosera rotundifolia*). Även småsileshår (*Drosera intermedia*) skall enligt uppgift förekomma. Utanför axag-samhället vidtar en porsdominerad vegetation med träd- och buskskikt.

Omdöme:

Skyddsklass 2

Myrpartiet är ovanligt, då naturliga bäckfåror med förutsättning för en vegetation av detta slag numera sällan förekommer. Skyddsvärdet förstärks av förekomsten av flera mindre vanliga arter. Området är ett omtyckt exkursionsområde för bl a folkhögskolan i Hemse.

62. Källmyr 1,5 km N Lojsta slott

Socken: Stånga Top karta: Roma SV

Ekon karta: Kauparve

Myren, som totalt omfattar ca 1 ha, är delvis förstörd genom en skogsbilväg, som skär genom de distala delarna av myren. I samband därmed har en dränering skett.

Vegetationen i anslutning till själva källan består mest av blåtåtel (*Molinia coerulea*) med inslag av stor-sileshår (*Drosera anglica*), sumpnycklar (*Dactylorhiza traunsteineri*) och kärrlilja (*Tofieldia calyculata*). Rik mossvegetation förekommer.

I de distala delarna finns en blandvegetation av blåtåtel (*Molinia coerulea*), älväxing (*Sesleria coerulea*), axag (*Schoenus ferrugineus*) och gräsull (*Eriophorum latifolium*). Av örter förekommer endast kärrlilja (*Tofieldia calyculata*) och majviva (*Primula farinosa*).

Omdöme:

Skyddsklass 3

Vattenföringen är tyvärr påverkad av vägen och skyddsvärdet är därigenom reducerat.

63. Källmyr 750 m NNV Båtels

Socken: Lojsta Top karta: Roma SV

Ekon karta: Gerum/Lojsthajd

Myren sträcker sig ca 250 m längs sydsluttningen av en höjdrygg. Källflöden bryter fram och ger myren en konstant fuktighet längs hela sträckan. Det finns två mera distinkta källor, vilka utbildat små bäckar. Inget synligt utlopp förekommer. Våtmarken avtar successivt.

Vegetationen i de övre delarna av myren består av ett axag-samhälle med svarthö (*Bartsia alpina*), luktsporre (*Gymnadenia odoratissima*), brudsporre (*Gymnadenia conopsea*), kärrlilja (*Tofieldia calyculata*) och majviva (*Primula farinosa*). I anslutning till den rikligare vattentillgången vid källorna växer stor-silesår (*Drosera anglica*) och några bestånd av trubbtåg (*Juncus subnodulosus*).

I de distala delarna antar myren en successivt torrare form. Vegetationen övergår till en mera gräs-dominerad typ med blåtåtel (*Molinia coerulea*), älväxing (*Sesleria coerulea*) och rikligt med gräsull (*Eriophorum latifolium*).

Omdöme:

Skyddsklass 1

Myren är orörd av dikningar och till sin vegetationssammansättning i det närmaste komplett. De topografiska och hydrologiska förhållandena är i denna myr avvikande från myren vid pkt 81,39. Myrarna kompletterar därför varandra och ger en god bild av i vilka olika former källmyrarna kan utbildas.

64. Källmyr ca 2 km NNÖ Gerum kyrka

Socken: Gerum

Top karta: Roma SV

Ekon karta: Gerum

Denna myr liknar till sin hydrotopografiska uppbyggnad den föregående. Den sträcker sig ca 300 meter längs en höjdrygg med flera distinkta källor som bryter fram. Vattnet från dessa källor förenas emellertid i ett dike som skär genom de distala delarna.

Vegetationen i översilningsmarken är den normala för källmyrarna med dominans av axag (*Schoenus ferrugineus*) med kraftig inblandning av trubbtåg (*Juncus subnodulosus*). Vidare förekommer rikligt med svarthö (*Bartsia alpina*), brudsporre (*Gymnadenia conopsea*), brun ögontröst (*Euphrasia salisburgensis*), kärrknipprot (*Epipactis palustris*) m m. Vid källorna finns rikligt med stor-sileselhår (*Drosera anglica*) och luktsporre (*Gymnadenia odoratissima*).

Omdöme:

Skyddsklass 2

Genom dikningen har en del av myrens struktur blivit spolierad men fortfarande återstår stora värden.

6.9

Sudret-regionen

Utdikningarna har här gått längre än på något annat håll och uppodlingen har i det närmaste varit total. Det finns egentligen bara en enda myr kvar av någorlunda storlek, Muskmyr. De övriga som här tas upp är mindre betydande, men då myrfattigdomen är så markant bör redovisningen gå desto längre av det som över huvud finns.

65. Myrkomplex SV Mjölhatteträsk

Socken: Vamlingbo

Top karta: Hoburgen SO och Hemse SV

Ekon karta: Västlands/Burgsvik Storlek: ca 15 ha

Området består av två huvudmyrar med ett mindre blött parti

emellan. Utloppet från den södra delen är dikat.

Vegetationen är i många avseenden avvikande från det normala. Myrvidden intas visserligen av takag. Däremot är strandängarna, som vidtar direkt utanför ågen, öppna och breda (till följd av betning). De är i stor utsträckning bevuxna med en. Fältskiktet närmast myren domineras av agnsäv (*Scirpus uniglumis*), hundstarr (*Carex nigra*), gåsört (*Potentilla anserina*) samt älvväxing (*Sesleria coerulea*). Längre ut vidtar en ängsartad betesmark. Runt vissa delar av myren gränsar en björk-tall-skog, även det en ovanlig företeelse för gotländska myrar.

Omdöme:

Skyddsklass 2

Även om myren inte uppvisar någon unik vegetation är detta ändå för gotländska förhållanden en avvikande myrtyp, omgiven av frodig betesmark och lövskog. Dessutom är den belägen i en för övrigt mycket myrfattig trakt där de få kvarvarande myrarna bör skyddas.

66. F d Rörviksträsk

Socken: Hamra/Öja Top karta: Hoburgen SO och Hemse SV
Ekon karta: Vamlingbo Storlek: ca 10 ha

Området är dikat och delvis uppodlat. Några sankpartier med takag och knappag (*Schoenus nigricans*) finns dock fortfarande kvar. I anslutning till dessa områden är det mycket rikt med orkidéer; bl a kan nämnas flera mycket stora bestånd av kärrnycklar (tot 300-400 ex), stora mängder kärrknipprot (*Epipactis palustris*), honungsblomster (*Herminium monorchis*), ängsnycklar (*Dactylorhiza incarnata*) och brudsporre (*Gymnadenia conopsea*).

Omdöme:

Skyddsklass 2

Även om naturen i området är mycket omvandlad, så motiverar de stora kvantiteterna orkidéer ett mycket högt skyddsvärde.

67. Muskmyr

Socken: Sundre

Top karta: Hoburgen SO och Hemse SV

Ekon karta: Sundre

Storlek: 40 ha

Myren saknar tillopp. Den avvattnas genom ett slukhål på V sidan landsvägen. Runt myren går ett randträsk, vilket endast avbrytes på ett kort parti längs östsidan.

Myrviddens vegetation består av takag med betydande inblandning av trådstarr (*Carex lasiocarpa*) och till en mindre del även bunkestarr (*Carex elata*). Takag-samhället sträcker sig ända ut till randträsket. Där växer näckros (*Nymphaea alba*).

Utanför randträsket vidtar lågstarrängarna, men i ett smalt band närmast vattnet påträffas först en vegetation bestående av trådstarr (*Carex lasiocarpa*), vattenklöver (*Menyanthes trifoliata*) och smalfräken (*Equisetum variegatum*). Några mindre bestånd av trubbtåg (*Juncus subnodulosus*) finns i denna zon.

Lågstarrängarna på västsidan består huvudsakligen av älv-äxing (*Sesleria coerulea*), slankstarr (*Carex flacca*), gulstarr (*Carex hostiana*) och hirsstarr (*Carex panicea*). Övriga arter som ingår är kärrlilja (*Tofieldia calyculata*), flugblomster (*Ophrys insectifera*), kärrknipprot (*Epipactis palustris*), ängsnycklar (*Dactylorchis incarnata*) och brudsporre (*Gymnadenia conopsea*).

På östsidan går takagen ända ut till fastmarken där den direkt stöter emot en höjdrygg. I de norra kantpartierna är inslaget av axag (*Schoenus ferrugineus*) markant.

Omdöme:

Skyddsklass 1

Myren är sedan länge bekant för sin rika vegetation och sitt fågelliv (se Högströms inventering). Den har vidare ett väl

utbildat randträsk, vilket numera ej förekommer på något annat håll på Gotland. Vad som kanske är allra mest värdefullt är dess läge på alvaret. På grund härav är det naturligt att föreslå ett större reservat på alvaret med Muskmyr som centrum.

68. Lillmyr

Socken: Sundre

Top karta: Hoburgen SO och
Hemse SV

Ekon karta: Sundre

Storlek: Ca 5 har

Myren utgör en sänka i alvaret utan till- eller utlopp. Vegetationen består huvudsakligen av stora bunkestarr-tuvor (*Carex elata*) med inslag av trådstarr (*Carex lasiocarpa*) och takag. Kantpartiernas vegetation utgöres av älväxing (*Sesleria coerulea*).

Omdöme:

Skyddsklass: 1

Myren hör delvis samman med Muskmyr och bör ingå i en reservatsbildning tillsammans med mellanliggande alvarmark.

69. Kvännmyr

Socken: Vamlingbo

Top karta: Hoburgen SO och
Hemse SV

Ekon karta: Austre

Storlek: 8 har

Myren mottar vatten från den uppodlade Hedmyr. Den är tämligen blöt med ett mindre parti öppet vatten. I S och SÖ däms den upp av strandvallen.

Myrvidden domineras av takag med bunkestarr (*Carex elata*) främst i de blötare partierna. Vidare förekommer en lågstarr-lagg, som domineras av älväxing (*Sesleria coerulea*) med stora mängder orkidéer, bl a honungsblomster (*Herminium monorchis*), kärrknipprot (*Epipactis palustris*), flugblomster

(*Ophrys insectifera*), brudsporre (*Gymnadenia conopsea*)
och ängsnycklar (*Dactylorchis incarnata*).

Omdöme:

Skyddsklass 2

Myren utgör en värdefull del av landskapsbilden.

6.10

Sammanfattande tabell över skyddsklassfördelningen

Namn	Skyddsklass			Namn	Skyddsklass		
	1	2	3		1	2	3
<u>Fårö</u>		6	4	<u>Göthem-Hörsne-regionen</u>	1	0	4
1. Myrar på Avanäset		x		40. F d Lina myr			x
2. Mässingskärr		x		41. Storsund	x		
3. Kullakärren			x	42. Lillsund			x
4. Myrhagamyrr			x	43. Sinkmyr			x
5. Mölnorträskmyren		x		44. Skäringsmyr			x
6. Hässlemyr		x		<u>Östergårnsregionen</u>	0	4	9
7. F d Limmorträsk		x		45. Brandmyr			x
8. Langmyr			x	46. Nygårdsmyr		x	
9. Kornakersmyr			x	47. Smiss myr			x
10. Graunkullamyrr		x		48. Hällträsk			x
<u>Hall-Halvön</u>	2	3	2	49. Gannemyr			x
11. Verkmyr	x			50. Torsburgsmyr			x
12. Haukmyr		x		51. Diksmyr		x	
13. Myrhagemyr			x	52. Lukaremyr			x
14. Bäsingsmyr			x	53. Lindhammarsmyr		x	
15. Stigmyr		x		54. Fjälmyr			x
16. Agmyr		x		55. Gasmyr			x
17. Träskmyr	x			56. Svinmyr			x
<u>Fårösundshalvön</u>	1	3	4	57. Smaulmyrar		x	
18. Sumpmyr		x		<u>Myrar på Lojsthajd</u>	2	3	2
19. Tväringsmyr			x	58. Hoxelmyr		x	
20. Ojnaremyr			x	59. Stangsmyr			x
21. Släkmyr			x	60. Källmyr, Lojsthajd	x		
22. Rutemyr			x	61. " "		x	
23. Mölnermyr	x			62. " "			x
24. Hoburgsmyr		x		63. " "	x		
25. Storholmen i Far-				64. " "		x	
dumetr.		x		<u>Sudretregionen</u>	2	3	0
<u>Tingstaderregionen</u>	0	2	5	65. Myrkomplex V.			
26. Ronkelsmyr		x		Mjölhatte		x	
27. Kvarnmyr			x	66. F d Rörviksträsk		x	
28. St Pusmyr			x	67. Muskmyr	x		
29. Yxneträsk			x	68. Lillmyr	x		
30. Bingeträsk			x	69. Kvännmyr		x	
31. Majstermyr			x	Summa:	8	27	34
32. Sundmyr		x					
<u>Visbyregionen</u>	0	3	4				
33. Storvidemyr		x					
34. Kvinnbrymyr			x				
35. Svajde vät			x				
36. Rosendalsväten			x				
37. Hanskmyr			x				
38. Nasume myr		x					
39. Hojgardsmyr		x					

7. LITTERATURFÖRTECKNING

1. Ljungqvist, J.E.

Mästermyr. En växtekologisk studie.
Karlstad. 1914.

Vegetationsbilder från Mästermyr.
Svensk Botanisk tidskrift, 13. 1919.

Vegetationsbilder från Mästermyr.
II. Ibid., 21. 1927.

Vegetationsbilder från Mästermyr.
III. Ibid., 23. 1929.

2. Lundqvist, G.

Myrar och träsk. Beskr till geol.
kartblad Katthammarsvik. SGU Aa:170.
1929.

Myrar och träsk. Beskr till geol.
kartblad Kappelshamn. SGU Aa:171.
1933.

Myrar och träsk. Beskr till geol.
kartblad Fårö. SGU Aa:180. 1936.

3. Ohlsson, A.

Från träsk och fågelmyr. Norrköping.
1968.

4. Pettersson, B.

Verkmyr. Ett gotländskt utdiknings-
projekt i kritisk belysning. Sve-
riges Natur, 37. 1946a.

Gotlands myrar. Natur på Gotland.
Stockholm. 1946b.

Dynamik och konstans i Gotlands
flora och vegetation. Acta Phyto-
geogr Suec., 40. 1958.

Gotlandsmyrarna och deras växt-
värld. Sveriges Natur, 54. 1963.

Inventering av växtlighet och land-
skapsbild. Översiktsplan för Got-
landskusten. 1968.

5. Post, L von

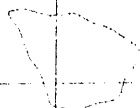
Myrar, träsk och vätar. Gotlands
geologi. SGU C:331. 1925.

Myrmarker. Beskr till geol kartblad
Hemse. SGU Aa:164. 1927

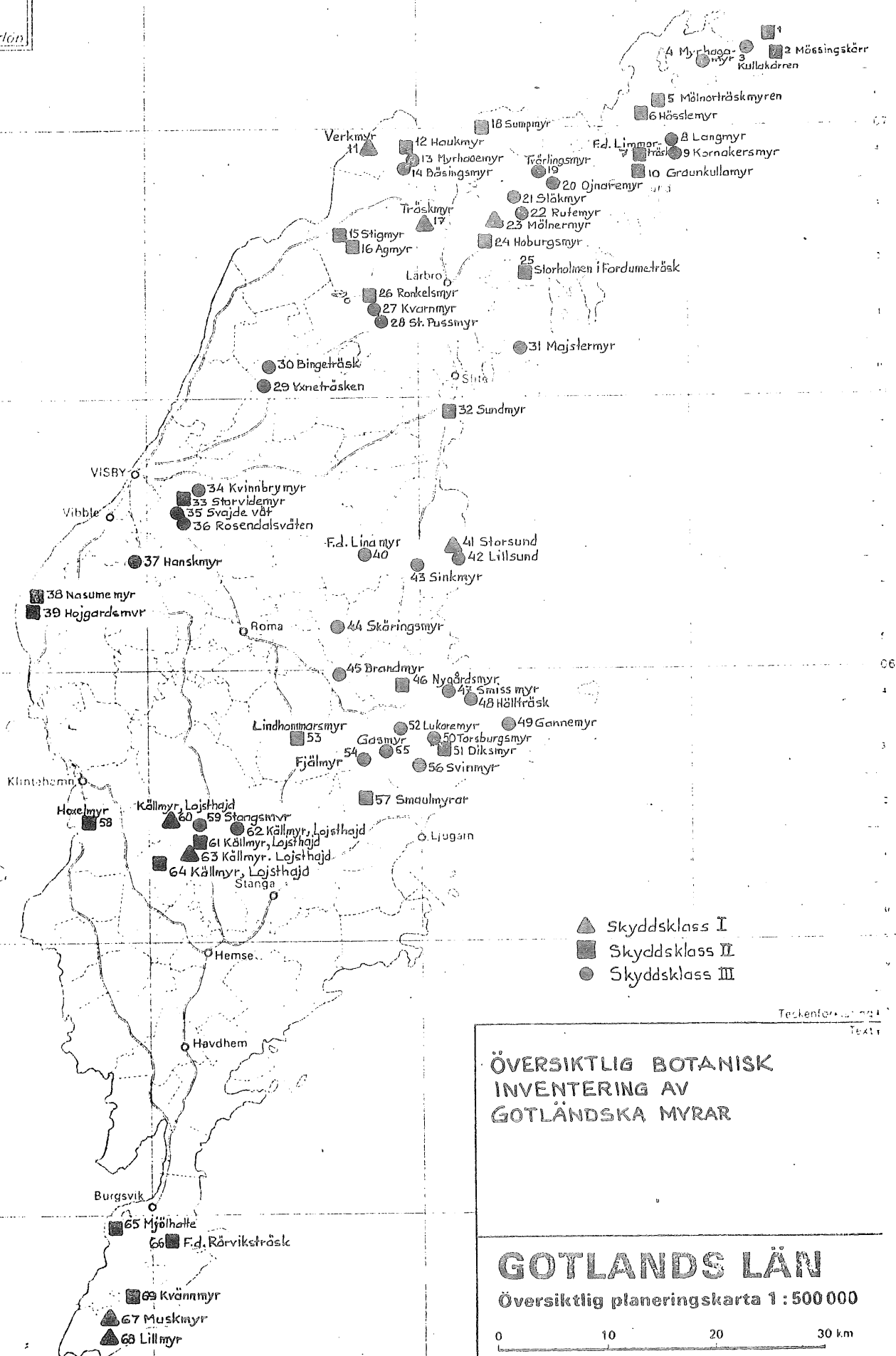
6. Sernander, R

Lina myr. Geologiska föreningens i
Stockholm förhandlingar, 61. 1939.

Gotlands kvarlevande myrar och
träsk. KVA Avhandl i Naturskyddsär.
3. 1941.

Gotska Sandön

ÖVERSIKTLIG BOTANISK INVENTERING AV GOTLÄNDSKA MYRAR

GOTLANDS LÄN

Översiktlig planeringskarta 1 : 500 000

0 10 20 30 km

ÖVERSIKTLIG ORNITOLOGISK INVENTERING
AV GOTLANDS MYRAR
1972

STIG HÖGSTRÖM

VISBY MARS 1973

I N N E H Å L L

	sid
FÖRORD	5
1. SAMMANFATTNING	6
2. SAMMANFATTANDE TABELL ÖVER ORNITOLOGISK SKYDDS- KLASSIFICERING	7
3. KLASSIFICERINGEN	8
3.1. Fåglar av riksintresse	9
3.2. Övriga djur av zoologiskt riksintresse	9
3.3. Fåglar av länsintresse	9
3.4. Övriga djur av zoologiskt länsintresse	10
4. BESKRIVNING AV MYRARNAS FÅGELFAUNA OCH KLASSIFI- CERINGEN	
4.1. Langhammarsmyrar, Fårö	11
4.2. Avanäskärren, Fårö	12
4.3. Mölneträsk, Fårö	12
4.4. Limmor träsk, Fårö	13
4.5. Hammarsmyrarna, Fårö	14
4.6. Stenkyrkamyrar, Stenkyrka/Lummelunda	15
4.7. Stigmyr, Hangvar	15
4.8. Verkmyr, Hall	16
4.9. Hall-myrar, Hall/Hangvar	16
4.10. Träskmyr, Hangvar/Lärbro	17
4.11. Forsvidenmyrar, Hangvar/Tingstäde/Othem	18
4.12. Hoburgsmyr, Lärbro	18
4.13. Mölnermyr, Fleringe/Rute/Lärbro	19
4.14. Nöiraisu-komplexet, Fleringe	19
4.15. Rutemyrar, Rute/Fleringe/Bunge	20
4.16. Träskhåjd, Bunge	21
4.17. Kronoviken, Väskinde	21
4.18. Själsöbäcken, Väskinde	22
4.19. Yxneträsk, Lokrume	23
4.20. Martebomyr, Martebo/Lokrume/Tingstäde	24
4.21. Filehaidar-Hejnumhällar, Tingstäde/Othem/Hej- num/Boge	26
4.22. Sundmyrarna, Boge	27

	sid
4.23. Nasume myr, Tofta	27
4.24. Kristiania, Visby	28
4.25. Svajde-Rosendalsmyren, Follingbo	29
4.26. Storvidemyr, Follingbo/Hejdeby	29
4.27. Skäringsmyr, Ganthem	30
4.28. Hamnstäderväten, Norrlanda/Hörsne	30
4.29. Lina myr, Hörsne/Gothem/Vallstena/Källunge	31
4.30. Sinkmyr m fl, Gothem/Norrlanda	32
4.31. Storsund, Gothem	32
4.32. Lindhammarsmyr, Buttle/Vänge	33
4.33. Fjälmyr m fl, Ala/Aldre	34
4.34. Lukare myr, Ala	35
4.35. Nygårdsmyr, Kräklingbo	35
4.36. Svinmyr, Aldre	36
4.37. Diksmyr, Kräklingbo/Gammelgarn	37
4.38. Gammelgarmsmyrar, Gammelgarn/Kräklingbo/Öster- garn	37
4.39. Hoxelmyr, Fröjel	38
4.40. Hablingbomyrar, Hablingbo/Silte	38
4.41. Tingsvät, Hablingbo	39
4.42. Västlandsmyrarna, Vamlingbo	39
4.43. Honngännaskogen, Öja/Vamlingbo/Hamra	40
4.44. Muskemyr, Sundre/Vamlingbo	41
4.45. Kvännmyr, Vamlingbo	42
5. KÄLLOR	
5.1. Litteraturförteckning	43
5.2. Förteckning över uppgiftslämnare	47
6. KARTOR	
6.1. Översiktskarta	49
6.2. Topografiska kartan, skala 1:50 000	
6.2.1. Lokal 1. Langhammarsmyrar	50
6.2.2. Lokal 2. Avanäskärren	51
6.2.3. Lokal 3. Mölneträsk, lokal 4. Limmor träsk och lokal 5. Hammarsmyrarna	52
6.2.4. Lokal 6. Stenkyrkamyrar	53
6.2.5. Lokal 7. Stigmyr	54

	sid
6.2.6. Lokal 8. Verkmår, lokal 9. Hall-mårar	55
6.2.7. Lokal 10. Tråskmår	56
6.2.8. Lokal 11. Forsvidenmårar	57
6.2.9. Lokal 12. Hoburgsmår, lokal 13. Målnermår	58
6.2.10. Lokal 14. Nöiraisu-komplexet	59
6.2.11. Lokal 15. Rutemårar, 16. Tråskhåjd	60
6.2.12. Lokal 17. Kronoviken, 18. Själsöbåcken	61
6.2.13. Lokal 19. Yxnetråsk, lokal 20. Martebomår	62
6.2.14. Lokal 21. Filehaidar-Hejnumhållar	63
6.2.15. Lokal 22. Sundmårarna	64
6.2.16. Lokal 23. Nasume mår	65
6.2.17. Lokal 24. Kristiania	66
6.2.18. Lokal 25. Svajde-Rosendalsmårren, lokal 26. Stor- videnmår	67
6.2.19. Lokal 27. Skåringsmår, lokal 28. Hamnstådarvåten	68
6.2.20. Lokal 29. Lina mår	69
6.2.21. Lokal 30. Sinkmår m fl, lokal 31. Storsund	70
6.2.22. Lokal 32. Lindhammarsmår	71
6.2.23. Lokal 33. Fjål-mår m fl, lokal 34. Lukare mår, lokal 36. Svinmår	72
6.2.24. Lokal 35. Wygårds-mår	73
6.2.25. Lokal 37. Diksmår, lokal 38. Gammelgarnsmårar	74
6.2.26. Lokal 39. Hoxel-mår	75
6.2.27. Lokal 40. Hablingbomårarna, lokal 41. Tingsvåt	76
6.2.28. Lokal 42. Våstlands-mårarna, lokal 43. Honngånna- skogen	77
6.2.29. Lokal 44. Huskemår, lokal 45. Kvån-mår	78

FÖRORD

På uppdrag av länsstyrelsen i Gotlands län har jag våren och sommaren 1972 utfört en översiktlig ornitologisk inventering och klassificering av Gotlands myrar. Arbetet har bestått dels i datainsamling från litteraturen och från mina egna och andra personers opublicerade uppgifter och dels i kompletterande fältundersökningar. Det senare arbetet utfördes under tiden 12 mars - 31 juli 1972. Samråd har ägt rum med Stig Larsson, Uppsala, som samtidigt utförde en botanisk myrinventering, men full samordning, så att samma myrar kunde undersökas både från botanisk och ornitologisk synpunkt, kunde tyvärr inte ske på grund av den korta tid som stod till buds för det omfattande fältarbetet.

Jag har i vissa fall tagit med botaniska uppgifter. Det är i de fall sådana uppgifter saknas i Stig Larssons redovisning, antingen på grund av att han ej har med myren ifråga eller också för att ha ej har med de omgivande markerna.

Jag har också medtagit uppgifter om groddjur, kräldjur och blodiglar (*Hirudo medicinalis*) för att mer allsidigt belysa myrarnas zoologiska värde.

Till skillnad frånⁱ den botaniska inventeringen har jag medtagit större eller mindre delar av den omgivande trakten som bildar naturliga enheter med myrmarkerna.

Urvalet av myrarna har, som tidigare berörts, tyvärr av tidsbrist måst begränsas. Av det stora antalet mycket värdefulla småmyrar på Fårö t ex med häckande smådopping (*Podiceps ruficollis*), dvärgmås (*Larus minutus*), svarthakedopping (*Podiceps auritus*) bl a har endast några medtagits. Myrar på öar har ej berörts, då jag räknat med att öarna skall behandlas särskilt. Jag vill dock redan nu peka på särskilt värdefulla myrar och sankängar på Skenholmen, Klasen, Furillen, Grötlingboholm och Storholmen i Laus holmar. Sådana myrar verkar genom den s k ö-effekten extremt attraherande på en rad fåglar, t ex rödspov (*Limosa limosa*), brushane (*Philomachus pugnax*), dvärgmås (*Larus minutus*) och grågås (*Anser anser*). Sankängar och myrar vid strändernas närhet har i regel inte heller medtagits. Som exempel på sådana goda fågellokaler - ofta med stora kolonier skrattnås (*Larus ridibundus*) - kan nämnas Norsholmen på Fårö, Notvarp och Gylar i Anga, myrar och dammar i Katthammarvik, Djupdy i När, Närsholm, Hummelbosholm, Grötlingboud, östra Fide-kusten, Faludden, Näsudden och Sagholmen m fl halvöar i Sanda.

Det finns ingen tidigare samlad beskrivning av fågellivet i Gotlands myrar, endast beskrivningar av enstaka myrar och en mer populärt hållen översikt av myrar och träsk, där 8 fågelmyrar behandlades (Ohlsson 1968).

1. SAMMANFATTNING

Omkring 100-110 enskilda myrar, vätar och andra våtmarker på Gotland har behandlats i föreliggande ornitologiska inventering. Myrarna har sammanförts till 45 lokaler, som har bedömts utgöra naturligare geografiska enheter än de enskilda myrarna.

17 av lokalerna har bedömts vara av ornitologiskt riksintresse (skyddsklass 1), 12 av lokalerna av ornitologiskt länsintresse (skyddsklass 2) och 16 av lokalerna av lokalt ornitologiskt intresse (skyddsklass 3). Några av områdena i skyddsklass 1 har övervägts hänföras till en högre, internationell skyddsklass. Tre skyddsklasser har dock ansetts tillräckligt, bl a för att lätt kunna samordna den ornitologiska inventeringen med den samtidigt utförda botaniska.

I sakens natur ligger att de mest skyddsvärda myrområdena återfinns i skyddsklass 1. Jag vill dock inte oreserverat förorda att skyddsåtgärder i första hand enbart sätts in mot myrarna i klass 1 och därefter mot myrarna i klass 2 och sist mot myrarna i klass 3. Myrar av en lägre skyddsklass kan i en del fall vara utsatta för ett akut hot, som fordrar ett snabbare ingripande. I andra fall kan en reservatsbildning av en myr i klass 1 bedömas orealistisk av olika anledningar.

Ingen annan ornitologisk bearbetning har gjorts än den som faller inom ramen för inventeringens riktlinjer - översiktlig beskrivning och värdering.

2. SAMMANFATTANDE TABELL ÖVER ORNITOLOGISK SKYDDSKLASSIFICERING

1. Langhammarsmyrar	1		
2. Avanäskärren		3	
3. Mölneträsk		2	
4. Limmor träsk	1		
5. Hammarsmyrarna		2	
6. Stenkyrkamyrar		3	
7. Stigmyr		2	
8. Verkmyr	1		
9. Hallmyrar		3	
10. Träskmyr	1		
11. Forsvidenmyrar		2	
12. Hoburgsmyr		3	
13. Mölnermysr		2	
14. Nöjrajsukomplexet		2	
15. Rutemyrar	1		
16. Träskhåjd		3	
17. Kronoviken	1		
18. Själsöbäcken	1		
19. Yxneträsk		2	
20. Martebomyr	1		
21. Filehaidar-Hejnumhällar	1		
22. Sundmyrarna		3	
23. Nasume myr	1		
24. Kristiania		3	
25. Svajde-Rosendalsmyren		2	
26. Storvidemyr		3	
27. Skäringsmyr		3	
28. Hamnstädarvåten		3	
29. Lina myr	1		
30. Sinkmyr m fl		3	
31. Storsund	1		
32. Lindhammarsmyr		2	
33. Fjälmyr m fl		2	
34. Lukare myr		3	
35. Nygårdsmysr	1		
36. Svinmyr	1		
37. Diksmysr		3	
38. Gammelgarnsmysrar		3	
39. Hoxelmyr		3	
40. Hablingbomyrar	1		
41. Tingsvåt		2	
42. Västlandsmyrar		3	
43. Honngännaskogen	1		
44. Muskenmyr	1		
45. Kvännmyr		2	

3. KLASSIFICERINGEN

Utgångspunkten för den ornitologiska klassificeringen har varit en sammanställning av de fågelarter som häckar i eller vid myrarna eller som på annat sätt är beroende av dessa, t ex genom att de där får näring eller skydd. De olika fågelarternas förekomst har granskats ur länssynpunkt, nationell och internationell synpunkt. Litteratur har genomgåts, dels den gotländska och dels handböcker m m, särskilt förefintliga utbredningskartor, i första hand Vocus 1960 jämförd med Peterson et al 1955, Rosenberg 1955, Rudebeck 1962-1964, Bruun & Singer 1969, Haftorn 1971, Heinzel et al 1972. Men även den allmänna nedsmutsningssituationen har uppmärksammats. Särskilt rovfåglarna, som står främst i näringskedjorna och har blivit mycket illa åtgångna, har beaktats. Förstöringen av fåglarnas häckningsbiotoper, särskilt de som har stora krav på en speciell biotop, såsom flera myrfåglar och en del rovfåglar, har också uppmärksammats.

För att lätt kunna göra en direkt jämförelse med den botaniska inventeringen, och indirekt med Project Telma, har som inledningsvis berörts, tre skyddsklasser använts med samma beteckningar som Stig Larssons, skyddsklass 1-3. I korthet kan klasserna karakteriseras sålunda:

1. Myrar av ornitologiskt riksintresse
2. Myrar av ornitologiskt länsintresse
3. Myrar av lokalt ornitologiskt intresse

En högre klass har övervägts, omfattande myrar av internationellt ornitologiskt intresse. Om förekomsten av sådana myrar bedömts föreligga har anmärkning härom i stället gjorts i texten. Också en femte klass, myrar utan ornitologiskt intresse, har övervägts. Men även denna klass har utelämnats, då det är tveksamt om man överhuvudtaget kan klassificera någon våtmark så, om man närmare granskar de ekologiska sammanhangen. Särskilt gäller detta de små skogsmyrarna, speciellt de av källkärrtyp, som är vetenskapligt mycket värdefulla, men tyvärr inte medhunnits, varken botaniskt eller ornitologiskt.

I det följande lämnas en översiktlig sammanställning över särskilt skyddsvärda fågelarter, vilken legat till grund för klassificeringen. Fåglar av internationellt skyddsintresse - såsom utrotningshotade rovfåglar och arter med liten världsutbredning såsom t ex sydlig ljungpipare (*Pluvialis a. apricaria*) med en utbredning av närmast glacial reliktkaraktär - har också inlagts i den första gruppen, fåglar av riksintresse.

Gränserna mellan de båda grupperna är inte skarpa, varför placeringen i en del fall kan diskuteras. Andra fåglar, som nu saknas, borde kanske också ha medtagits, Huvudsyftet med föreliggande ornitologiska inventering är dock att försöka ge en översiktlig bild av myrarnas fågelliv. Det är som ett hjälpmedel till detta som medanstående gruppering har gjorts.

3.1. Fåglar av riksintresse

1. Podicipitiformes: gråhakedopping (*Podiceps griseigena*), svarthakedopping (*P. auritus*), smådopping (*P. ruficollis*)
2. Ciconiiformes: rördrom (*Botaurus stellaris*)
3. Anseriformes: snatterand (*Anas strepera*), kolonier grågås (*Anser anser*)
4. Falconiformes: kungsörn (*Aquila chrysaetos*), blå kärrhök (*Circus cyaneus*), stäpphök (*C. macrourus*), ängshök (*C. pygargus*), pilgrimsfalk (*Falco peregrinus*), fiskgjuse (*Pandion haliaetus*)
5. Gruiformes: mindre sumphöna (*Porzana parva*), kolonier kornknarr (*Crex crex*)
6. Charadriiformes: sydlig ljungpipare (*Pluvialis a. apricaria*), rödspov (*Limosa limosa*), brushane (*Philomachus pugnax*), skärfläcka (*Recurvirostra avosetta*), dvärgmåsar (*Larus minutus*), svarttärna (*Chlidonias nigra*), skräntärna (*Hydroprogne tscheegrava*), kentsktärna (*Sterna sandicensis*) samt övervintrande enkelbeckasin (*Gallinago gallinago*) och övervintrande dvärgbeckasin (*Limnocryptes minimus*)
7. Strigiformes: jorduggla (*Asio flammeus*), pärluggla (*Aegolius funereus*)
8. Coraciiformes: kungsfiskare (*Alcedo atthis*), härfågel (*Upupa epops*)

3.2. Övriga djur av zoologiskt riksintresse

Snoken (*Natrix natrix*) uppträder i avvikande och varierande teckningar. Särskilt har en storfläckig variant, närmast lik den i Medelhavet förekommande subsp *gronovianus* LAURENTI varit föremål för intresse och livliga debatter redan tidigt, men också i senare tid (Nilsson 1860, Curry-Lindahl 1946, 1947, Edelstam 1947 a, 1947 b, Durango 1953). Den mycket sparsamma förekomsten av denna särpräglade variant måste bedömas ha internationellt skyddsintresse.

Isolerad förekomst av lövgroda (*Hyla arborea*), f n känd från en enda lokal. Förekomst av blodigel (*Hirudo medicinalis*), vars recenta förekomst i Sverige uppgår till endast cirka 20 lokaler i övriga Sverige (Forselius 1952). Blodigeln har en god stam i de gotländska agmyrarna med ungefär lika många lokaler som på fastlandet.

3.3. Fåglar av länsintresse

1. Bivråk (*Pernis apivorus*), brun kärrhök (*Circus aeruginosus*), lärkfalk (*Falco subbuteo*), tornfalk (*F. tinnunculus*): svaga eller obefintliga stammar på Gotland
2. Orre (*Lyrurus tetrix*): mycket kraftig tillbakagång av okänd orsak under de senaste 20-25 åren. Intressant påbörjad tillväxt under de sista åren.
3. Trana (*Grus grus*): liten population, troligen under uppbyggnad

4. Grönbena (*Tringa glareola*), drillsnäppa (*T. hypoleucos*): saknades flera decennier som häckfåglar, under senare år återinvandrande
5. Större kolonier skrattnås (*Larus ridibundus*): endast en mindre del finns kvar av tidigare stam, särskilt har de försvunnit från Gotlands inland
6. Korp (*Corvus corax*): liten stam på Gotland, undanträngd till mer otillgängliga tillhåll
7. Gräshoppsångare (*Locustella naevia*), flodsångare (*L. fluviatilis*), trastsångare (*Acrocephalus arundinaceus*), kärrsångare (*A. palustris*), rosenfink (*Carpodacus erythrinus*): samtliga arter troligen under invandring till Gotland (och till delar av övriga Sverige). Bofynd på Gotland hittills rapporterat endast av den förstnämnda och sistnämnda arten.
8. De stora övernattningsplatserna i vassarna av stare (*Sturnus vulgaris*): finns bara ett mindre antal verkligt stora, vilka därför är av stor betydelse att bevara.

3.4. Övriga djur av zoologiskt länsintresse

De stora spelplatserna för groddjur, bl a åkergroda (*Rana arvalis*) har, troligen som en följd av den starka nedsmutsningen av naturen, blivit allt sällsyntare under de senaste årtiondena inte bara på Gotland utan i hela landet.

4. BESKRIVNING AV MYRARNAS FÅGELFAUNA OCH KLASSIFICERING

4.1. Langhammarsmyrar, Fårö

Omfattning: halvön norr om Bondans träsk, begränsad i söder av stigen-vägen Aursviken-Tällevika

Biotop: små myrar, våtar och sankängar, omgivna av enbuskbevuxna klapperstensfält, mager tallskog och steniga stränder.

Våtmarkerna utgör en mindre del av halvön, men sätter sin prägel på den och gör den mycket attraktiv för sjöfågel. Dragningskraften ökas av områdets ö-karaktär. Trakten är glest bebyggd och störningar-na små under fågelhäckningarnas första känsliga skede, vilket med-fört att området utlöst häckning även hos sällsynta vildmarksbero-ende arter som pilgrimsfalk (*Falco peregrinus*) och korp (*Corvus corax*). Genom sitt geografiska läge som en av Gotlands två nord-ligaste uddar, bortsett från Sandön, utgör lokalen också en först-klassig rast- och sträcklokal.

Sydlig ljungpipare (*Pluvialis a. apricaria*) häckar årsvisst, röd-spov (*Limosa limosa*) och dvärgmås (*Larus minutus*) vissa år, pil-grimsfalk och korp har häckat - biotopen är dock oförändrad och attraherade pilgrimsfalk våren 1972, men störningsfrekvensen har troligen ökat bl a genom ökat antal turister och genom tillkoms-ten av två fritidsstugor ute i det känsliga landskapet. Stor ko-loni silltrut (*Larus f. fuscus*), tidigare den största kända kolo-nin i Sverige av den västliga rasen. Brushane (*Philomachus pug-nax*), flera par grågås (*Anser anser*), skräntärna (*Hydroprogne tschegrava*) vissa år, cirka 5 kolonier skratmås (*Larus ridibun-dus*), tobisgrissla (*Cephus grylle*), knölsvan (*Cygnus olor*), ti-digare skärpiplärka (*Anthus spiniletta*), som är sällsynt på Got-land, bl a. Bland de många rastande fåglarna kan särskilt fram-hållas dvärguv (*Otus scops*), då det tredje fyndet i Sverige, och fjälluggla (*Nyctea scandiaca*) bl a. Övriga ryggradsdjur: stor-fläckig snok (*Natrix natrix*, närmast subsp *gronovianus*).

Omdöme:

Skyddsklass 1

Bildande av naturreservat bör övervägas för att i detta område av zoologiskt riksintresse förhindra ytterligare biotopförstö-ring genom fler fritidsbebyggelse, militära aktiviteter etc.

Den vackra landskapsbilden och områdets flora har ej berörts här men bör också beaktas.

Källor:

Curry-Lindahl 1959, 1966, Delje 1956, Durango 1938, 1939, 1944, 1953, Högström 1966, Nordström 1954, Noréhn 1959, Stolt. 1971 a, Wigsten 1945 samt opublicerade uppgifter av EG, SH, GKr.

4.2. Avanäskärren, Fårö

Omfattning: N. och S. Kullakärr, Nordermorarna och Mässingskärr

Biotopbeskrivning, se Stig Larsson, lokal 1-3

Kärren är belägna i sänkor i sanddynor i barrskog och har vid det fåtal besök som jag avlagt där företett en fågelfattig bild vid Kulla- och Mässingskärren. Vid Nordermorarna har vid skilda tillfällen iakttagits jagande lärkfalk (*Falco subbuteo*), som utnyttjar kärrens sländproduktion, och hörts spelande orre (*Lyrurus tetrax*) i dynskogen bl a. Kvällsbesök under våren kan väntas bjuda på sumphöns (*Porzana subsp*) bl a i de grunda och blöta starr- och agfälten. Intressant förekomst av blodigel (*Hirudo medicinalis*).

Områdets belägenhet längst i nordost skapar förutsättningar för en rastplats av betydelse. Att så också är fallet framgår av några besök vid Skärsände och Norst Auren, då det bl a observerades 200 nötkräkor (*Nucifraga caryocatactes*), brednäbbad simsnäppa (*Phalaropus fulicarius*), härfågel (*Upupa epops*), svart rödstjärt (*Phoenicurus ochruros*) m m.

Utöver de av Stig Larsson redovisade botaniska kvaliteterna för själva blötmarkerna har i omgivningarna påträffats de för Gotland sällsynta orkidéerna spindelblomster (*Listera cordata*) och korallrot (*Corallorhiza trifida*), en förekomst som är betingad av markens låga kalkhalt, samt - vid fyren - en för Gotland unik fingerört, *Potentilla bifurca*, som inkommit där under 1800-talet.

Omdöme:

Skyddsklass 3

Ornitologiskt viktigast är området Skärsände - Nordermorarna - Norst Auren på den del som är belägen öster om den nya landsvägen Avanäs - Skär. Ornitologiska studier kan väntas ge intressanta upplysningar om fågelsträcket.

Källor:

Curry-Lindahl 1966, Gislén & Kauri 1959, Högström 1970 a, Stolt 1971 a samt opublicerade uppgifter av SH, LAP.

4.3. Mölneträsk, Fårö

Omfattning: Mölneträsk och Prästhagamyra

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 5

Mölneträsk har till en del karaktären av en grund eutrof slättsjö, med förekomst av vidsträckta bladvassfält, ringa vattendjup och belägenhet i öppet landskap. Närheten till havet utökar antalet arter mot vad som förekommer i ordinära slättsjöar.

Förutom raden av karakteristiska slättsjöfåglar som skäggdopping (Podiceps cristatus), brunand (Aythya ferina), knölsvan (Cygnus olor), brun kärrhök (Circus aeruginosus) etc har andra arter noterats som dvärgmå (Larus minutus), grågås (Anser anser), brushane (Philomachus pugnax), trana (Grus grus) under häckningsomständigheter. Under häckningstid har tillfälligt noterats också rördrom (Botaurus stellaris), trastsångare (Acrocephalus arundinaceus) bl a. Bland flyttfåglar märks aftonfalk (Falco vespertinus), ängshök (Circus pygargus) m fl.

Omdöme:

Skyddsklass 2

Den nästan kompletta slättsjöfågelfaunan, med inslag av arter från havsstranden, kunde kanske motivera en högre klass. Lokalen är dock mer att betrakta som sjö än myr och bör tas upp till förnyad prövning i samband med kommande träskinventering och jämföras med likartade objekt där. Den tillhör inte de mest angelägna och hotade myrarna.

Rastplats kan iordningsställas för besökande på vägkrönet öster om träsket på den plats som i SNF-guiden för svenska fågellokaler rekommenderas som bra observationsplats (SNF 1972).

Källor:

Andersson 1958, Curry-Lindahl 1959, 1966, Durango 1938, 1953, Nagell & Svanfeldt 1959, Noréhn 1959, Ohlsson 1968, Sernander 1941, SNF 1972, Stolt 1971 a, Wigsten 1945, Öhrn 1940 samt opublicerade uppgifter av PC, RE, POF, StHe, GH, SH, MN, LOP, LÅP.

4.4. Limmor träsk, Fårö

Omfattning: f d Limmor träsk, f d Limmor myr, Hästhagavät

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 7

Stora, delvis Salix-bevuxna myrvidder, sankängar i norr, rika lövängar, bergsklintar med enbuskmark och omgivande magra tallhällmarker har skapat ett område med skilda biotoper i och kring en av Gotlands största myrmarker. Avifaunan är också som väntat rikt sammansatt både beträffande häckande och rastande arter.

Häckfåglar i och vid myren: blå kärrhök (Circus cyaneus) den första kända häckningen på Gotland, rödspov (Limosa limosa), grågås (Anser anser), brun kärrhök (Circus aeruginosus), trana (Grus grus), småfläckig sumphöna (Porzana porzana), kornknarr (Crex crex), brushane (Philomachus pugnax), tidigare dvärgmå (Larus minutus) bl a.

Häckfåglar i skogskanten: höksångare (Sylvia nisoria), rosenfink (Carpodacus erythrinus), halsbandsflugsnappare (Ficedula albicollis) och i de omgivande markerna: orre (Lyrurus tetrix),

lärkfalk (*Falco subbuteo*), kattuggla (*Strix aluco*) bl a.

Tillfälligt har observerats vit stork (*Ciconia alba*), rördrom (*Botaurus stellaris*), ängshök (*Circus pugargus*), aftonfalk (*Falco vespertinus*), turturduva (*Streptopelia turtur*), härfågel (*Upupa epops*), ringstrast (*Turdus torquatus*) bl a.

Omdöme:

Skyddsklass 1

Detta ornitologiskt värdefulla område bör säkras genom reservatsbildning eller genom att andra åtgärder vidtas som förhindrar biotopförstörelse genom dikning, fritidsbebyggelse, militärövningar etc. Enligt uppgift finns ett dikningsbeslut på området.

Ett eventuellt reservat bör övervägas att också omfatta följande lokal, Hammarsmyrarna öster om Limmor träsk, samt Dämba träsk.

Källor:

Andersson 1958, Curry-Lindahl 1959, 1966, Durango 1938, 1944, 1953, Enemar 1959, Fahlström & Rydén 1960, Högström 1966, 1968, 1970 b, 1971 b, Nagell & Svanfeldt 1959, Nord 1964, Norén 1959, Ohlsson 1968, Sernander 1941, Sjölander & Svärd 1931, Stolt 1971 a, Wigsten 1945, Öhrn 1940 samt opublicerade uppgifter av KA, RB, GChn, RE, POF, GH, SH, SL, MN, IN, AO, HP, KEP, LÅP, PS, BOS, WS, TT.

4.5. Hammarsmyrarna, Fårö

Omfattning: Langmyr, Kornakersmyr och små myrar väster om Langmyr

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 8-8

Myrmarkerna vid Hammars (och även de vid Dämba och Hyluvik) svarar av allt att döma mot dvärgmåsans (*Larus minutus*) speciella krav på häckplats och har sedan gammalt varit koloniserat med flera kolonier, vissa år med för Sverige mycket stora kolonier. Området har utgjort ett av de viktigaste reproduktionsområdena för dvärgmåsa på Gotland och därmed Sverige sedan de optimala lokalerna förstörts genom myrutdikning.

Omdöme:

Skyddsklass 2

Antalet par och antalet kolonier dvärgmåsa varierar, men biotopen är oförändrad från tiden för de stora kolonierna och det är viktigt för artens fortsatta bestånd i Sverige att lämpliga biotoper bevaras intakta. Variationerna i dvärgmåsans häckande bestånd i landet torde ha sin orsak i fluktuationer i hela dvärgmåspopulationen, som har sin nordvästra utlöpa på bl a Gotland och där utslagen således blir förhållandevis stora.

Källor:

Durango 1938 samt opublicerade uppgifter av GH, SH.

4.6. Stenkyrkamyrar, Stenkyrka/Lummelunda

Omfattning: Sågvätar, Balsklintmyr, vätar och myrar innanför Stenkyrkehuk, Allstädar, Rönnklint och Storbrut

Biotopbeskrivning, se Pettersson 1971, lokal 8:4, 10:2

Den cirka 7 km långa raden av orörda, grunda skogsmyrar och -vätar från Stuklint i norr till Nygranne i söder har i botaniskt avseende ingående studerats och befunnits märkligt, men området är ornitologiskt oundersökt. Vid de fåtal besök som jag gjort i delar av området har bl a påträffats korp (*Corvus corax*) i strandklipporna, en art som på Gotland i likhet med kungsörnen synes gynnad av bosättning i anslutning till våtmarker; rastande dvärgbeckasin (*Lymnocyrtus minimus*), en synnerligen intressant observation, häckande drillsnäppa (*Tringa hypoleucos*), en på Gotland ovanlig vadare. Förekomst av blodigel (*Hirudo medicinalis*).

Omdöme:

Skyddsklass 3

Vid ytterligare undersökningar kan området kanske visa sig kunna hänföras till en högre skyddsklass. Det är viktigt att hålla den låga besöksfrekvensen i minnet.

Källor:

Stolt 1971 a samt opublicerade uppgifter av SH.

4.7. Stigmyr, Hangvar

Omfattning: Stigmyr

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 15

Myrens fågelfauna har översiktligt undersökts 1971 och beskrivits, varvid påvisats skyddsvärda arter som trana (*Grus grus*), orre (*Lyrurus tetrix*), lärkfalk (*Falco subbuteo*), duvhök (*Accipiter gentilis*) m fl, vilka utnyttjar myren som häck- eller jaktplats (Högström 1972 c).

Omdöme:

Skyddsklass 2

Myren ingår som en värdefull del av Hall-Hangvars naturreservat. Betydelsen av att inga kalavverkningar sker i den omgivande skogen kan inte nog understrykas.

Källor:

Högström 1972 c och opublicerade uppgifter av SH.

4.8. Verkmyr, Hall

Omfattning: Verkmyr och Lillmyr

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 11

Verkmyr tillhör de 5-6 största myrarna på Gotland idag. Dess betydelse för djurlivet i naturreservatet, i vilket den är belägen, belystes i den ornitologiska inventeringen 1971 (Högström 1972 c).

Beroende av myren synes inte bara dess inbyggare, t ex trana (*Grus grus*) vara, utan också flera sällsynta och särskilt skyddsvärda arter, som utnyttjar myren direkt eller indirekt, såsom orre (*Lyrurus tetrix*), lärkfalk (*Falco subbuteo*) som i reservatet har en av sina få stadigvarande kända häckplatser på Gotland, korp (*Corvus corax*) som har tre kända boplatser i reservatet.

Omdöme:

Skyddsklass 1

Som tidigare påpekats (Högström op cit) erfordras stopp för vidare kalhyggen inom och intill reservatet om man vill bevara dess ornitologiska värden.

Källor:

Håkansson & Högström 1965, Högström 1968, 1972 c, Nihlén 1929, Noréhn 1959, Ohlsson 1968, Stolt 1965, 1971 a samt opublicerade uppgifter av SH, IN, SL, EO, LÅP.

4.9. Hall-myrrar, Hall/Hångvar

Omfattning: Haukmyr, Myrhagemyr, Gäddmyr, Bäsingsmyr

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 12-14

Området skiljer sig i olika avseenden från det angränsande reservatet, något som också avspeglas i fågellivet, vilket av föreliggande observationer att döma saknar reservatets samtliga sällsynta arter. Området är dock mycket bristfälligt undersökt.

Omdöme:

Skyddsklass 3

Källor:

Opublicerade uppgifter av SH.

4.10. Träskmyr, Hangvar/Lärbro

Omfattning: Träskmyr, Stajnstumyr, vätar 1 km väster om myren, utloppsån i öster

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 17

En utförlig beskrivning av myrens fågelliv har lämnats till länsstyrelsen i Gotlands län våren 1972 i samband med att frågan om reservatsbildning aktualiserades (Högström 1972 a). Där framhålls myrens skiftande ornitologiska värden, dels som häcklokal för tranor (*Grus grus*), småfläckig sumphöna (*Porzana porzana*), kornknarr (*Crex crex*), kungsfiskare (*Alcedo atthis*) bl a, och dels dess betydelse under häckningstid som jaktmark för duvhök (*Accipiter gentilis*), lärkfalk (*Falco subbuteo*) och kungsörn (*Aquila chrysaetos*) bl a. Vidare framhålls dess utnyttjande under icke-häckningstid av skilda arter för näringssök eller rastning, t ex stare (*Sturnus vulgaris*) i tusental. Slutligen framhålls också värdet av att bevara större myrområden intakta som presumtiva boplatser för expanderande arter som trastsångare (*Acrocephalus arundinaceus*), höksångare (*Sylvia nisoria*) m fl.

Under 1972 iaktogs häckande 1-2 par tranor, spelande grönbena (*Tringa glareola*), den senare saknad som häckfågel på Gotland sedan cirka 25 år, nu eventuellt under återinvandring, jagande kungsörn bl a. Kungsfiskare iaktogs 1971.

Omdöme:

Skyddsklass 1

Myrens ornitologiska värde - som tidigare motiverade att myren klassificerades som en av Gotlands 10 bästa fågelsjöar (Öhrn 1940) - synes under senare tid ha ökat.

Under senare år har en fritidsstuga byggt aldeles vid kanten av den ur naturvårdssynpunkt mycket känsliga utloppsån och kalhyggen har tagits upp intill myrkanten i sydost. Förslag till reservatsföreskrifter bör innehålla skydd mot bl a sådana ingrepp. Fridlysningen av myren är en av de angelägnaste naturskyddsåtgärder på ön enligt min uppfattning.

Ett fågeltorn i skogsbrynet i norra kanten av myren skulle komma att erbjuda en vacker totalöverblick över Gotlands största myr. Lämplig bilväg, P-plats etc torde kunna anordnas öster om bebyggelsen vid Kullshage.

Källor:

Högström 1966, 1968, 1972 a, Lundqvist 1933, Nagell & Svanfeldt

1959, Nilsson 1926, Noréhn 1959, Ohlsson 1968, 1970, Sernander 1941, Öhrn 1940 samt opublicerade uppgifter av GH, SH, SL, MN, BO, LÅP, SR.

4.11. Forsvidenmyrar, Hangvar/Tingstäde/Othem

Omfattning: Agmyr, Splittlemyr, Hästvät, Hojmyr, ^{Ronkelsmyr/}~~Ronkelsmyr~~, Kvarnmyr, St. och L. Pussmyr

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 16, 26-28

Ett vidsträckt ~~Öde~~marksområde med många orörda myrar, endast i Stora Pussmyr i södra delen har ett ingrepp gjorts.

Området är det främsta reproduktionsområdet för trana (*Grus grus*) på Gotland med flera kända häckplatser. Arten är ontalad från trakten sedan gammalt (Kolmodin 1907). Området utgör idag dessutom det förnämsta rast- och samlingsområdet för arten på Gotland. Under några månader på eftersommaren-hösten samlas de häckande familjerna och de icke häckande ungtranorna - sammanlagt upp till ett nititiotal under senare år - i området och på de intillgränsande f d myrmarkerna i öster och väster innan sydflyttningen sker. Det är av betydelse för främväxten av en fast stam tranor på Gotland att denna ansamling får ske i fred inför den påfrestande höstflyttningen.

Inom området finns också spelplatser för orre (*Lyrurus tetrrix*), förekomst av grågås (*Anser anser*) och korp (*Corvus corax*), en intressant rastplats för arktiska vadare vid Ronkelmyrs randträsk. Förekomst av blodigel (*Hirudo medicinalis*).

Omdöme:

Skyddsklass 2

Området är inte ofta besökt, varför man vid en tätare besöksfrekvens kan förvänta sig ytterligare ornitologiska värden, som kan motivera en högre skyddsklass, vilket redan nu kan övervägas.

Källor:

Högström 1968, Kolmodin 1907, Nordström 1943, Noréhn 1959 samt opublicerade uppgifter av SA, RB, RE, SH, TJ, SL.

12. Hoburgsmyr, Lärbro

Omfattning: Hoburgsmyr

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 24

Enligt ortsbefolkningen har trana (*Grus grus*) förekommit här sedan lång tid tillbaka och lokalen är troligen en av de mest opti-

mala för arten på Gotland och värdefull av bevara orörd. 1972
häckade ett par.

Omdöme:

Skyddsklass 3

Källor:

Högström 1966 samt opublicerade uppgifter av GCbd, SH, SL.

4.13. Mölnermyr, Fleringe/Rute/Lärbro

Omfattning: Mölnermyr, Mölnerbunkar

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 23

En av de 3-4 största myrarna på Gotland. Den är emellertid i likhet med övriga myrar av denna storleksordning föga beaktad av ornitologerna. Bakgrunden till detta får nog sökas i agmyrarnas rykte som fågelfattiga lokaler och deras ödsliga belägenhet. De har så kommit i skymundan för mer berömda fågellokaler.

Under det relativt fåtal exkursioner som jag gjort till myren har den visat sig innehålla oväntade ornitologiska kvaliteter, såom bofast trana (*Grus grus*), häckande 1-2 par grönbena (*Tringa glareola*), fast jaktplats för kungsörn (*Aquila chrysetos*), jaktmark eventuellt häckning av korp (*Corvus corax*) bl a. Förekomst av blodiglar (*Hirudo medicinalis*).

Omdöme:

Skyddsklass 2

Om man räknar samman de ornitologiska och de botaniska värdena i denna myr finner man att myren tillhör de mest angelägna myrobjekten att skydda på ön. Det är viktigt att inga ingrepp görs i utloppsån i norr eller i översilningsmarkerna Mölnerbunkar.

Källor:

1968
Högström 1966, samt opublicerade uppgifter av GCbd, SH, SL, MN, LÅP.

4.14. Nöiraisu-komplexet, Fleringe

Omfattning: myr- och träskområdet väster om Bästeträsk, innefattande Sumpmyr, Svarvmyr, Alnshajd, Nöjrajsu, Mavrajd, Kölshajdträsk m fl myrar och träsk

Biotopbeskrivning, se Sernander 1941:165-167, Pettersson 1971, område 21:2

Som påpekas av bl a Sernander kan våtmarkerna i området lika gärna hänföras till myrar som till träsk. På grund av områdets allmänna värde har jag bedömt det som angeläget att redan nu redovisa dess fågelfauna.

Förekomst av två lokaler grågås (*Anser anser*), två-tre lokaler trana (*Grus grus*), kusthäckande korp (*Corvus corax*), häckning av kattuggla (*Strix aluco*) bl a. En av de få fyndorterna för storfläckig snok (*Natrix natrix*, närmast subsp *gronovianus*).

Omdöme:

Skyddsklass 2

Ett skydd för området bedömdes redan för 30 år sedan som angeläget (Sernander op cit). Frågan bör tas upp i samband med att man söker lämpliga former för skydd även för klapperstensstranden, Falholmen, Båsteträsk, Mölnemyr och Rutemyrarna.

Områdets botaniska värden och stora värde för landskapsbilden med sin storslagna ödslighet har här inte berörts, men bör tas med vid bedömningen av lokalens helhetsvärde.

Källor:

Opublicerade uppgifter av UA, SH, KJo, SL, LOP, LÅP.

4.15. Rutemyrar, Rute/Fleringe/Bunge

Omfattning: Rutemyr, Galtmyr, Släkmyr, Tvärulingsmyr, Ojnaremyr, Brutmyr

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 19-22

De avsidens belägna agmyrarna, hållmarkerna och tallskogen bildar en enhet som visat sig attrahera för Gotland och för Sverige särskilt skyddsvärda häckfåglar som lärkfalk (*Falco subbuteo*), pärluggla (*Aegolius funereus*), trana (*Grus grus*), grågås (*Anser anser*), duvhök (*Accipiter gentilis*) bl a.

Området hyser dessutom en speciell flora på hållmarkerna och i myrmarkerna, bl a rikligt med nipsippa (*Anemone patens*), den unika gotlandskrisslan (*Inula vrbeluiana*), kantig fetknopp (*Sedum sexangulare*), idgran (*Taxus baccata*), rikligt med orkidéer som luktsporre (*Gymnadenia odoratissima*), salepsrot (*Anacamptis pyramidalis*), vit skogslilja (*Cephalantera longifolia*), flugbloms-ter (*Ophrys insectifera*) etc.

Omdöme:

Skyddsklass 1

Området torde vara ett av de mest skyddsvärda på ön. Det är viktigt att ett reservat inte tas till för snävt. Bland reservats-

föreskrifter bör medtagas förbud mot kalavverkning av skogen, förbud mot bebyggelse och förbud mot militära övningar.

Källor:

Håkansson & Högström 1965, Högström 1966, 1968 samt opublicerade uppgifter av KA, GH, SH, KjJo, SL, MN, BO, LÅP.

4.16. Träskhajd, Bunge

Omfattning: myrarna mellan Hyle och Hauträsk/Lillträsk 1971/

Biotopbeskrivning, se Pettersson, område 24:1, Stolt 1971, område 24:2

Området har tidigt uppmärksammats som växtplats för en rad sällsynta växter, men först under senare år har det uppmärksammats i ornitologiska sammanhang, främst genom förekomsten av dvärgmå (Larus minutus).

Omdöme:

Skyddsklass 3

Lämpliga lokaler för dvärgmå är numera sällsynta i Sverige och alla är värda att skyddas.

Källor:

Stolt 1971 a samt opublicerade uppgifter av SH.

4.17. Kron viken, Väskinde

Omfattning: Kron viken

Biotopbeskrivning, se Sernander 1941, sid 64-71, Pettersson 1971, område 4:1

Som Sernander påpekar bryter medtagandet av Kronoviken i viss mån ramen för avhandlingen om myrarna, då området inte i egentlig mening utgör myr, men han motiverar dess medtagande ur utvecklingshistorisk synpunkt. Han hänvisar också till dess ornitologiska värden, beskrivna av Nordström 1939.

Utöver det av Nordström väldokumenterade art- och individrika fågellivet, särskilt med den intressanta blandningen av havs- och insjöfåglar och den rika förekomsten av grod- och kräldjur - sedermera även fynd av den storfläckiga snoken (Natrix natrix, närmast subsp. gronovianus) - har det visat sig att området har

det största ornitologiska värdet som övervintringsplats för beckasiner. Enkelbeckasin (*Gallinago gallinago*) har endast observerats övervintrande i ett område i Sverige, nämligen i Visby-trakten. Förutsättningarna för denna unika övervintring är de ständigt öppna och vintergröna bäckarna med sitt underjordiska varmare vatten som rinner ur kalkbergen och genom strandområdet samt det förhållandevis milda klimatet vid kusten. Även dvärgbeckasin (*Lymnocyptes minimus*) har en rad vintrar genomfört övervintring i området, något som är sällsynt i Sverige (Lennerstedt 1963). Också vinterobservationer av sävsparv (*Emberiza schoeniclus*) och vattenrall (*Rallus aquaticus*) är, åtminstone efter gotländska förhållanden, ovanliga. Häckning av kattuggla (*Strix aluco*) sedan gammalt.

Området är genom sitt läge vid kusten också en god sträcklokal. Bl a har observerats brushane (*Philomachus pugnax*), skärfläcka (*Recurvirostra avosetta*), fiskgjuse (*Pandion haliaetus*), dvärgmå (Larus minutus), grågås (*Anser anser*).

Omdöme:

Skyddsklass 1

Det är angeläget att denna och påföljande lokal, Själsöbäcken, säkras för framtiden genom reservatsbildning så att inte fler hydrologiska ingrepp görs och inte fler fritidsstugor än de två befintliga vinner insteg. Vid den ena stugan (i öster) har den ursprungliga hydrologin rubbats genom grävningar för fiskdamm (?) i myrlaggen. I reservatsföreskrifter bör förutom förbud mot vidare bebyggelse föreskrivas att bete eller vasstäkt skall ske för att bevara de unika övervintringslokalerna och samtidigt skydda de norra orkidérika kärrängarna från igenväxning. Kvantitativa taxeringar där har bl a resulterat i 200 flugblomster (*Ophrys insectifera*). Vid havsstranden förekommer den sällsynta luddvedel (*Oxytropis pilosa*) och i bäcken rosendunörten (*Epilobium hirsutum*). Sedan hästbetet upphört för några år sedan har bladvassen (*Phragmites communis*) tilltagit och nu nått en höjd av upp till 3 meter.

Källor:

Gislén & Kauri 1959, Högström 1960, 1962 a, 1963 b, Lennerstedt 1963, Nordström 1943, Sernander 1941, Stolt 1971 a, Öhrn 1940 samt opublicerade uppgifter av GH, SH, LÅP, WS.

4.18. Själsöbäcken, Väskinde

Omfattning: våtmarker och bäckfåra från väg 149 till havet
Biotopbeskrivning, se Sernander 1941, sid 71 och Pettersson 1971, område 4:1

Området får sin prägel av Själsöbäcken, som avvattnar f d Hästnäsmyr. Den slingar sig fram i sin naturliga fåra utom i ett avsnitt, vid utloppet där grävning av en rak fåra företagits norr om bron under senare år. Ur ornitologiskt synpunkt medförde detta ingrepp att en av de få övervintringslokalerna för enkelbeckasin (*Gallinago gallinago*) och dvärgbeckasin (*Lymnocryptes minimus*) i landet förstördes.

I bäckens övre lopp har övervintring av enkelbeckasin och dvärgbeckasin konstaterats en följd av vintrar. Även vattenrall (*Rallus aquaticus*) har övervintrat. Under flera vintrar förekommer strömstare (*Cinclus cinclus*) och kungsfiskare (*Alcedo atthis*) i bäcken, åtminstone den senare sedan många år tillbaks. Genom förekomsten av mycket täta snår och de ständigt öppna bäckarna erbjuder lokalen intressanta övervintringsmöjligheter även för en rad tättingar, t ex gärdsmyg (*Troglodytes troglodytes*), rödhake (*Erithacus rubecula*), järnsparv (*Prunella modularis*), stenkäck (*Coccothraustes coccothraustes*).

Hästbete har förekommit i kärrområdet väster om länsväg 149. Dess upphörande har inte vad man vet haft någon negativ effekt på fågellivet, men eventuellt på floran, t ex genom ändrade beteskonkurrensförhållanden för den i Sverige unika förekomsten av kärröga (*Ranunculus ophioglossifolius*).

Omdöme:

Skyddsklass 1

Det är angeläget att den expanderande fritidsbebyggelsen ej får inkräkta mer på våtmarkerna än som tyvärr redan skett. En stuga har placerats inne i kärret väster om länsväg 149 med åtföljande röjningar och anläggande av gräsmatta med flaggstång etc. Täta näktergalssnår har röjts i västra delen av samma område, troligen för att bereda utsikt från en intilliggande stuga. Angelägenheten av en reservatsbildning understryks !

Källor:

Håkansson 1954, Högström 1963 b samt opublicerade uppgifter av SH, LÅP.

4.19. Yxneträsk, Lokrume

Omfattning: St. och L. Yxneträsk

Biotopbeskrivning, se Lundquist 1940, sid 44, Sernander 1941, sid 140-143 och Larsson, lokal 29.

Denna myr och följande är de sista återstoderna av Gotlands största träsk-myr-komplex och har som sådana viktiga uppgifter

ter i forskningens tjänst, påpekas av Sernander. Yxneträsk har dock 1971 försålts för utdikning och uppodling och arbetet därmed har påbörjats, varför en redovisning av dess ornitologiska värden närmast torde vara av historiskt intresse.

Områdets karaktär av sank ödemark, samtidigt gränsande till vidsträckta ängsmarker visade sig attrahera blå kärrhök (*Circus cyaneus*) till häckning, den andra kända på Gotland. Biotopen var i stort sett oförändrad sommaren 1972 jämförd med häckningsåret 1967. Stig Larssons påstående att myrarna var i det närmaste torrlagda är inte riktigt. Brun kärrhök (*Circus aeruginosus*) häckade under många år, kärrsångare (*Acrocephalus palustris*), kornknarr (*Crex crex*) och trana (*Grus grus*) bl a uppenbarade sig under senare år. Till områdets ornitologiska kvaliteter hörde också en osedvanligt rik småfågelfauna i de omgivande markerna, bl a av näktergal (*Luscinia luscinia*), halsbandsflugsnappare (*Ficedula albicollis*) och stjärtmes (*Aegithalos candatus*). I angränsande område häckade den sällsynta rödspoven (*Limosa limosa*), tornfalk (*Falco tinnunculus*), hornuggla (*Asio otus*) bl a. Av den senare arten märktes ett år 13 ungar här.

En av de största grodkörerna på Gotland under 1960-talet kunde man få höra från L. Yxneträsk, där åkergroda (*Rana arvalis*) hade en stor lekplats.

Omdöme:

Skyddsklass 2.

Källor:

Curry-Lindahl 1959, Håkansson 1952, Högström 1968, 1969, 1972 b, Lundqvist 1940 samt opublicerade uppgifter av EE, GH, SH, KL, LÅP.

4.20. Martebomyr, Martebo/Lokrume/Tingstäde

Omfattning: del av f d Martebomyr med f d Bingeträsk, f d Myrvälderträsk, dammar efter torvtäkt

Biotopbeskrivning, se Sernander 1941, sid 140-143 och Larsson, lokal 30, avseende Bingeträsk, och Håkansson 1952, sid 109-111, avseende torvgravarna.

Sedan den ursprungliga vegetationen i Yxneträsk av allt att döma snart kommer att vara förstörd kommer Bingeträsk att vara den enda bevarade myrvegetationen från jättemyren Martebomyr. Träsket har genom en sänkning nu karaktären av myr, vilket bl a avspeglas i häckningsförekomst av trana (*Grus grus*). I norr gränsar sank betesmark, utgörande myrbotten efter den dikade norra delen av

Bingeträsk, nu rastplats för arktiska vadare, häckplats för änder och vadare, bl a spel- och häckplats för brushane (*Philomachus pugnax*). I öster och nordost gränsar en obygd av försumpad tallbjörk-skog samt ett system av dammar (fler än som är utsatta på topografiska kartan) med bl a svarthakedopping (*Podiceps auritus*) och smådopping (*Podiceps ruficollis*). Under häckningstid har också iakttagits ängshök (*Circus pygargus*). I myren en mycket intressant förekomst av blodigel (*Hirudo medicinalis*), den sista från Martebo fornsjö.

Av det hundratal myrar som jag nu granskat på Gotland har det högsta antalet troligen häckande myrfågelarter antecknats från Bingeträskområdet, således fler än från välkända och välbesökta fågellokaler.

på fågelfaunan

Som exempel utöver de nämnda arterna kan anföras kornknarr (*Crex crex*), småfläckig sumphöna (*Porzana porzana*), lärkfalk (*Falco subbuteo*), duvhök (*Accipiter genitilis*), kärrsångare (*Acrocephalus palustris*), gräshoppsångare (*Locustella naevia*), stjärtmes (*Aegithalos candatus*), korp (*Corvus corax*), tidigare orre (*Lyrrus tetrix*) och en stor koloni skrattnås (*Larus ridibundus*).

Området utgör en av de få goda inlandslokalerna på Gotland under flyttningstid, med observation av häger (*Ardea cinerea*), grågås (*Anser anser*), sångsvan (*Cygnus cygnus*), fjällvråk (*Buteo lagopus*), bivråk (*Pernis apivorus*), fiskgjuse (*Pandion haliaetos*), småspov (*Numenius phaeopus*), rödspov (*Limosa limosa*), dvärgmå (Larus minutus), skräntärna (*Hydroprogne tschegrava*), övervint-ring av varfågel (*Lanius excubitor*) m fl.

5 arter grod- och kräldjur, det högsta antalet i någon gotlandsmyr näst efter Muskemyr. Vidare må framhållas en av Gotlands och därmed Sveriges största förekomster av idgran (*Taxus baccatus*).

Omdöme:

Skyddsklass 1

För att säkra denna sista del av Martebo-myrr-komplexet med ödemark och dammar med fåglar av riksintresse föreslås att ett naturreservat bildas.

För att hjälpa upp fågellivet i dammarna, som tidigare varit ännu fågelrikare (jfr Håkansson op cit), föreslås jaktförbud samt kraftinsatser för att om möjligt få bort minken (*Mustela vison*). En restaurering av dammarna bör övervägas, eventuellt också den västra av nedanstående två vätar.

De två vätarna söder och sydväst om området är numera utdikade. Den västra av dem var den fågelrikaste vattensamlingen jag påträffat i hela Martebo-myrrområdet, tills den dikades omkring år 1959.

Källor:

Curry-Lindahl 1959, Håkansson 1952, Högström 1963 b, 1970 a, Nordström 1943, Noréhn 1959 samt opublicerade uppgifter av RB,

EE, SE, SH, IN, LÅP.

4.21. Filehaidar-Hejnumhällar, Tingstäde/Othem/Hejnum/Boge

Omfattning: Filehaidar (Högstenvät, Lillmyr etc), f d Killingmyr, Orgvatar, Hejnum hällar (Rövdatar, Kallgatburg, Kallgate), Bojsvatar (=Bejo vatar), Västers träsk och Suderbys vatar.

Biotopbeskrivning, se Sernander 1941, sid 177-188, avseende Kallgatburg-Bejo vatar, Johansson 1938 a och Håkansson 1947, avseende Killingmyr.

Sernander föreslår att en rikspark bildas i detta naturminneskomplex av så stor betydelse i gotländsk och svensk naturhistoria. Fågellivet beskrivs inte av Sernander, men han nämner att han hört av Arvid Ohlsson att det är rikt.

Områdets främsta ^(ornitologiska) värde idag är som häckplats för en rad skyddsvärda arter som pärluggla (*Aegolius fuscus*), trana (*Grus grus*), den enda säkra häckningen på ön av fiskgjuse (*Pandion haliaetus*), den troligen största spelplatsen på Gotland av orre (*Lyrurus tetrix*), den senast publicerade häckningen i Norden av härfågel (*Upupa epops*), dvärgmås (*Larus minutus*) till 1953, tidigare kungsörn (*Aquila chrysaetos*) bl a.

Omdöme:

Skyddsklass 1

Sammantaget med botaniska och allmänna synpunkter måste detta område ges en av de högsta prioriteringarna bland skyddsvärda naturområden på Gotland.

Områdets fågelliv hänger delvis samman med Tingstäde träsk. Det vore av stort värde om denna förnämliga fågelsjö och det här avhandlade Filehaidar-Hejnumhällar-området kunde säkras för naturvårdsändamål.

Området rymmer utöver de höga ornitologiska kvaliteterna botaniska värden som Fennoskandias märkligaste bestånd idgran (*Taxus baccata*), ett av Gotlands rikaste bestånd nipsippa (*Anemone patens*), de enda nordiska lokalerna tok (*Potentilla fruticosa*) utanför Öland, riklig förekomst av de sällsynta växterna guckusko (*Cypripedium calceolus*), dvärgviol (*Viola pumila*), luktsporre (*Gymnadenia odoratissima*), blodtopp (*Sanguisorba officinalis*), alpnäcklar (*Orchis spitzelii*) m fl.

En utvidgning av det militära övnings- och skjutfältet vore olyckligt för de stora naturvärdena. Alla möjligheter att finna en annan lösning på militärområdesfrågan bör eftersträvas.

Källor:

Håkansson 1947, Johansson 1938 a, Noréhn 1956, 1959, Ohlsson 1944, Sernander 1941 samt opublicerade uppgifter av GH, SH, TJ, MN, RP, LOP.

4.22. Sundmyrarna, Boge

Omfattning: Sundmyr, Gyle våtar, Sudervik och myrarna väster där-
om

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 32

De kustnära, helt barrskogsomslutna småmyrarna uppvisar en intres-
sant fågelfauna med grågås (*Anser anser*), trana (*Grus grus*), knöl-
svan (*Cygnus olor*) bl a.

Omdöme:

Skyddsklass 3

Vidare fritidsbebyggelse bör ej tillåtas, särskilt inte kring
Sundmyr som trots det sparsamma fågellivet dock utgör ett vac-
kert exempel på den fattiga men specifika artsammansättningen
i en gotländsk agmyr, en föga utforskad naturtyp ur ornitolo-
gisk synpunkt.

Källor:

Ohlsson 1969, Stolt 1971 a samt opublicerade uppgifter av SH,
MN, AO, RP.

4.23. Nasume myr, Tofta

Omfattning: Nasume myr och Hojgardsmyr

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 38-39

Myrarna är belägna inom militärt övningsområde och är ej till-
gängliga för allmänheten. Skjutningarnas och andra militära ak-
tivitetens inverkan på fågellivet här vet man inte mycket om,
då man saknar kännedom om fågelfaunan från tiden innan området
annekterades till skjutfält. Under det senaste decenniet har
dock en del förändringar kunnat iakttagas. En stor koloni skrott-
må (Larus ridibundus) i Nasume myr har övergivits för omkring
tio år sedan, uppenbarligen genom störningar. Bakgrunden till
den bruna kärrhökens (*Circus aeruginosus*) sporadiska uppträdan-
de som häckfågel kan kanske sökas i störningar under den kän-
sliga första delen av häckningstiden. Störningskänsliga arter
som grågås (*Anser anser*) och trana (*Grus grus*) har inte någon
gång rapporterats från området, trots att detta synes vara pas-
sande för arterna i övrigt. Pilgrimsfalk (*Falco peregrinus*)
har utgått som häckfågel av allt att döma av andra orsaker än
militära störningar, vilket också troligen gäller smådopping
(*Podiceps ruficollis*).

Svarthakedopping (*Podiceps auritus*) och sydlig ljungpipare
(*Pluvialis a. apricaria*) häckar årsvisst i och vid myrarna,
korp (*Corvus corax*), pärluggla (*Aegolius funerus*) och lärk-

falk (*Falco subbuteo*) mer eller mindre regelbundet på något avstånd från våtmarkerna. Betydelsefull övernattningsplats för stare (*Sturnus vulgaris*). Den i Sverige mycket sällsynt förekommande mindre sumphönan (*Porzana parva*) tillhörde en följd av år på 1960-talet fågellivet i myren.

Av fågelarter som under senare år expanderat i sitt nordiska utbredningsområde har rosenfink (*Carpodacus erythrinus*) och gräshoppsångare (*Locustella naevia*) kommit till området, den förra troligen som bofast.

Omdöme:

Skyddsklass 1

Det är angeläget att få ut information till ansvariga militära myndigheter om det värdefulla fågellivet och en vädjan om största möjliga försiktighet, särskilt om vårarna.

Om möjlighet finns att bilda naturreservat inom militärt område ned för ett sådant område avpassade bestämmelser, skulle ett sådant vara önskvärt här med föreskrift om förbud mot skjutning invid och ut i myrarna under våren-sommaren, förbud mot dikning och andra hydrologiska ingrepp, förbud mot avverkning av träd och röjning av snår.

Källor:

Ahlén 1966, Högström 1961 b, 1963 a, 1963 b, 1970 a, Larsson 1964, Nord 1964, Noréhn 1959, Wiss 1959 samt opublicerade uppgifter av KA, SH, SL, JO, LOP, LÅP, LW.

4.24. Kristiania, Visby

Omfattning: myr 0,5 km norr om Långs hage

Biotop: liten agmyr, ca 2 ha, belägen i barrskog

Förekomst av svarthakedopping (*Podiceps auritus*) under häckningstid under 1960-talet, jagande lärkfalk (*Falco subbuteo*) bl a. Betydelsefull reproduktionsplats för groddjur.

Omdöme:

Skyddsklass 3

Det torde även vara av socialt intresse att bevara en av de få våtmarkerna i Visby. Önskvärt att tomtat och annat skräp i myren, som nu förfular denna lilla idyll, blir bortstädade.

Källor:

Gislén & Kauri 1959, Högström 1970 a samt opublicerade uppgifter av SH, LÅP

4.25. Svajde-Rosendalsmyren, Follingbo

Omfattning: Svajde vät och Rosendalsmyren (= Myrhagemyr)

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 35-36

Tidigare mycket fågelrikt område. Förlorade i betydelse som fågellokal då de mycket stora kolonierna skrattnås (*Larus ridibundus*) försvann på 1940-talet av okänd orsak.

Då biotopen åtminstone i själva våtmarkerna till synes är oförändrad från den tid då dvärgmås (*Larus minutus*) och doppingar etc häckade i skrattnåskolonierna, är det av vetenskapligt värde att i fortsättningen kunna följa denna väldokumenterade fågellokal. Under senare år har svarthakedopping (*Podiceps auritus*) åter häckat och smådopping (*Podiceps ruficollis*) uppträtt under häckningstid 1972. Rosendalsmyren är den enda lokal på Gotland från vilken svarthalsad dopping (*Podiceps nigricollis*) har rapporterats iakttagen. Även den sällsynta gråhakedoppingen (*Podiceps griseigena*) har uppträtt där.

Åtminstone tidigare riklig förekomst av grod- och kräldjur, bl a med storfläckig snok (*Natrix natrix*, närmast subsp *gronovianus*). Fleråriga snokmärkningar utförda av riksmuseet. Förekomst av blodigel (*Hirudo medicinalis*).

Omdöme:

Skyddsklass 2

Utöver de vetenskapliga värdena bör de sociala poängteras. Svajde vät är bl a en omtyckt plats för skridskoåkning för visbyborna under vintern.

Källor:

Curry-Lindahl 1959, Gislén & Kauri 1959, Högström 1970 a, Nordström 1943, Norén 1959 samt opublicerade uppgifter av RA, GH, SH, JJ, LOP, LÅP.

4.26. Storvidemyr, Follingbo/Hejdeby

Omfattning: Storvidemyr och Ölbäcksmysen nordväst därom

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 33

Här förekommer gräsand (*Anas platyrhynchos*), tofsvipa (*Vanellus vanellus*), enkelbeckasin (*Gallinago gallinago*), morkulla (*Scopax rusticola*), skogssnäppa (*Tringa ochropus*) och rödbena (*Tringa totanus*), vilket kan sägas utgöra den ornitologiska grundfaunan för en gotländsk mindre agmyr. Förekomsten av en komplett grundfågelfauna som här och enbart dessa fåglar, kan inbjuda till intressanta studier.

Rikedom på snok (*Natrix natrix*), åtminstone tidigare. Fleråriga
snokmärkningar av riksmuseet.

Omdöme:

Skyddsklass 3

Källor:

Gislén & Kauri 1959 samt opublicerade uppgifter av CE, SH

4.27. Skäringsmyr, Ganthem

Omfattning: Skäringsmyr

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 44

1965, innan myren dikades i sin sankaste del, häckade skrattnås
(*Larus ridibundus*) i kraftigt utbildade *Carex*-tuvor och utgjorde
en av de få kvarvarande kolonierna i Gotlands inlandsmyrar, vilka
var de ursprungliga häckningsplatserna när arten började kolonise-
ra Gotland och övriga Sverige i slutet av 1700-talet och i början
av 1800-talet.

1972 påträffades ägg av vattenrall (*Rallus aquaticus*) i fräken-
kärret i väster och spelade ängspiplärka (*Anthus pratensis*) över
den nu uttorkade centrala delen, där tidigare vattnet nådde över
stövelskaften. Ängspiplärka påträffas sällan i inlandsmyrar på
ön.

Omdöme:

Skyddsklass 3

Trots den delvisa ödeläggelsen av denna lilla vackra skogsmyr
utgör den ett intressant område med 10-15 myranknutna häckfågel-
arter.

Källor:

Opublicerade uppgifter av SH, SL

4.28. Hamnstädarväten, Norrlanda/Hörsne

Omfattning: Myrhagen, Hamnstädarväten och myrar väster och söder
därom

Biotop: mycket grunda agmyrar, Hamnstädarväten med fält av knapp-
ag (*Schoenus nigricans*) i söder, vätarna i väster vackert utbild-
ade sankängar med agdungar och enstaka utvandrande små tallar.

Endast ett par ornitologiska besök har av mig avlagts i området. Vid det ena tillfället påträffade jag trana (*Grus grus*) och vid det andra häckande duvhök (*Accipiter gentilis*) bl. a.

Omdöme:

Skyddsklass 3

Källor:

Högström 1966 samt opublicerade uppgifter av SH

4.29. Lina myr, Hörsne/Gothem/Vallstena/Källunge

Omfattning: f d Lina myr

Biotopbeskrivning, se Sernander 1939, 1941 avseende myren före dikningen och Jansson 1961, Larsson, lokal 40 avseende myren efter dikningen.

Fågellivet efter dikningen har skildrats utförligt av Jansson (op cit) och under det senaste decenniet har ytterligare en rad ornitologiska observationer publicerats, vilket sammantaget ger oss en fyllig bild av fågellivet efter dikningen. Myrens fågelliv före dikningen är också rikt dokumenterat (Sjölander & Svärd 1931, Wahlén 1942 m fl), vilket tillåter vissa jämförelser.

De kvantitativa förlusterna har varit mycket stora, särskilt när det gäller andfåglar av vilka nu en mindre rest häckar längs kanalerna. Flera arter har försvunnit som häckfåglar från myren och i en del fall från Gotland, exempelvis dubbelbeckasin (*Gallinago media*), gråhakedopping (*Podiceps griseigena*) och snatterand (*Anas strepera*). Vidare har myren också mist häckfåglar som dvärgmås (*Larus minutus*), svarttärna (*Chlidonias nigra*), grönbena (*Tringa glereola*), svarthakedopping (*Podiceps auritus*), brun kärrhök (*Circus aeruginosus*) och de största kolonier skrattnås (*Larus ridibundus*) som är kända från Gotland. Stammen av brushane (*Philomachus pugnax*) är nu reducerad till en mindre del mot tidigare.

Efter dikningen uppkomna nya biotoper har haft en gynnsam effekt på vissa arter som kornknarr (*Crex crex*), som i Lina myr har landets största bestånd, rödspov (*Limosa limosa*) och andra vadare. De nya biotoperna har också attraherat nya fågelarter, som är under framträngande i Sverige som gräshoppsångare (*Locustella naevia*), flodsångare (*Locustella fluviatilis*) och kärrsångare (*Acrocephalus palustris*).

En slutsummering ger vid handen att en utarmning har skett av det ursprungliga fågellivet. För att få en viss uppfattning om denna förändring kan nämnas att vid ett försök till ornitologisk poängvärdering av recenta gotländska myrar som jag utfört - men här uteslutit på grund av dess ofullgånghet - resulterade i över

200 poäng för 5 myrar, bl a Lina myr av idag, över 100 poäng för ytterligare 11 myrar samt lägre poäng för 84 myrar. Lina myr före dikningen erhöll 439 poäng. Lina myr före dikningen hänfördes av Öhrn (1940) till en av Sveriges 8 bästa fågelsjöar.

Omdöme:

Skyddsklass 1

Det vore önskvärt att en damm skapades genom invallning, lämpligen i SNF:s område i f d Lina träsk vid sidan av kanalen. Sådana dammar har i f d Martebomyr och f d Roma myr bl a visat sig snabbt bli mycket fågelrika.

Källor:

Adolfsson, Flach & Naucclér 1954, Bladh & Lilja 1965, Bollvik 1933, 1934, Curry-Lindahl 1959, Gislén & Kauri 1959, Gooders 1970, Högström 1966, 1968, 1969, 1970 a, 1971 b, Högström & Wiss 1968, Jansson 1961, Johansson 1938 b, Källander 1970, Larsson 1964, Larsson & Svärdsson 1936, Lundqvist 1963, Nilsson 1964, Nord 1964, Nordin 1954, Nordström 1943, Noréhn 1959, Ohlsson 1961, 1968, SNF 1972, Sjölander & Svärd 1931, Wahlén 1942, 1944, Öhrn 1940 samt opublicerade uppgifter av PC, EE, SE, GH, StHe, SH, KJa, BK, TL, MN, IN, HP, LOF, LÅP, WS, LW.

4.30. Sinkmyr m fl, Gothen/Norrlanda

Omfattning: Sinkmyr, f d Kyrkmyr, myrar och våtar på Branden

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 43

De grunda skogsmyrarna är föga besökta. Intressanta iakttagelser under häckningstid av trana (*Grus grus*), gulärta (*Motacilla flava*) och ängshök (*Circus pygargus*) åtminstone de två förstnämnda häckande. Gulärta är en ovanlighet i gotländska myrar numera. Enligt Ohlsson (1944) häckade härfågel (*Upupa epops*) i Barblunden inom området i början av seklet.

Omdöme:

Skyddsklass 3

Det är önskvärt att en soptipp mitt i Sinkmyr borttages.

Källor:

Högström 1966, 1968, Noréhn 1959, Ohlsson 1944 samt opublicerade uppgifter av SH, SL, MN.

4.31. Storsund, Gothen

Omfattning: Storsund och Lillsund

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 41-42

Man kan lika gärna räkna Storsund till träsk som myr, varför den inte är helt jämförbar med övriga myrar. Detta ger sig särskilt till känna inom fågellivet, som är mer jämförbart med övriga insjöars. Trots att Storsund är känd som en av Gotlands bästa fågellokalerna - även presenterad för en internationell publik (Gooders 1970, sid 261-262) - saknas en större sammanfattning av dess fågelliv. En kortare karakteristik har senast presenterats av SNF (1972, sid 96-97).

Sjöns eutrofa karaktär har dragit till sig arter som småfläckig sumphöna (*Porzana porzana*), skäggdopping (*Podiceps cristatus*), brun kärrhök (*Circus aeruginosus*), tillfälligt rördrom (*Botaurus stellaris*).

Storsunds belägenhet i skogen har attraherat trana (*Grus grus*), duvhök (*Accipiter gentilis*), tidigare orre (*Lyrurus tetrix*) bl a. Närheten till Östersjön har lockat tillfälliga gäster till besök, speciellt sådana med östlig utbredning som t ex vitvingad tärna (*Chlidonias leucoptera*) som endast rapporterats en gång från Sverige, mindre sumphöna (*Porzana porzana*), aftonfalk (*Falco vespertinus*).

Mest känd är lokalen som den enda på Gotland, där man kan räkna med årsviss förekomst av både dvärgmå (Larus minutus) och svarttärna (*Chlidonias nigra*), fast häckningsbevis är sparsamma.

Lokalen är också av betydelse som en av de största samlingsplatserna på ön för övernattningsstare (*Sturnus vulgaris*) från ett stort uppsamlingsområde. Under senare år har nya arter tillkommit under häckningstid, särskilt intressanta är snatterand (*Anas strepera*) 1972 och fiskgjuse (*Pandion halietus*).

Omdöme:

Skyddsklass 1

Ett naturreservat Storsund-Kyrkbingegrund ter sig som en av de mer välmotiverade förestående reservatsbildningarna på ön. Utöver byggnadsförbud, dränerings- och jaktförbud bör föreskrifter om stopp för kalhygge intas i reservatsföreskrifterna, åtminstone kring Storsund och vid havsstränderna.

Källor:

Curry-Lindahl 1959, Enemar 1959, Gooders 1970, Högström 1961 a, 1963 a, 1966, 1968, 1969, 1971 b, Lundqvist 1963, Nord 1964, Nordström 1943, Noréhn 1959, Ohlsson 1961, 1968, Sernander 1941, SNF 1972, Stolt 1971 a samt opublicerade uppgifter av KA, EB, GChn, POF, BIF, GH, StHe, SH, SL, GL, MN, IN, JO, KEP, LOP, LÅP, WS, LW.

4.32. Lindhammars myr, Buttle/Vänge

Omfattning: Lindhammars myr, ^{hag}Häpmyr, Jämmersmyr

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 53

Gotlands näst största myr, belägen i barrskog, har ett okomplicerat uppbyggt fågelliv, som genom sin enkelhet inbjuder till ekologiska studier. På våren rastar stora flockar grågås (*Anser anser*). Ett par trana (*Grus grus*) häckar och kan iakttas hävda revir mot senare anlända artfränder och kan iakttas besöka särskilda näringskällor etc.

Olika nischer i myren intas av småfläckig sumphöna (*Porzana porzana*), storspov (*Numenius arquaticus*), ängsپیلärka (*Anthus pratensis*), de båda sistnämnda sällsynta i rena myrmarker på Gotland, gräsand (*Anas platyrhynchos*), enkelbeckasin (*Gallinago gallinago*), rödbena (*Tringa totanus*) och sävsparv (*Emberiza schoeniclus*).

Markerna kring myren bebos av orre (*Lyrurus tetrix*) som tidigare var allmän här, nu troligen åter under ökning, duvhök (*Accipiter gentilis*), morkulla (*Scolopax rusticola*), skogssnäppa (*Tringa ochropus*), rödvingeträst (*Turdus iliacus*) m fl arter som är mer eller mindre beroende av myrens närhet.

Som jaktmark utnyttjas myren av lärkfalk (*Falco subbuteo*), ladusvala (*Hirundo rustica*) och andra svalor under sommaren samt av blå kärrhök (*Circus cyaneus*) regelbundet under höstarna. Om vintern utnyttjas området bl a av kringströvande flockar korp (*Corvus corax*).

Utöver den intressant sammansatta avifaunan hyser myren eventuellt den rikligaste förekomsten av snok (*Natrix natrix*) som man känner från gotlandsmyrarna idag. Arten synes drabbad av katastrofal nedgång under de senaste decennierna. Myren har om våren också en av de största kvarvarande lekplatserna för åkergroda (*Rana arvalis*) på ön. Även groddjuren har som tidigare påpekats gått kraftigt tillbaks på Gotland i senare tid, något som också gäller för riket i övrigt (Dahlbeck 1972).

Omdöme:

Skyddsklass 2

Ett högre skyddsvärde kan övervägas. Som framgått av presentationen av de zoologiska värdena är myren mycket intressant och skyddsvärd. Största aktsamhet bör iakttas med dessa värdefulla marker.

Källor:

Opublicerade uppgifter av UB, SH, SL, ÅN, LOP.

4.33. Fjälmyr m fl, Ala/Ardre

Omfattning: Fjälmyr, Klensmyr, Gasmyr och Långmyr

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 54-55

I och kring de små orörda skogsmyrarna har något överraskande etablerat sig en rad sällsynta fågelarter såsom kungsörn (*Aquila chrysaetos*), korp (*Corvus corax*), trana (*Grus grus*), orre (*Lyrurus tetricus*) bl. a. Senast kända häckning av kungsörn var 1954.

Omdöme:

Skyddsklass 2

Källor:

Noréhn 1959 samt opublicerade uppgifter av SH, BN, AO, KEP, LÅP.

4.34. Lukare myr, Ala

Omfattning: Lukare myr

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 32

Denna efter gotländska förhållanden annorlunda uppbyggda myr, med mycket vegetationsfattig yta, utgör rastplats för vadare som under flyttningen sneddar Östergarns-halvön. Myren inbjuder till enkla men intressanta studier av vadarsträcket. Myren utgör även häckplats för vadare samt näringskälla för traktens tranor (*Grus grus*).

Omdöme:

Skyddsklass 3

En av de angelägnaste skyddsobjekten i denna skyddsklass.

Källor:

Opublikerade uppgifter av SH, SL.

4.35. Nygårdsmyr, Kräklingbo

Omfattning: Nygårdsmyr

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 46

I Gotlands naturvårdsförenings skrivelse 1967 till länsstyrelsen i Gotlands län sammanställdes de ornitologiska observationerna t o m våren 1967, då en kanal grävdes 800 m ut i myren (Högström 1967). Det visade sig att myren hyste ett rikt fågelliv, troligen det artrikaste i någon recent gotlandsmyr.

Under de 5 år som sedan kanalgrävningen ägde rum har den sällsynta svarttärnan (*Chlidonias nigra*) häckat ute i själva stormyren och inte som tidigare i den lilla Prästgyl, som dikades ut 1967. Trana (*Grus grus*) har flera år iakttagits under häckningstid. Minst 5 hanar småfläckig sumphöna (*Porzana porzana*) hördes samtidigt spela 1972, det talrikaste från någon gotlandsmyr av idag. Kornknarr (*Crex crex*) och rosenfink (*Carpodacus erythrina*) synes vara under invandring.

Svarthakedopping (*Podiceps auritus*), grågås (*Anser anser*), brushane (*Philomachus pugnax*) och en stor koloni skrattmåsar (*Larus ridibundus*) har inte observerats i myren efter dikningen, i vilken mån som en följd av dikningen är inte närmare utrett.

Omdöme:

Skyddsklass 1

Sammanfattningsvis kan man säga att myren trots de negativa förändringarna efter ingreppet 1967 fortfarande är en av de fågelrikaste på Gotland.

Ett naturreservat bör tillskapas för att bevara en mycket god fågelsjö, som bl a har en av Sveriges få kvarvarande svarttärnekolonier. Svarttärnan är en av de arter som drabbats hårdast av de stora myr-utdikningarna.

Planerat mindre fågeltorn på rullstensåsens udde i myrens norra del bör förverkligas. Friläggning av fornborgen på udden bör diskuteras i samband med reservatsbildningen.

Källor:

Dahlbeck 1950, Högström 1967, 1968, 1969, Nordström 1943, Noréhn 1959, Ohlsson 1968, Sernander 1941 samt opublicerade uppgifter av SH, GK, SL, EM, AO, KEP, LÅP.

4.36. Svinmyr, Ardre

Omfattning: Svinmyr

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 56

Sammansättningen av myrens växtsamhällen, som domineras av *Carex-tuvor* och där även *Cladium mariscus* spelar en underordnad roll, är förutsättningen för det rikt differentierade fågellivet. Talrikast, och betydelsefullt för övriga fåglar bl a genom skydd och tillförsel av näringsämnen, är förekomsten av den största kolonin skrattmåsar (*Larus ridibundus*) i inlandet på Gotland. Svarthakedopping (*Podiceps auritus*) har här en av de större förekomsterna på ön. De sällsynta fåglarna smådopping (*Podiceps ruficollis*), svarttärna (*Chlidonias nigra*) och trana (*Grus grus*) är iakttagna under häckningstid. I övrigt många häckande och rastande fåglar.

Omdöme:

Skyddsklass 1

Under senare år har olika smärre ingrepp (vassröjning, troligen för skridskobana, bl a) gjorts i och kring myren. Naturreservat föreslås för att säkra denna lilla klenod bland gotländska fågellokaler. Fågeltorn föreslås bli byggt i sydväst, där nu ett provisoriskt sådant finns i form av en koja uppe i ett träd.

Källor:

Högström 1968, 1970 a samt opublicerade uppgifter av SH, SL, KEP, LÅP.

4.37. Diksmyr, Kräklingbo/Gammelgarn

Omfattning: Diksmyr och myrarna söderut till Herrgårdsklint

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 51

Häckplats för trana (*Grus grus*) sedan gammalt, vattenrall (*Rallus aquaticus*), duvhök (*Accipiter gentilis*) bl a. Blodigel (*Hirudo medicinalis*).

Omdöme:

Skyddsklass 3

Källor:

Nagell & Svanfeldt 1959 samt opublicerade uppgifter av RA, SH, KJa, SL, EM, MN, KW.

4.38. Gammelgarnsmyrar, Gammelgarn/Kräklingbo/Östergarn

Omfattning: Österbymyr, Smiss myr, Hällträsk, myrar norr om Kyrkjuves, Gannemyr

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 47-49

Myrarna är små och mestadels påverkade av mänskliga ingrepp och hyser ett sparsamt fågelliv med undantag för Kyrkjuvesmyrarna. Området är dock föga besökt, varför det är viktigt att närmare undersöka fågellivet om ytterligare dräneringar etc skall utföras.

I ett par av myrarna påträffades 1972 småfläckig sumphöna (*Porzana porzana*), i en myr vattenrall (*Rallus aquaticus*) och näktergal (*Luscinia luscinia*), i en tredje rastande trana (*Grus grus*). Den fågelart som gör området särskilt värdefullt är pärluggla (*Aegolius funereus*) i områdets södra del. Denna uggla är på Gotland uppenbart attraherad till biotopkombinationen tall-hällmark - myrmark (jfr lokal 15, 21 och 23).

En av tre kända lokaler tandrot (*Dentaria bulifera*) på Gotland finns vid Kyrkjuvesmyrarna (jfr Hultén 1950).

Omdöme:

Skyddsklass 3

Myrarna norr om Lyrkjuves synes med nuvarande kännedom om området vara de värdefullaste.

Källor:

Opublicerade uppgifter av SH, EM, KW.

4.39. Hoxelmyr, Fröjel

Omfattning: Hoxelmyr

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 58

Utöver de vanliga myrfåglarna häckade två par duvhök (*Accipiter gentilis*) och jagade lärkfalk (*Falco subbuteo*) över myren 1972. Riklig förekomst av den i Sverige sällsynt förekommande blodigeln (*Hirudo medicinalis*).

Utöver de zoologiska värdena och de höga botaniska bör närheten till Vallhagar fornby uppmärksammas och den roll som Hoxelmyr forn-sjö sannolikt hade för det forna samhällets uppkomst och blomstring.

Omdöme:

Skyddsklass 3

Ett större kalhygge var 1972 upptaget ner till myrens nordvästra strand. Det är önskvärt att en skyddszon av skog i fortsättningen sparas kring myren för att bevara ödemarkskaraktären.

Källor:

Opublicerade uppgifter av UB, SH, SR.

4.40. Hablingbomyrar, Hablingbo/Silte

Omfattning: skogs- och myrområdet mellan Kvännåkershamn och vägen Hablingbo samhälle - Särvät

Biotop: agnyrar, våtar och sankmarker i barrskog

Detta kustnära våtmarksområde är Gotlands och därmed ett av Sveriges förnämsta reproduktionsområde för grågås (*Anser anser*) med 20-40 par årligen häckande. Området har också ett av de få trädhäckande paren korp (*Corvus corax*) på Gotland. Denna art häckar på Gotland huvudsakligen i branta kustklippor (jfr Stolt 1971 b, sid 84).

Riklig förekomst av blodigel (*Hirudo medicinalis*). Härtill kan läggas en tidigare ej känd förekomst av den sällsynta orkidén kärrnycklar (*Orchis palustris*).

Kusten, särskilt Tetesviken-Bovik, uppvisar en mycket rik fågelfauna med bl a skärfläcka (*Recurvirostra avosetta*) bland häckfåg-larna.

Omdöme:

Skyddsklass 1

Det stora häckningsområdet för grågås är av riksintresse.

Källor:

Högström 1970 a, 1971 a, Stolt 1971 a samt opublicerade uppgifter av RB, BIF, SH, GKa, LL.

4.41. Tingsvät, Hablingbo

Omfattning: Tingsvät

Biotop: en kustnära skogsvät, vars högre växtsamhällen företer stora likheter med Svinmyr, bl a genom agens underordnade roll.

Rikt sammansatt fågelliv. En av de större förekomsterna på ön av svarthakedopping (*Podiceps auritus*), koloni skrattnås (*Larus ridibundus*), knölsvan (*Cygnus olor*) bl a. Under 1972 iaktogs smådopping (*Podiceps ruficollis*), dvärgnås (*Larus minutus*) och svarttärna (*Chlidonias nigra*).

Omdöme:

Skyddsklass 2

Skyddsåtgärder bör övervägas. Samtidigt bör frågan om skydd för de rika fågellokalererna Snabben och de inre delarna av Nisseviken tas upp. (Jfr förslag till fridlysning i Gotlands Allehanda den 27 januari och 12 mars 1970.)

Källor:

Högström 1970 a, Noréhn 1959 samt opublicerade uppgifter av SH, GKa, DL, LÅP.

4.42. Västlandsmyrarna, Vamlingbo

Omfattning: myrarna mellan Valar och Västland

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 65

Det kustnära myrkomplexet är beläget i något på Gotland så ovanligt som björk-blandskog. Det är föga undersökt. 1972 iaktogs grågås (*Anser anser*), småfläckig sumphöna (*Porzana porzana*), riklig förekomst av näktergal (*Luscinia luscinia*) och andra tättingar i strandskogen, en koloni skrattnås (*Larus ridibundus*). Vissa år förekommer knölsvan (*Cygnus olor*), tillfälligt har setts jagande pilgrimsfalk (*Falco peregrinus*) och fiskgjuse (*Pandion haliaetus*) bl a.

Omdöme:

Skyddsklass 3

Närheten till ett ornitologiskt synnerligen värdefullt kustavsnitt med bl a kentsk tärna (*Sterna sandvicensis*) och skärfläcka (*Recurvirostra avosetta*) gör att skyddsåtgärder bör övervägas för ett område omfattande myren och kusten, särskilt mot bakgrunden av att fritidshus under sista tiden börjat byggas ända framme vid myrkanten.

Källor:

Bladh & Lilja 1965, Noréhn 1959, Stolt 1971 a samt opublicerade uppgifter av SH, LÅP.

4.43. Honngännaskogen, Öja/Vamlingbo/Hamra

Omfattning: f d Honngännamyra, f d Halshaga träsk, f d Rörviksträsk och östra delen av heden Hundlausar, begränsat av länsvägarna 500, 503, 504 och 506

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 66 (avseende f d Rörviksträsk)

Genom sin belägenhet på Gotlands sydligaste del, som är utformad som en halvö, och genom den sankta blandskogen med karaktär av vildmark i en i övrigt agrar bygd, verkar området extremt attraherande på en rad ovanliga fåglar. Ett år skedde en unik häckning av två par stäpphök (*Circus macrourus*), som aldrig tidigare häckat i Norden. Svart stork (*Ciconia nigra*) har iakttagits under en längre tid, liksom aftonfalk (*Falco vespertinus*) en sommar. Jorduggla (*Asio flammeus*) har under senare år observerats under häckningstid.

Häckning av sydlig ljungpipare (*Pluvialis a. apricaria*), grågås (*Anser anser*), den på Gotland sällsynta bivräken (*Pernis apivorus*), vissa år tornfalk (*Falco tinnunculus*), tidigare orre (*Lyrurus tetrix*), många bo av ormråk (*Buteo buteo*) bl a. Bland rastande fåglar 1972 kan nämnas rödstрупig piplärka (*Anthus cervinus*) och flockar av gulärta (*Motacilla flava*).

Utöver den rikliga förekomsten av kärrnycklar (*Orchis palustris*) är en isolerad förekomst av hybriden *Orchis spitzelii* x *mascula* påträffad inom området. Denna hybrid är i hela världen endast känd från Gotland och där endast på ytterligare tre lokaler (Pettersson 1958, Pl V)

Omdöme:

Skyddsklass 1

Området utgör inte myr i sedvanlig bemärkelse, men då gränsdragningen inte varit så snäv i denna inventering, har området som får sin prägel av våtmarkerna och har ett märkligt fågelliv, medtagits bl a som ett komplement till den pågående naturinventeringen på Sudret.

Under en nu pågående stor skogsavverkning faller f n många boträd.

Källor:

Högström 1966, 1969, Lindquist 1955, Mewes 1856, Noréhn 1959, Petersson 1958 samt opublicerade uppgifter av GB, AC, EE, GH, SH, BK, LÅP.

4.44. Muskemyr, Sundre/Vamlingbo

Omfattning: Muskemyr och Lillmyr

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 67-68

Myrens belägenhet vid Gotlands sydspets - med kraftig ö-effekt-verkan på fåglarna, särskilt på våren - och som den största myren där, har så långt man har kunnat följa den svenska ornitologins historia tillbaka visat sig ha stark dragningskraft på fåglar från kontinenten, särskilt från öster. Det har medfört att nya fåglar för Gotland, Sverige och Norden här har gjort sin första bosättning, exempelvis svarthakedopping (*Podiceps auritus*), dvärgmås (*Larus minutus*), skrattnås (*Larus ridibundus*), ängshök (*Circus pygargus*), sydlig ljungpipare (*Pluvialis a. apricarius*) bl a.

Några av pionjärfåglarna häckar ännu, i övrigt grågås (*Anser anser*), trädhäckning av silltrut (*Larus fuscus*), övernattning av stora flockar stare (*Sturnus vulgaris*), rastande flockar trana (*Grus grus*) före avfärden över havet, jagande aftonfalk (*Falco vespertinus*), brun glada (*Milvus migrans*) m fl rovfåglar, övervintring av kungsörn (*Aquila chrysaetos*) etc.

Muskemyr är den enda myrmark på Gotland som jag noterat så många som 7 arter amfibier och reptiler. Mest remarkabel är den isolerade förekomsten av lövgroda (*Hyla arborea*).

Omdöme:

Skyddsklass 1

Denna myr torde vara att hänföra till de ornitologiska toppobjekten på ön. Om reservatsbildning sker bör övervägas att inkludera jämväl delar av kusten mellan Klehammarsård och Muskemyr, eventuellt också följande lokal, Kvännmyr.

Källor:

Curry-Lindahl 1959, 1966, Dixelius 1954, Gislén & Kauri 1959, Högström 1965, 1966, 1968, 1969, 1970 a, Jägerskiöld & Kolthoff 1926, Kolmodin 1871, Lundin 1950, Mewes 1856, Nicolin 1910, Nilsson 1858, Noréhn 1959, Ohlsson 1968, Sernander 1941, Sjölander & Svärd 1931, Stolt 1971 a, Öhrn 1940 samt opublicerade uppgifter av SB, GB, AC, EE, GH, SH, BK, GL, SL, JO, HP, LÅP, BOS, LW.

4.45. Kvännmyr, Vamlingbo

Omfattning: Kvännmyr (= Mangelmyr)

Biotopbeskrivning, se Larsson, lokal 69

Svarthakedopping (*Podiceps auritus*) sedan gammalt, f n utgången, grågås (*Anser anser*), korp (*Corvus corax*), intressanta fluktuationer av skrattnås (*Larus ridibundus*), vintertid kungsörn (*Aquila chrysaetos*) bl a.

Omdöme:

Skyddsklass 2

Återställande av det en gång fördjupade utloppet till ursprunglig nivå skulle kunna medföra en troligen starkt positiv inverkan på myrens fågelliv, som en gång räknades till de finaste på Gotland på en liten lokal. Det geografiska läget är gynnsamt, helt nära kusten i fåglarnas sträckväg.

Källor:

Högström 1970 a, Nicolin 1910, Stolt 1971 a samt opublicerade uppgifter av GB, EH, SH, GKa, BK, VO, LÅP, GÅ.

5. KÄLLOR

5.1. Litteraturförteckning

- Adolfsson, G., Flach, B. & Naucclér, C.-A. 1954. Några fågelobservationer från ett besök på Gotland och Stora Karlsö den 27.5.-7.6.1954. - FoF (Fauna och Flora) 49:257
- Ahlén, I. 1966. Studies on the Distribution and Ecology of the Little Grebe, *Podiceps ruficollis* (PALL.), in Sweden. - VF (Vår Fågelvärld) Suppl. 4:1-45
- Andersson, F. 1958. Fågelobservationer från Gotland 1956. - VF 17:154-156
- Bladh, S. & Lilja, N. 1965. Fågelobservationer på Gotland våren 1963. - VF 24:63-65
- Bollvik, R. 1933. Rödspoven, *Limosa limosa*, på Gotland. - FoF 28:91
- 1934. Rödspoven på Gotland. - FoF 29:235
- Curry-Lindahl, K. 1946. De gotländska vattensnokarna. En preliminär översikt. - FoF 41:37
- 1947. Om de gotländska vattensnokarna. - Svensk Faunistisk Revy, sid 85
- 1959. Våra fåglar i Norden. Stockholm
- 1966. Fågelår på Fårö. I: STF:s årsskrift 1966. Stockholm
- Dahlbeck, N. 1950. Nygårdsmyr räddad. - Sveriges Natur 41:56-57
- 1972. Naturen och vi. - Radioprogram (P 1) den 26 mars 1972
- Delje, G. 1956. Dvärguv på Fårö. - VF 15:186
- Dixelius, O. 1954. Tre fynd av svartpannda törnskata (*Lanius minor*) i Sverige. - VF 13:268-269
- Durango, S. 1938. Fågellivet på Fårö. - FoF 33:145-164, 193-212
- 1939. Något om mås- och tärnsamhällenas betydelse för andra fågelarter under häckningstiden. - Populär Biologisk Revy 2:11-13
- 1944. Fågellivet på Fårö. - FoF 39:125-137, 155-164
- 1953. Besök på Fårö. Stockholm
- Edelstam, C. 1947 a. Till diskussionen om gotlandssnokarnas särprägel. - Svensk Faunistisk Revy, sid 25
- 1947 b. Om de gotländska vattensnokarna. - Sv. Faun. Revy, s 87
- Enemar, A. 1959. Bruna kärrhöken (*Circus aeruginosus*) i Sverige år 1958. - VF 18:42-49
- Fahlström, I. & Rydén, O. 1960. Smärre meddelande. - VF 19:179
- Forselius, S. 1952. Blodigeln (*Hirudo medicinalis*) i Norden. - Sv. Faun. Revy 3:67-79

- Gislén, T. & Kauri, H. 1959. Zoogeography of the Swedish Amphibians and Reptiles. Uppsala.
- Gooders, J. 1970. Where to watch birds in Britain and Europe. London
- Haftorn, S. 1971. Norges Fugler. Trondhjem
- Heinzel, H., Fitter, R. & Parslow, J. 1972. Fåglar i Europa, Nordafrika och Mellansta Östern. Uppsala & Köpenhamn
- Hultén, E. 1950. Atlas över växternas utbredning i Norden. Stockholm
- Håkansson, G. 1947. En färd till Killingmyr. - Sveriges Natur 38, sid 23-28
- 1952. Något om Martebomyren och dess fågelliv. - Faunistisk Revy 4, sid 109-116
 - 1954. Nya häckfåglar på Gotland 1953. - Svensk Faunistisk Revy 2, sid 1-5
- Håkansson, G. & Högström, S. 1965. Kungsörn (*Aquila chrysaetos*) häckande på Gotland 1963. - VF 24, sid 56-59
- Högström, S. Vitvingad tärna (*Chlidonias leucoptera*) vid Gothems Storsund, Gotland. - VF 20, sid 69
- 1961 b. Fågeliakttagelser från Gotland. - VF 20, sid 342
 - 1962. Vinterfågelobservationer från Gotland, särskilt från år 1960 - 1961. - VF 21, sid 50-52
 - 1963 a. Insträckande flyttfåglar observerade under snöstorm på Gotlands västkust. - VF 22, sid 73-74
 - 1963 b. Fågelobservationer från Gotland. - VF 22, sid 203-205
 - 1965. Häckning av Ängshök (*Circus pygargus*) på Gotland 1964. - VF 24, sid 274-275
 - 1966. Dvärggröddrom (*Ixobrychus minutus*), rödhuvad dykand (*Netta fuffina*) och fjällläbb (*Stercorarius longicaudus*) för första gången iakttagna på Gotland jämte andra fågelobservationer, huvudsakligen från 1965. - VF 25, sid 348-351
 - 1967. Angående dikningsföretag i Nygårdsmyr, Kräklingbo socken, Gotlands län, sommaren 1967. - Skrivelse till Gotlands naturvårdsförening den 12 oktober 1967.
 - 1968. Turkduva (*Streptopelia decaocta*) för första gången häckande på Gotland jämte andra fågelobservationer, huvudsakligen från 1966 och 1967. - VF 27, sid 249-255
 - 1969. Fågelrapporter. Gotland 1968. - VF 28, sid 150-154
 - 1970 a. Svarthakedoppingen, *Podiceps auritus*, på Gotland. - VF 29, sid 60-66
 - 1970 b. Fågelrapporter. Gotland 1969. - VF 29, sid 314-315
 - 1971 a. Ett försök att fastställa storleken av den häckande stammen grågäss, *Anser anser*, på Gotland. - VF 30, sid 201
 - 1971 b. Fågelrapporter. Gotland 1970. - VF 30, sid 210-212
 - 1972. ^aPM angående Träskmyr, Hangvar/Lärbro socknar, Gotlands län. Skrivelse den 16 januari 1972 till Gotlands naturvårdsförening

- Högström, S. 1972 b. FM angående Stora och Lilla Yxneträsk, Lokrume socken, Gotlands län. - Skrivelse den 28 mars 1972 till Statens Naturvårdsverk (SNV)
- 1972 c. Ornitologisk inventering av naturreservatet Hall-Hangvar på norra Gotland våren och sommaren 1971. - Utredning för SNV
- Högström, S. & Wiss, L.-E. 1968. Mindre sångsvanens (*Cygnus columbianus bewickii* YARRELL) förekomst i Sverige jämte något om artens sträck i Östersjöområdet. - VF 27, sid 14-42
- Jansson, K. 1961. Lina myrs fågelliv åren 1947-1960. - VF 20, sid 193-211
- Johansson, V. 1938 a. Den förblödda fågelmyren som fick liv igen. - Naturen och vi 2, sid 18-21
- 1938 b. I "vattensvalans" rike. - Naturen och vi 3, sid 6-11
- Jägerskiöld, L.A. & Kolthoff, G. 1926. Nordens fåglar. Stockholm
- Kolmodin, L. 1871. Öfversigt af Gottlands foglar. Wisby
- 1907. Fågelnotiser. - FoF 2, sid 75
- Källander, H. 1970. Förekomsten av gräshoppsångare, *Locustella naevia*, i Sverige 1968. - VF 29, sid 6-10
- Larsson, B. 1964. Fågelobservationer på Gotland 1962. - VF 23, sid 79-81
- Larsson, N. & Svärdsson, G. 1936. Svarttärnan försvinner definitivt från Gotland ? - FoF 31, sid 187-188
- Lennerstedt, I. 1963. Vinterobservationer av vadare i Sverige. - VF 22, sid 131-144
- Lindquist, E. 1955. Stäpphök (*Circus macrourus*) häckande på Gotland 1952. - VF 14, sid 123-124
- Lundin, L. 1950. Ängshöken (*Circus pygargus*) på Gotland. - VF 9, sid 213
- Lundqvist, C. 1963. Fågeliakttagelser på Gotland under 1961. - VF 22 sid 203
- Lundqvist, G. 1933. Myrmarker och träsk. I: SGU, ser Aa, Nr 171
- 1940. Sjösediment från Gotland. SGU, Ser C, Nr 434
- Mewes, W. 1856. Till Gottlands fauna. - Öfversigt af K. Vet. Akad. Förhandl.
- Nagell, B. & Svanfeldt, G. 1959. Några fågelobservationer på Gotland 1958. - VF 18, sid 317-319
- Nicolin, R. 1910. Små bidrag till kännedomen om Gotlands fauna. - FoF 5, sid 72
- Nihlén, J. 1929. Gotlands sista örn. I: Från det okända Gotland, sid 213-221. Stockholm
- Nilsson, G. 1926. Träskmyr. - Sveriges Natur
- Nilsson, K.-L. 1964. Fågelobservationer från Fårön och Lina myr på Gotland juni 1962. - FoF 59, sid 78
- Nilsson, S. 1858. Skandinavisk Fauna. Foglarne. Lund
- 1860. Skandinavisk Fauna. Amphibierna. Lund

- Nordin, I. 1954. Ezkursionsanteckningar från Gotland sommaren 1953.
- FoF 49, sid 62-68
- Nordström, R. 1939. Kronoviken, ett kust- och småfåglarnas paradis.
- Naturen och vi 16, sid 8
- 1943. Sällsynta fåglar på Gotland. - Svensk Faunistisk Revy, sid 4
- Noréhn, N. 1946. Gotlands högre ryggradsdjur, en översikt. I: Natur på Gotland. Göteborg
- 1956. Härfågel (*Upupa e. epops* /L/) med ungar på Gotland 1954. - FoF 51, sid 22
- 1959. Gotlands vertebrater - en zoogeografisk studie. - Lic.avhandl. i zoologi, Vt 1959. Lund
- Nord, I. 1964. Fågelobservationer på Gotland juni 1961.- augusti 1962.
- VF 23, sid 78-79
- Ohlsson, A. 1944. Från gotländska marker. Uppsala
- 1961. Lina myr. Stockholm
- 1968. Från träsk och fågelmyr. Norrköping
- 1969. Ropet från myren. - Gotlands Allehanda 6 augusti 1969
- 1970. Träskmyr. Europas största agmyr hotas av utdikning. - Sveriges Natur 2, sid 69-70
- Peterson, R., Mountfort, G. & Hollom, P A D. 1955. Europas fåglar. Stockholm
- Pettersson, B. 1958. Dynamik och konstans i Gotlands flora och vegetation. Uppsala
- 1971. Inventering av växtlighet och landskapsbild. I: Översiktsplan för Gotlandskusten. Visby
- Rosenberg, E. 1955. Fåglar i Sverige. Uppsala
- Rudebeck, G. 1962-1964. Våra svenska fåglar i färg. Stockholm
- Sernander, R. 1939. Lina myr. Geol. fören. förhandlingar
- 1941. Gotlands kvarlevande myrar och träsk. Stockholm
- Sjölander, D. & Svärd, S. 1931. Fågelmärkningar runt Gotland. - Naturens liv i ord och bild, sid 537-557
- SNF. 1972. Fågellokaler i Sverige. Reseguide. Stockholm
- Stolt, B-O. 1964. Skärfläcken på Gotland. - FoF 59, sid 233-244
- 1965. Strandfåglar i Hall-området på norra Gotland. - Skrivelse till länsstyrelsen i Gotlands län, Dnr III R 11-5-65
- 1971 a. Inventering av strandfågelfaunan. I: Översiktsplan för Gotlandskusten. Visby
- 1971 b. Strandfågelfaunan. I: Gotlandskusten, översiktsplan för naturvård och friluftsliv. Statens planverk rapport 9 1971, sid 69 - 95. Stockholm
- Wahlin, B.J.O. 1942. Fågellivet i Lina myr. - Bygd och natur, sid 40
- 1944. Kornknarren (*Grex crex*) på Gotland. - FoF 39, sid 69-73
- Wigsten, H. 1945. Fågellivet på Fårön. - FoF 40, sid 217-223

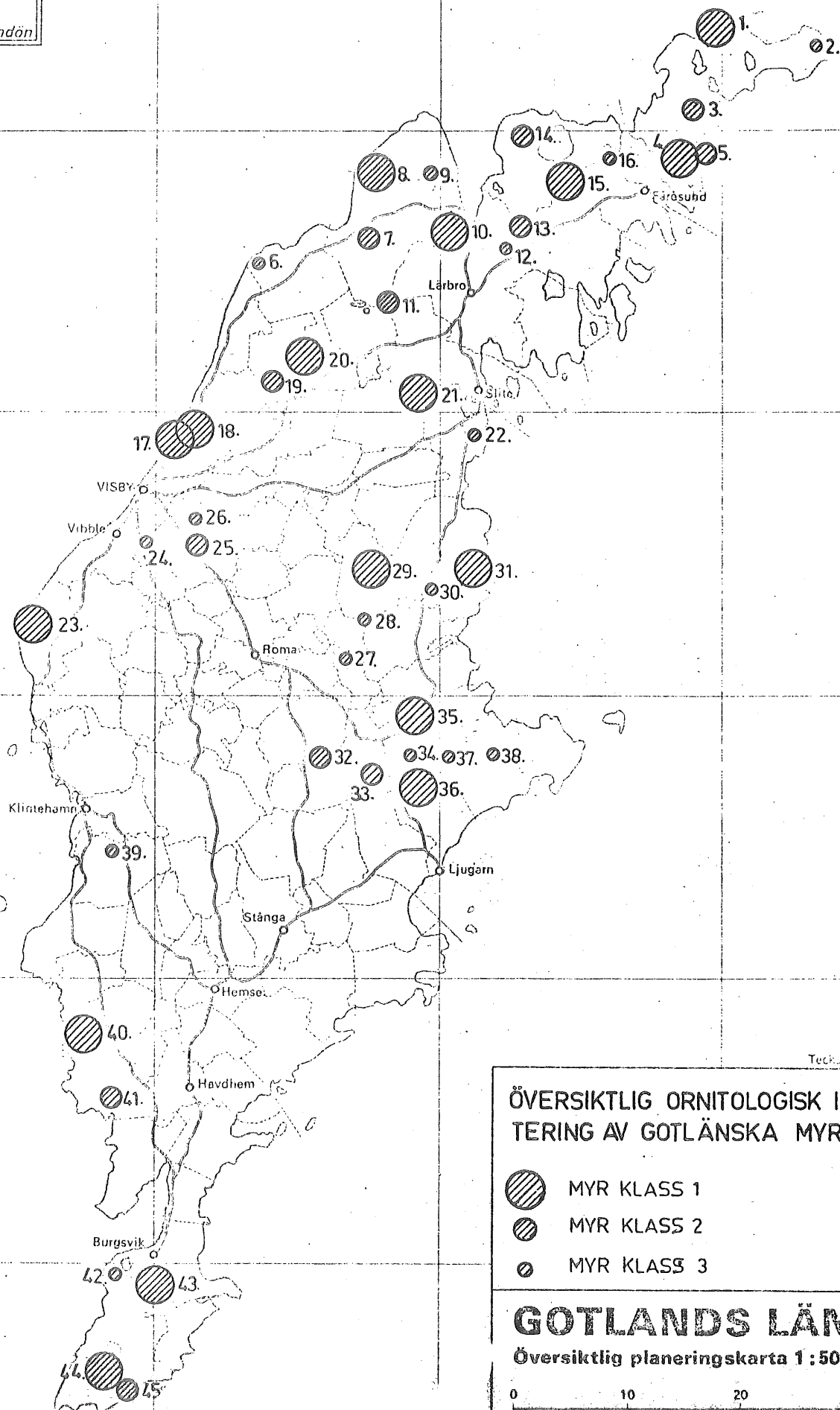
- Wiss, L-E. 1959. Gotländska naturiakttagelser. - Fältbiologen 12, sid 22-23
- Vocus, K H. 1960. Atlas of European Birds. London
- Öhrn, B. 1940. Fågelsjöar i södra och mellersta Sverige. Stockholm

5.2. Förteckning över uppgiftslämnare

Adolfsson, Knut, Eskilstuna (KA)
 Ahrling, Robert, Visby (RA)
 Andersson, Sigge, Hangvar (SA)
 Andersson, Uno, Visby (UA)
 Beinert, Rolf, Visby (RB)
 Bladh, Stig, Örebro (SB)
 Bloom, Urban, Visby (UB)
 Boberg, Gösta, Burgsvik (GB)
 Borgström, Erik, Råda (EB)
 Carlsson, Per, Follingbo (PC)
 Cederblad, Göte, Slite (GCbd)
 Cedergren, Allan, Hemse (AC)
 Cederholm, Göran, Göteborg (GChm)
 Edelstam, Carl, Stockholm (CE)
 Engkvist, Erik, Ronehamn (EE)
 Engkvist, Sture, Stenkyrka (SE)
 Engström, Roland, Fårösund (RE)
 Florell, Per-Olof, Gagnef (POF)
 Fröberg, Bror Ingmar, Eksta (BIF)
 Godman, Evert, Fårö (EG)
 Hansson, Einar, Vamlingbo (EH)
 Hedgren, Stellan, Stockholm (StHe)
 Håkansson, Gösta, Visby (GH)
 Högström, Stig, Visby (SH)
 Jacobsson, Tommie, Tingstäde (TJ)
 Jansson, Karin, Hörsne (KJa)
 Janthe, Jan, Visby (JJ)
 Johannesson, Kjell, Fårösund (KJJo)
 Karlsson, Göte, Visby (GKa)
 Klevemark, Björn, Bromma (BK)
 Krogh, Gunnar, Visby (GKr)
 Landgren, Thomas, Töreboda (TL)
 Larsson, Bengt, Katrineholm (BL)
 Larsson, Gunnar, Vamlingbo (GL)
 Larsson, Lennart, Visby (LL)
 Larsson, Stig, Uppsala (SL)
 Lodnert, Karl, Visby (KL)
 Looström, Gösta, Visby (GL)
 Lundgren, Dan, Eke (DL)
 Montelius, Erik, Katthammarsvik (EM)
 Nilsson, Björn, Visby (BN)
 Nilsson, Mats, Slite (MN)
 Nilsson, Åke, Hemse (AN)
 Nord, Ingemar, Sparreholm (IN)

Ohlsson, Arvid, Vallstena (AO)
Ohlsson, Bertil, Visby (BO)
Ohlsson, Erik, Uppsala (EO)
Ohlsson, Jan, Nynäshamn (JO)
Ohlsson, Viktor, Vamlingbo (VO)
Pdersén, Rolf, Slite (RP)
Pettersson, Hans, Nyköping (HP)
Pettersson, Karl-Erik, Gädda (KEP)
Pettersson, Lars-Ove, Visby (LOP)
Pettersson, Lars-Åke, Visby (LÅP)
Rosvall, Staffan, Klintehamn (SR)
Sollenberg, Per, Stockholm (PS)
Stolt, Bengt-Olov, Uppsala (BOS)
Strömblad, Willy, Dösjebro (WS)
Tyrberg, Tommie, Kimstad (TT)
Wahlén, Lennart, Gnesta (LW)
Westberg, Knut, Östergarn (KW)
Åkerblom, Gustaf, Kilafors (GÅ)

Gotska Sandön

ÖVERSIKTLIG ORNITOLOGISK INVENTERING AV GOTLÄNSKA MYRAR.

- MYR KLASS 1
- MYR KLASS 2
- MYR KLASS 3

GOTLANDS LÄN

Översiktlig planeringskarta 1:500 000

0 10 20 30 km

Referenser till topografiska och ekonomiska kartorna enligt Rikets allmänna kartverks system

Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning Rikets allmänna kartverk 1973 03 15